

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 2014. április 29-i ülése 8. számú napirendi pontja

Beszámoló a Tolna Megyei Területfejlesztési Program társadalmi egyeztetéséről

Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

Az előterjesztést előzetesen tárgyalta a Közgyűlés valamennyi bizottsága.

Tisztelt Közgyűlés!

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program társadalmi egyeztetési változatát a Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából a HÉTFA Elemző Központ 2014. február hó végére elkészítette, melyet az előterjesztés 1. számú melléklete tartalmaz.

A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 18. § (5) bekezdése alapján a megyei területfejlesztési koncepciót és programot meg kell küldeni a 10. mellékletben meghatározott véleményezésre jogosult szervezeteknek. A véleményezésre jogosultak a miniszterek, országos önkormányzati érdekszövetségek, a megyei jogú város, a települési önkormányzatok és a szomszédos megyék.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program munkaanyagát előzetesen ismertettük a megyében több helyszínen szervezett rendezvényeken. Területi konzultációs fórumot tartottunk 2014. január 22-én Pakson, 2014. január 23-án Tamásiban, 2014. január 30-án Bátaszéken, 2014. február 6-án Tolnán és 2014. február 20-án a Széchenyi Programirodával szervezett közös rendezvényen Szekszárdon. A társadalmi egyeztetésre meghívtuk a környékbeli önkormányzatok polgármestereit a jelentősebb (Partnerségi Tervben megjelölt) vállalkozásokat, érdekvédelmi és civil szervezetek képviselőit is.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program társadalmi egyeztetési változata mellett elkészült a Tolna Megyei Területfejlesztési Program környezeti értékelésének egyeztetési eljárás lefolytatására alkalmas változata, valamint az egyeztetési eljárással nem érintett gazdasági és társadalmi hatásvizsgálat is, amelyet a Tolna Megyei Önkormányzat felkérésére a Pestterv Kft. készített el. A hatásvizsgálatokat az előterjesztés 2. és 3. számú melléklete tartalmazza.

Az egyes tervek, programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírja a területi tervek – így a megyei területfejlesztési program – környezeti hatásainak vizsgálatát, környezeti értékelését. A kormányrendeletben foglalt kötelezettségének eleget téve a megyei önkormányzat 2014. március 17-én megindította a környezeti vizsgálati eljárást.

Az eddig beérkezett vélemények alapján elmondható, hogy számos építő jellegű kritika és vélemény is megfogalmazódott a társadalmi egyeztetésre bocsájtott területfejlesztési dokumentummal kapcsolatban, melyek vizsgálata, értékelése és programba építése megkezdődött.

A beérkezett vélemények feldolgozását követően a Tolna Megyei Területfejlesztési Program és annak környezeti értékelése véglegesítésre kerül, melyet – várhatóan 2014. június hó végén – a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése fogad majd el.

Kérem a Közgyűlést az alábbi határozati javaslat elfogadására!

Tisztelt Közgyűlés!

Határozati javaslat:

**A Tolna Megyei Közgyűlés a .../2014. (IV. 29.)
közgyűlési határozata a Tolna Megyei
Területfejlesztési Program társadalmasítása
tárgyában:**

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a Tolna Megyei Területfejlesztési Program társadalmasításáról szóló beszámolót elfogadja.

Felelős: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke
Határidő: azonnal

Szekszárd, 2014. április 14.

**dr. Puskás Imre
a Közgyűlés elnöke**

1. számú melléklet

Tolna Megyei Területfejlesztési Program

Készült a Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából

Készítette:

**Szepesi Balázs
Barta Márton
Borbás Gabriella**

A Program elkészítésében közreműködött:

**Bor Alexander
Csite András
Fazekas Gergely
Kaderják Anita
Rési Kata
Szász Edit**

Szekszárd-Budapest
2014. január 15.

„A használható tudásért”
HÉTFA Elemző Központ

H-1051 Budapest Október 6. utca 19. IV/2

E-mail: info@hetfa.hu

Tel.: +36-30/730-6668

Fax.: +36-1 /700-2257

www.hetfa.hu

Bevezető

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program a 2014-20-as uniós források sikeres felhasználását szolgálja. A Fejlesztési Program kidolgozása során arra törekedtünk, hogy a megye vezetőit és a megyei fejlesztések előkészítőit, megvalósítóit támogató, a tennivalók meghatározását és összehangolását segítő dokumentum készüljön.

Életszerű, a megye ambícióihoz és adottságaihoz illeszkedő célokat, beavatkozásokat és intézményi megoldásokat javasolunk. Ez a célokat és a kedvezményezetteket fókuszba emelő megközelítés a korábbi adminisztráció-, szabályozás- és eszközorientált logikától sok ponton eltér.

Abból indulunk ki, hogy az emberek élni és nem fejleszteni akarnak.

A megyei fejlesztési siker a helyi elképzelésekhez illeszkedő helytállás a forrásokért folyó versenyben. Ehhez négy dologra van szükség:

- A helyi szereplők együttműködésének erősítésére;
- A lehetőségekhez illeszkedő, kezdeményező magatartás kialakítására;
- A helyi igények elsőrendűségének elfogadására és határozott képviselésére;
- Jelentős, szimbolikus, kiemelt jelentőségű megyei és térségi projektek (fejlesztési történetek) kialakítására és megvalósítására.

Jelen dokumentum munkaváltozatnak tekintendő, a végső verzió a jelenleg is folyamatban lévő vezetői konzultáció eredményeinek teljeskörű feldolgozása után készül el.

A Fejlesztési Programot a HÉTFA Elemző Központ készítette a Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából.

Tartalomjegyzék

STRATÉGIAI PROGRAM	4
1. A Tolna Megyei Területfejlesztési Program	4
1.1. A Fejlesztési Program motivációja – Forrást, hasznosan.....	4
1.2. A Fejlesztési Program funkciója – Hősök, együttműködés, pragmatizmus.....	5
2. Jövőkép – „Itthon Tolnában”	6
3. A Tolna Megyei Területfejlesztési Program célrendszere.....	7
3.1. Átfogó cél.....	7
3.2. Specifikus célok.....	7
3.3. Területi célok.....	8
3.4. Horizontális célok.....	9
4. Prioritások.....	11
5. Ágazati illeszkedés	12
6. A tervezési eljárás dokumentációja	13
7. Végrehajtás	14
7.1. Végrehajtás alapelvei.....	14
7.2. Intézményi keretek.....	15
7.3. A Fejlesztési Program végrehajtása során használt eljárások	17
7.4. A konstrukciók ütemezése.....	18
7.5. A konstrukciókonceptiók tartalmi elemei	18
7.6. A Fejlesztési Program finanszírozásának csatornái	19
7.7. Az Éves Munkaterv tartalmi elemei.....	19
7.8. A Fejlesztési Program Projektlistájának tartalmi elemei	19
7.9. Az Érdekérvényesítési Feladatok tartalmi elemei.....	21
8. Monitoring és értékelési terv.....	21
8.1. Értékelési tevékenység tartalma.....	22
8.2. Monitoring tevékenység tartalma.....	23
OPERATÍV PROGRAM	24
1. Első prioritás: a Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése	24
1.1. Vállalkozói kultúra erősítése.....	24
1.2. Kis- és középvállalatok megerősítése és hálózatosodásuk támogatása	25

1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése.....	26
1.4. Foglalkoztatás növelése.....	27
2. Második prioritás: Lehetőségteremtés Tolna megyeiek számára.....	34
2.1. Fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése.....	34
2.2. Idősek minőségi életét támogató környezet megerősítése.....	35
2.3. Családok gyarapodását támogató környezet megerősítése.....	36
2.4. Fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése.....	37
2.5. Szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése.....	38
3. Harmadik prioritás: Élhető és fenntartható környezet megteremtése.....	45
3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése.....	45
3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása.....	46
3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása.....	46
4. Negyedik prioritás: Köztevékenységek minőségének javítása.....	52
4.1. Városok életminőségének javítása.....	52
4.2. Falvak életminőségének javítása.....	53
4.3. Tolna megyei egészségügy minőségének javítása.....	53
4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális fejlesztések előkészítése.....	54
5. Ötödik prioritás: Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása.....	60
5.1. Fejlesztési Programiroda felállítása és működtetése.....	60
5.2. Megyei fejlesztési központok létrejöttének ösztönzése.....	60
5.3. Fejlesztésekben aktívan résztvevők közösségének építése.....	60
6. Kiemelt jelentőségű projektek.....	62
6.1. Sió revitalizációja.....	62
6.2. Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülés.....	62
6.3. Tolna megyei turizmus fejlesztése.....	63
6.4. Helyi termékek piacra jutásának támogatása.....	63
6.5. Megyei gazdaságfejlesztési társulás létrehozása.....	64
6.6. Térségi kiemelt jelentőségű projektek.....	64

STRATÉGIAI PROGRAM

1. A Tolna Megyei Területfejlesztési Program

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program a Megyei Területfejlesztési Konceptióra épül. A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvénnyel, a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. Korm. rendelettel valamint a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal iránymutatásaival összhangban készült. A Fejlesztési Programot a Tolna Megyei Önkormányzat vezetőivel és területfejlesztésért felelős munkatársaival együttműködésben, a gazdasági és a civil szféra, valamint a megyei közintézmények képviselőivel folytatott széles körű konzultáció tapasztalatait felhasználva a HÉTFA Elemző Központ készítette.

1.1. A Fejlesztési Program motivációja – Forrást, hasznosan

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program a Tolna megyei fejlesztések rendszerét kialakító dokumentum. A Fejlesztési Program első számú célja azt megalapozni, hogy a jövőben – a 2014-20-as fejlesztési ciklus során és azt követően – minél több, és a megye számára minél több haszonnal járó forrás érkezzon Tolna megyébe. Ennek szellemében célul tűzhető ki, hogy a 2014-20-as fejlesztési ciklusban a különböző fejlesztési programokból a megyébe érkező forrás legalább annyi, vagy több legyen, mint amennyi az előző hét évben a megyében rendelkezésre állt – ez a 2007-2013-as időszakban 104 milliárd forint, azaz körülbelül 451 ezer forint lakosonként.

A fejlesztési források hasznosságának mércéje az, hogy mennyire erősödik a megyei gazdaság, illetve hogy mennyire képesek a fejlesztések a megye társadalmi-környezeti helyzetén tartósan javítani.

A megye gazdaságának erősödése a gazdasági aktivitás és a tőkevonzó képesség erősödését, a termelési kapacitások és a piacok bővülését jelenti. A termelés bővülése során növekszik a megye gazdaságában rendelkezésre álló tőke, javul a megyében működő vállalkozások technológiai színvonala, és új munkahelyek jönnek létre. A megyei piac növekedése során bővül a helyi fogyasztás, egyre több turista érkezik Tolna megyébe, továbbá egyre több és jobb szolgáltatás közül választhatnak a Tolna megyeiek.

A fejlesztési források gazdasági hatásaikon túl azt is célozzák, hogy

- a megye népességmegtartó ereje növekedjen,
- a települések és más helyi közösségek megerősödjenek,
- a társadalmi béke és a biztonság stabilitása fennmaradjon,
- meg tudjon erősödni a fenntarthatóságra és a környezettel való harmóniára épülő vidéki életmód.

1.2. A Fejlesztési Program funkciója – Hősök, együttműködés, pragmatizmus

A Fejlesztési Program a megye gazdasági, társadalmi és politikai szereplői számára készülő együttműködési platform, az összefogás céljait és eszközeit kijelölő alapidokumentum. A Fejlesztési Program törekvése, hogy keretet adjon ahhoz, hogy a megyében felmerülő fejlesztési elképzelések hosszú távon ható, a megyében élők életminőségét érdemben javító fejlesztési történetekké álljanak össze. A megye kulcsszereplői által közös alapvetésként elfogadott Konceptió arra ad lehetőséget, hogy a jövőre nézve meghatározhatók legyenek a fejlesztési törekvések valóra váltásához szükséges közös lépések: milyen fejlesztésekért szükséges a megyének lobbizni, milyen ütemtervet érdemes a fejlesztési történetekhez megfogalmazni.

A Fejlesztési Program célul tűzi ki, hogy Tolna megyében alakuljon ki és erősödjön meg az a tudásbázis, intézményrendszer, közösség és kultúra, amely képes minél több megyei szereplőt mozgósítani a fejlesztési források megszerzésére és hasznosítására. Azaz: jöjjön létre a megyében a fejlesztési központok rendszere és hálózata, jöjjenek létre az önkormányzat és vállalkozások fejlesztési történeteket összeállító és azokat megvalósító együttműködései.

A Fejlesztési Program funkciója, hogy hidat építsen az uniós fejlesztési intézményrendszer, nyelv, hozzáállás és a helyi szándékok, lehetőségek közé. A megye közléte és kulcsszereplői a fejlesztési forrásokat elsősorban mint a konkrét lehetőségekhez kapcsolódó projekteket értelmezik, a brüsszeli intézmények viszont összeurópai, általános célok megvalósulását kérik számon. Az elvek és a cselekvés közötti összhangot egy, a mind a két oldal elvárásait értő és azoknak megfelelő cél- és intézményrendszer tudja megteremteni.

A Fejlesztési Program alapfilozófiája, hogy a fejlesztési források a gazdasági-társadalmi problémák kezelésére, és az azok hosszú távú megoldását lehetővé tevő intézmények megerősítésére szolgálnak. A Fejlesztési Program elveti azt a megközelítést, amely sematizálni kívánja a problémák megoldásának menetét, hiszen a helyi közösségek rendelkeznek motivációval és információval a megye gazdasági-társadalmi problémáival kapcsolatban. A Fejlesztési Program alapelve, hogy a célokhoz kell rendelni az eszközt és nem fordítva, továbbá az adminisztráció igazodjon az igényekhez és nem fordítva. A megye jövőjét leginkább szolgáló Fejlesztési Program életszerű és nem leltárszerű.

Tolna megye az ország központi jelentőségű pontjaitól távol fekvő, kisvárosokra és falvakra épülő agrárvidék. A megye természeti szépségekben gazdag, de kevés a jelentős mértékű turizmust magától értetődően megteremtő attrakció. Tolnára jellemző, hogy mindenhol erős a helyi identitás, helyi kultúra. A Fejlesztési Program szempontjából az a legfontosabb kihívás, hogy hogyan lehet az erős helyi kultúrában és a környezetben rejlő energiákat mozgósító, realisztikus fejlesztési történeteket összeállítani és megvalósítani.

2. Jövőkép – „Itthon Tolnában”

A Területfejlesztési Program jövőképe szerint a fejlesztési források felhasználásával és az azokhoz kapcsolódó egyéni és közösségi teljesítményeknek köszönhetően a megye az élet számos területén érezhetően otthonosabb helyévé képes válni.

Az erőfeszítések eredményeképpen Tolna megyében megerősödnek annak fundamentumai, hogy a megye élhető, saját erőforrásaira támaszkodó, identitásából erőt merítő vidék legyen. Ezzel összefüggésben, Tolna megyében, a fiatalok számára vonzó perspektíva lesz családot alapítani szülőhelyükön. A Fejlesztési Program olyan Tolna megyét segít építeni, ahol mindenkinek van lehetősége kicsit előre lépni – a településeknek, közösségeknek, vállalkozásoknak megvan a saját története, ahol teljesítménnyel és összefogással mindenki javítani tud helyzetén.

A Fejlesztési Program jövőképe szerint Tolna megye gazdaságában megjelennek új, a helyi adottságokra építő minőségi termékeket előállító vállalatok, és megerősödik az agrártermelés és az ipari termelőbázis. A megyében működő kis- és közepes méretű vállalkozások értékteremtő képességük javításával, új együttműködések indításával és új kihívások keresésével versenyképesebbé válnak. A megyei nagyüzemek és a helyi gazdaság, társadalom kölcsönösen előnyös együttműködése megerősödik, intenzívebbé válik.

A jövőkép fontos eleme, hogy Tolna megye városai és falvai életerőt mutatnak: elfogadható egzisztenciális perspektívát és biztonságos életkörülményeket nyújtanak, amelyekben erős és színes közösségi élet folyik. Tolna megye városaiban és falvaiban a közszolgáltatások a helyi elvárásoknak megfelelően és gördülékenyen működnek, a szolgáltatások minőségének középpontba állításával.

A Fejlesztési Program olyan Tolna megye irányába szervezi az erőfeszítéseket, amelyben a helyi kultúrát és identitást életben tartó, a praktikus működést támogató világszínvonalú tudást befogadni képes, nyitott és pezsgő a szellemi élet; a természet gazdagságát és háborítatlanságát megőrizve hasznosítani képes a gazdasági, társadalmi működés.

A célul kitűzött jövő akkor valósulhat meg, ha a megyei gazdasági, társadalmi elit együttműködése megerősödik, és a fejlesztésekhez szükséges erőfeszítések mögé áll. Ezzel összefüggésben pedig megerősödnek azok az intézmények, kialakul az a kultúra, amely a megye vállalkozásainak, közösségeinek, településeinek versenyképes együttműködését szervezi.

3. A Tolna Megyei Területfejlesztési Program célrendszere

3.1. Átfogó cél

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program átfogó célja a jövőképpel összhangban:

A MEGYE NÉPESSÉGMEGTARTÓ KÉPESSÉGE A TÁRSADALOM MINDEN SZEGMENSÉGBEN JAVUL

Az átfogó célban megfogalmazott népeségmegtartó képességet a lehető legszélesebb értelemben kell érteni: vonatkozik annak gazdasági, társadalmi, környezeti és közügyekkel kapcsolatos aspektusára. A népeségmegtartó erő tehát a Fejlesztési Program megközelítésében növekszik, ha:

- a megye képes javítani foglalkoztatási helyzetét, kisvállalkozásai versenyképességét, GDP-termelő képességét az országos átlaghoz képest;
- a szegénység okozta elkeseredettséget csökkentő intézmények, a helyi közösségek és kultúra megerősödése biztosítja az emberek közötti harmonikus együttélést;
- a gazdasági és társadalmi tevékenységek intenzívebben használják, és jobban megőrzik a környezeti erőforrásokat;
- a helyi köztevékenységek (közlekedés, oktatás, egészségügyi ellátás, hatósági működés) állapota és színvonala javul;
- a megye a fejlesztési intézményrendszer megerősítésével megőrzi forrásbevonó képességét.

3.2. Specifikus célok

A Fejlesztési Program az átfogó céllal és annak aspektusaival összefüggésben a következő specifikus célokat jelöli ki:

1. Gazdaság – Növekvő jövedelem, foglalkoztatás

A megye gazdaságában a növekvő jövedelem és foglalkoztatás a következőket jelenti: a vállalkozások versenyképessége erősödik, a megyei gazdasági lehetőségeket az érintettek jobban kiaknázzák, és megerősödik a helyi termék- és munkaerőpiac.

2. Fenntarthatóság – Élhető környezet

Tolna megye társadalmi és természeti környezetével kapcsolatban a Fejlesztési Program célja a fenntarthatóság és élhetőség megteremtése. Ez jelenti a társadalmi viszonyok stabilizálását, a helyi közösségek megtartó erejének és kulturális életének megerősítését, a természeti környezet állapotának megóvását és az energiahatékonyság javítását.

3. Köztevékenységek – Javuló közviszonyok

A megye köztevékenységével kapcsolatban a Fejlesztési Program a közösségi infrastruktúrák állapotának javítását és a közszolgáltatások minőségének javítását tűzi ki célul.

4. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

A Fejlesztési Program célja, hogy a helyi erőforrásokat minél nagyobb eredménnyel kecsegtető módon mozgósító forrásallokációt alakítson ki. Ezzel összefüggésben fontos a megyei hősök, történetek megtalálása és támogatása, megyei fejlesztési központok kialakulásának stimulálása. A célul kitűzött fejlesztési intézményrendszer a szereplőket együttműködésre ösztönzi, a központi döntésekkel kapcsolatban a megyei törekvésekért hatásosan lobbizik, megfelelően megszervezi a tudásátadást, és képes folyamatosan új tudást bevonni.

3.3. Területi célok

A Fejlesztési Program az átfogó céllal és a négy specifikus céllal összefüggésben kijelöl területi célokat. A területi célok a területi jellegzetességek és a területi szereplők szempontjából fogalmazzák meg fejlesztési irányokat.

A Fejlesztési Program három típusú területi jellegzetességet különböztet meg:

- Területi dinamizáló elemek: olyan, konkrét területhez kötődő jellegzetességek, amelyek jelentékeny erőforrást, előnyt jelentenek. Tolna megyében területi dimenzionáló elem például a szekszárdi borászat, a Paksi Atomerőmű és az M6-os autópálya.
- Területi hagyományok, potenciálok: olyan, konkrét területhez kötődő jellegzetességek, amelyek érezhető erőforrást, előnyt, lehetőségeket rejtnek magukban. Tolna megyében ilyen területi hagyomány, potenciál az agrárium, az

ipari hagyományok, a természeti értékek (Duna, erdők), a termálvizek valamint az erős helyi kultúra, identitás.

- Területi kihívások, nehézségek: olyan, konkrét területhez kötődő jellegzetességek, amelyek hátrányt jelentenek. Tolna megyében ezek a szegénység, a vállalkozások relatíve kis mérete, az aprófalvas vidékek.

Az egyes területi jellegzetességek értelmezhetők települési, térségi vagy megyei szempontból.

A Fejlesztési Program területi célja a fentiek alapján kettős:

1. Kihasználni a területi dinamizáló elemeket, megerősíteni a területi hagyományokat, potenciálokat és enyhíteni a területi kihívásokat, nehézségeket. A három folyamat összhangja kiemelt fontosságú.
2. Egyensúlyba hozni a területi jellegzetességekkel kapcsolatos települési, térségi, megyei törekvéseket.

3.4. Horizontális célok

A Fejlesztési Program az átfogó céllal és a négy specifikus céllal összefüggésben kijelöl horizontális célokat. A horizontális célok olyan törekvések, amelyek a fejlesztések eredményeivel kapcsolatban általában jelölnek ki célokat. A Fejlesztési Program horizontális céljai a következők:

1. Értékteremtés

A Fejlesztési Program első horizontális célja, hogy a fejlesztések eredményeképpen a Tolna megyei emberek, vállalkozások, közösségek, települések értékteremtő képessége növekedjen, az egyének és közösségek teljesítményükre, erőfeszítéseikre alapozva bízhasanak sikerükben.

2. Együttműködés

A Fejlesztési Program második horizontális célja, hogy a fejlesztések eredményeképpen a Tolna megyei emberek, vállalkozások, közösségek, települések együttműködési készsége és képessége növekedjen. Ez teszi lehetővé az országos és európai mértékben kicsi települések és közösségek érvényesülését, növeli a társadalmi tőkét, és bővíti a helyben rendelkezésre álló tudást.

3. Kihíváskeresés

A Fejlesztési Program harmadik horizontális célja, hogy a fejlesztések eredményeképpen a Tolna megyei emberek, vállalkozások, közösségek, települések kihíváskeresési készsége és képessége növekedjen. A lehetőségek megragadása, a változáshoz való alkalmazkodás képessége, az újíításra törekvés teszi lehetővé a települések, vállalkozások, családok gyarapodását.

4. Prioritások

Az átfogó cél és a specifikus célok elérése érdekében a Fejlesztési Program öt prioritást jelöl ki. A prioritások határozzák meg azokat a területeket, amelyekre a fejlesztési forrásokat összpontosítani kell.

1. A Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése

A növekvő jövedelem és foglalkoztatás (a Fejlesztési Program első specifikus célja) akkor érhető el, ha a megyei gazdaság versenyképesebbé válik. A versenyképesség javulása során a megyében erősödik a vállalkozói kultúra, a kis- és közepes méretű vállalkozások fejlődnek, és hálózataik bővülnek, új vállalkozások települnek a megyébe, valamint aktív támogatást kap a munkahelyteremtés.

2. Lehetőségteremtés a Tolna megyeiek számára – megtartó közösségek támogatása

A fenntartható és élhető társadalmi környezet (a Fejlesztési Program második specifikus célja) megteremtésével összefüggésben a fejlesztések prioritása, hogy minél több lehetősége legyen azoknak, akik élethelyzetük révén meg kell küzdjenek az élet által eléjük állított szebb vagy keserűbb kihívásokkal. Meg kell teremteni azt a támogató környezetet, amely segíti a Tolna megyei fiatalok érvényesülését, az idősek minőségi életét, a családok gyarapodását, a fogyatékkal élők teljes életét és a szegénységben élők előrelépését.

3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése

Szintén a második specifikus cél teljesüléséhez járul hozzá az élhető és fenntartható társadalmi környezet megteremtése elnevezésű prioritás. E prioritás keretében meg kell erősíteni a helyi közösségeket és kultúrát, támogatni kell a természeti környezet óvását és helyreállítását, valamint javítani kell az energiahatékonyságot.

4. Köztevékenységek minőségének javítása

A rendezett közviszonyok megteremtése (a Fejlesztési Program harmadik specifikus célja) akkor érhető el, ha a köztevékenységek színvonala javul. Ennek keretében van szükség a városok és a falvak életminőségének javítására, a Tolna megyei egészségügy minőségének javítására, valamint a központi infrastrukturális fejlesztésekre való felkészülésre.

5. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

A fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakításával kapcsolatos prioritás az azonos nevű, negyedik számú specifikus cél megvalósulását szolgálja. A prioritás keretében szükséges a megyei fejlesztési intézményrendszer megerősítése, a

megyei fejlesztési központok létrejöttének megerősítése és a fejlesztésekben aktívan résztvevők közösségének építése.

5. Ágazati illeszkedés

A fejlesztési program kidolgozása a Megyei Területfejlesztési Konceptió átdolgozásával összhangban készült. A két munka összehangolásának kiemelt szempontja volt, hogy biztosítsa a megyei fejlesztési dokumentumok összhangját az uniós kohéziós politika kereteivel, az operatív programok legfrissebb verzióival és az azokat megalapozó szakpolitikai dokumentumokkal.

A fejlesztési program prioritásai, beavatkozási területei és intézkedései mind szellemiségükben, mind szakmai részleteikben összhangban vannak az OFTK-ban megjelölt célokkal.

Az OFTK 4 hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint 13 specifikus hosszú távú célt jelöl meg.

Átfogó célok:

- értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,
- népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,
- természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme,
- térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Specifikus célok (szakpolitikai és területi):

- versenyképes, innovatív gazdaság,
- gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság,
- életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése,
- kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I,
- értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom,
- jó állam, szolgáltató állam és biztonság,
- stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme,
- az ország makro-regionális szerepének erősítése,
- a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat,
- vidéki térségek népességeltartó képességének növelése,
- kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése,
- területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése,
- összekapcsolt terek – az elérhetőség és mobilitás biztosítása.

Az OFTK középtávon (2014–2020 között) a stratégiai fókuszokat jelöl ki. Ezek:

- patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben,
- fordulat a teljes foglalkoztatottság és tudástársadalom felé,
- útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiafüggetlenség felé,
- népesedési és közösségi fordulat,
- területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán.

Az OFTK Tolna megye fejlesztési irányait az alábbiak szerint jelöli ki (4.17-es pont):

- Innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése, a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása.
- Piacképes, jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing-tevékenység fejlesztése.
- Közúti és vasúti közlekedésinfrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út) a táji, környezeti szempontok figyelembevételével.
- A termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása.
- A turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása
- Szekszárd mint megyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése, és a megye városainak képessé tétele az innováció befogadására.

6. A tervezési eljárás dokumentációja

A Fejlesztési Program megalkotása során a következő munkafolyamatokra került sor:

- Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió áttekintése;
- Releváns országos fejlesztéspolitikai és területfejlesztési dokumentumok áttekintése – különös tekintettel az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióra és a 2014-2020-as időszakra vonatkozó Operatív Programok 2014. januári verzióira;
- Releváns uniós dokumentumok áttekintése;
- Fejlesztéspolitika 2007-2013-as tapasztalatainak feldolgozása, különös tekintettel az egyes fejlesztési programok értékeléseire;
- Megye helyzetével kapcsolatos dokumentumok, statisztikai adatok elemzése;
- Egyeztetések önkormányzati vezetőkkel;
- Rendszeres szakmai együttműködés a Tolna Megyei Önkormányzattal;

- 48 szakmai mélyinterjú lefolytatása;
- 342 megkérdezett által kitöltött, a megyei vállalkozások körében végzett kérdőíves felmérés lefolytatása;
- 71 megkérdezett által kitöltött, a megyei intézményvezetők, társadalmi szereplők körében végzett kérdőíves felmérés lefolytatása;
- Kétkörös vezetői konzultáció lefolytatása – az első körben 53, a jelenleg is folyó második körben 49 résztvevővel;
- Megyei Önkormányzat által szervezett vállalkozói és szakmai fórumokon való részvétel;
- Szoros együttműködés az Terület- és Településfejlesztési Operatív Program megyei részének kialakításában és a projektgyűjtésben résztvevő partnerekkel.

7. Végrehajtás

7.1. Végrehajtás alapelvei

Életszerűség, egyszerűség, stabilitás – A végrehajtás szervezését elsődlegesen a fejlesztések megvalósítóinak működéséhez célszerű igazítani.

Fejlesztési központok létrehozása – Az összehangolt fejlesztések azok kialakítására és lebonyolítására képes, emellett a valós igényekhez és lehetőségekhez kötődő fejlesztéseket megvalósító szerveződések, cselekvési központok kialakítását igénylik.

Egyszerű konstrukciók és azokhoz támogató szolgáltatások – A kisebb szervezetek, kisebb fejlesztések megvalósításához jól fókuszált, minden aspektusában egyszerű, így gyorsan és gördülékenyen végrehajtható fejlesztési konstrukciók és az azokat támogató szervezési háttér létrehozására van szükség.

Lehetőség különböző fejlesztések összehangolására – A végrehajtás támogassa a különböző eszközöket kombináló, történetek megvalósítására törekvő fejlesztések megvalósítását.

Versenyeztetés hatékony és eredményes alkalmazása – A források elosztása során akkor célszerű versenyeztetést (másként pályáztatást) alkalmazni, ha ez javítja a megvalósuló fejlesztések minőségét, eredményességét. Ez egyrészt azt jelenti, hogy csak azokban az esetekben célszerű versenyeljárásokat alkalmazni, amikor azok nagyobb hozamú fejlesztések megvalósítását eredményezik. Másrészt azt, hogy a versenyeztetés során a projekt releváns tartalmi tulajdonságaira érdemes javaslatokat kérni, a döntést nem befolyásoló adminisztratív, eljárási elemek esetén azonban ezt el kell kerülni.

Felelősségvállalás – A korábbi fejlesztéspolitikai gyakorlat problémáinak egyik fő oka, hogy a végrehajtó apparátusok mind a kiválasztás, mind a végrehajtás kontrollja során a felelősségvállalás kockázatát minimalizáló eljárásokra támaszkodtak. A konstrukciók rugalmatlanságát és adminisztrációját csak az csökkentheti, ha vannak a fejlesztésekkel kapcsolatos döntések kockázatát vállaló döntéshozók a végrehajtás rendszerében.

Mindezek alapján versenyeztetést alkalmazó forráselosztási eljárások esetén a kiválasztás kritériumairól célszerű közösségi legitimációt biztosító vezetői vagy testületi döntést hozni, a döntést pedig apparátusi eljárásra bízni. Amikor egy konstrukció forrásainak elosztásához a versenyeztetés alkalmazása nem célszerű, a támogatásokról szóló döntést a felelősségvállalást és a közösségi legitimációt biztosító politikai felhatalmazással bíró szereplőre (vezetőre vagy testületre) célszerű bízni.

7.2. Intézményi keretek

Az alábbiakban a program végrehajtásának főbb intézményeit és azok feladatait foglaljuk össze.

Megyei közgyűlés feladatai:

- A program elfogadása és módosítása;
- A végrehajtási rendszer elfogadása és módosítása;
- A konstrukciók koncepciójának elfogadása;
- A Fejlesztési Programhoz kapcsolódó Éves Munkaterv elfogadása
- A Fejlesztési Program Projektlistájának elfogadása és évenkénti frissítése
- A Fejlesztési Programot támogató megyei lobbitevékenység céljait és feladatait meghatározó Érdekérvényesítési Feladatok elfogadása
- Az értékelési terv elfogadása, szükség esetén egyedi értékelési feladatok megfogalmazása;
- Az éves Monitoring és Értékelési jelentések és a Zárójelentés elfogadása;
- A program által létrehozott fejlesztési stratégiák elfogadása;
- A Monitoring és Értékelési bizottság felállítása, tagjainak felkérése;
- A Programiroda vezetőjének kinevezése.

Monitoring és Értékelési Bizottság feladatai:

- Értékelési terv megvitatása, szükség esetén ajánlások megfogalmazása;
- Éves monitoring és értékelési jelentés megvitatása, szükség esetén ajánlások megfogalmazása;
- Negyedéves monitoring jelentések áttekintése;
- Záró monitoring és értékelési jelentés megvitatása;

Megyei Önkormányzat Programirodája feladatai:

- A Megyei Közgyűlés programmal kapcsolatos döntéseinek előkészítése, a Közgyűlés programmal kapcsolatos munkájának támogatása;
- A Megyei Közgyűlés által elfogadott intézkedés koncepciók, Éves Munkaterv, Projektlista, Érdekérvényesítési Feladatok előkészítése
- Konstrukciók kidolgozása, módosítása a Közgyűlés által elfogadott koncepció alapján;
- A végrehajtásban részt vevő kedvezményezettek, közvetítő szervezetek kiválasztásának támogatása;
- A végrehajtást támogató eljárásrendek kidolgozása;
- A végrehajtásban részt vevő közvetítő szervezetek munkájának rendszeres ellenőrzése és értékelése;
- A saját hatáskörben lebonyolításra kerülő konstrukciók esetén:
 - a projektjavaslatok befogadása, értékelése;
 - a projektekről szóló döntések meghozatala;
 - a támogatási szerződések megkötése, módosítása;
 - a projektek nyomon követése, kifizetések teljesítése, ellenőrzések végzése, szabálytalanságok feltárása, szabálytalanságkezelési rendszer működtetése.
- A saját hatáskörben végrehajtandó tevékenységek lebonyolítása;
- A program ellenőrzési nyomvonalának elkészítése;
- Monitoring és értékelési rendszer működtetése;
- A Megyei Közgyűlés és a Monitoring és Értékelési Bizottság elé kerülő jelentések elkészítése és előterjesztése;

- Rendszerszintű szabálytalanságok kezelése, a szükséges intézkedések megtétele;
- A programhoz kapcsolódó egyeztetési, kommunikációs feladatok ellátása;
- Rendszeres kapcsolattartás a fejlesztési források felhasználásában illetékes vagy érintett szervekkel, szervezetekkel.

7.3. A Fejlesztési Program végrehajtása során használt eljárások

A Fejlesztési Program végrehajtása az alábbi eljárások mentén zajlik:

- Kiemelt jelentőségű projekt: Ebbe a kategóriában olyan projektek tartoznak, melyek a helyi gazdaságra, társadalomra jelentős hatással vannak. Kedvezményezettjük többnyire – de nem kizárólag – állami vagy önkormányzati szervezet. A kiemelt jelentőségű projekteket a program tartalmazza.
- Programiroda által közvetlenül végrehajtott tevékenység: Ebben az esetben a projektgazda a Programiroda konzorcium részeként vagy önállóan
- Programiroda által lebonyolításra kerülő konstrukció:
 - Versenyeztetéssel: Olyan konstrukciók esetén alkalmazott eljárás, ahol a tevékenység jellegéből következően a versenyeztetés hozzájárul a megvalósítás minőségének, eredményességének javításához.
 - Nevesítéssel: Olyan konstrukciók esetén alkalmazott eljárás, ahol a pályázók száma és összetétele (pl. önkormányzatok) nem indokolja a versenyeztetést.
- Szakmai közvetítőre delegált konstrukció: Olyan eljárás, melynek keretében a támogatások elosztását, a támogatott tevékenységek megvalósításának támogatását, nyomon követését és ellenőrzését szakmai közvetítő szervezet (pl. helyi civil szervezet) látja el.

Az operatív program tartalmazza, hogy mely intézkedés milyen tervezett eljárással kerülne lebonyolításra.

7.4. A konstrukciók ütemezése

Az intézkedéseket az alábbi két szempont mentén ütemezzük:

Intézkedés időzítése:

- Az intézkedés lehet megalapozó. Ekkor indokolt minél előbb végrehajtani.
- Az intézkedés lehet ráépülő. Ekkor meg kell várni, hogy egy megalapozó intézkedés először lezáruljon, így a ráépülő intézkedést csak ezt követően célszerű elindítani.
- Az intézkedés lehet egyenletes. Ekkor indokolt a forrás 7 év alatti egyenletes felhasználása.

Intézkedés előkészítésének hossza:

- Az intézkedés előkészítése lehet gyorsabb, vagy időigényesebb. Ez az intézkedés tartalmi komplexitásától, a konstrukció bonyolultságától, illetve az előkészítésbe bevonandó szereplők számától függ.

7.5. A konstrukciókonceptiók tartalmi elemei

A Megyei Közgyűlés által jóváhagyandó konstrukciókonceptiók az alábbi tartalmi elemeket foglalják magukba:

- Konstrukció keretösszege
- A konstrukció célja
- A konstrukció beavatkozási logikája
- Kedvezményezettek köre
- Támogatható tevékenységek
- A támogatás eljárási és tartalmi feltételei
- A támogatásról szóló döntés meghozatalának módja és felelőse
- Végrehajtási eljárás és a végrehajtó intézmény
- Támogatási forma és támogatási intenzitás mértéke
- A konstrukció ütemezése
- Várható projektszám
- Támogatás minimum – maximum értéke

7.6. A Fejlesztési Program finanszírozásának csatornái

A program intézkedéseinek finanszírozása három fő csatornán keresztül történik: egyedi, osztott és kapcsolódó finanszírozás. Ezek a csatornák az alábbi forrás típusokat foglalják magukba:

Egyedi finanszírozás:

- Megyei önkormányzat hatáskörébe sorolt fejlesztések kerete.
- Megyei jogú város hatáskörébe sorolt fejlesztések kerete.
- Térségi együttműködések hatáskörébe sorolt fejlesztések kerete.

Osztott finanszírozás:

- EU-s országos fejlesztési programok megyei szereplőkhöz delegált kiemelt projektjeinek kerete.
- EU-s országos fejlesztési programok megyei programhoz illeszkedő konstrukcióinak kerete.

Kapcsolódó finanszírozás:

- Megyei forrás, melynek célja, hogy megyei szereplő országos forrást tudjon bevonni.

7.7. Az Éves Munkaterv tartalmi elemei

- A konstrukciókonceptiók és a konstrukciók kidolgozásának és elfogadásának ütemezése
- A közgyűlés által a Fejlesztési Program által előírt vagy annak megvalósítását támogató dokumentumok kidolgozásának és elfogadásának ütemezése
- A Fejlesztési Programot támogató események, egyeztetések, közgyűlési viták ütemezése

7.8. A Fejlesztési Program Projektlistájának tartalmi elemei

- A Fejlesztési Program beavatkozási területeihez, konstrukcióihoz kapcsolódó, a megyei közgyűlés támogatását élvező projektek listája
- Az országos fejlesztési programokhoz kapcsolódó, a megyei közgyűlés támogatását élvező projektek listája

- A szomszédos megyék fejlesztési programjainak Tolna megyét érintő, a megyei közgyűlés támogatását élvező projektek listája

7.9. Az Érdekérvényesítési Feladatok tartalmi elemei

- A Fejlesztési Program megvalósítását szolgáló lobbizási célok
- Az egyes lobbizási célokhoz kapcsolódó érvek bemutatása
- Az egyes lobbizási célokhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések bemutatása
- A lobbizási célok érvényesítését szolgáló események, tevékenységek leírása
- Az érdekérvényesítési feladatok ütemezésének, felelőseinek bemutatása

8. Monitoring és értékelési terv

A monitoring és értékelési tevékenységben az alábbi intézmények vesznek részt, az alábbi feladatokkal:

Intézmény	Feladat és hatáskör
Megyei Közgyűlés <i>Napirendre vétel: negyedévente.</i>	Értékelési terv elfogadása Éves monitoring és értékelési jelentés elfogadása Negyedéves monitoring jelentések megvitatása Záró monitoring és értékelési jelentés elfogadása Szükség esetén egyedi értékelési feladatok megfogalmazása
Monitoring és Értékelési Bizottság <i>A Bizottság tagjai: a Közgyűlés által kiválasztott, a program végrehajtásában érintett szereplők</i> <i>Ülések gyakorisága: évente egyszer és szükség esetén.</i>	Értékelési terv megvitatása, szükség esetén ajánlások megfogalmazása Éves monitoring és értékelési jelentés megvitatása, szükség esetén ajánlások megfogalmazása Negyedéves monitoring jelentések áttekintése Záró monitoring és értékelési jelentés megvitatása
Megyei Önkormányzat programirodája	Értékelési terv készítése és előterjesztése Értékelések előkészítése, megrendelése Éves monitoring és értékelési jelentés elkészítése és

	előterjesztése Negyedéves monitoring jelentések elkészítése és megküldése Záró monitoring és értékelési jelentés elkészítése és előterjesztése
--	--

Az alábbiakban az értékelési és monitoring tevékenység tartalmát mutatjuk be.

8.1. Értékelési tevékenység tartalma

Az értékelési tevékenység fő célja, hogy a program végrehajtásának eredményességét javítsa. Az értékeléseket a Megyei Önkormányzat rendeli meg tapasztalt, a megyét ismerő független értékelőktől. Az Éves Monitoring és Értékelési Jelentés tartalmazza az adott évben elkészült értékelések megállapításainak összefoglalását.

Értékelési terv:

A program értékelése az értékelési terv alapján történik. Az értékelési terv 3 évre készül, évente felülvizsgálatra és kiegészítésre kerül. Az értékelési tervet a Megyei Önkormányzat programirodája készíti és terjeszti elő a Monitoring és Értékelési Bizottság, majd a Megyei Közgyűlés számára, mely évente jóváhagyja. Az értékelési terv tartalmi elemei:

- a következő 3 évben elkészítendő értékelések listája és ütemezése;
- az értékelések tervezett forrásai;
- az értékelések tervezett felhasználása (értékelési jelentések hozzáférhetősége, nyilvánossága; eredmények bemutatása és terjesztése; ajánlások nyomon követésének rendszere).

Elvégzendő értékelések listája:

- a program stratégiai környezetének, célrendszerének félidei értékelése (várhatóan 2016-2017-ben);
- a program stratégiai környezetének, célrendszerének utólagos értékelése (várhatóan 2020-ban);
- a program prioritásainak félidei tartalmi értékelése (várhatóan 2016-2017-ben);
- a program prioritásainak utólagos tartalmi értékelése (várhatóan 2020-ban);

- a monitoring rendszerből származó információk alapján a tervezett előrehaladástól való eltérés esetén egyedi konstrukció értékelések elvégzése (szükség esetén);
- az innovatív, hazai végrehajtási előzménnyel nem rendelkező konstrukciók végrehajtási tapasztalatainak összegyűjtése (szükség esetén);
- a végrehajtás hatékonyságának értékelése (várhatóan 2015, 2017, 2019-ben).

8.2. Monitoring tevékenység tartalma

A monitoring tevékenység fő célja, hogy rendszeres, standard, gyorsan áttekinthető információkat állítson elő a végrehajtás előrehaladásáról. A monitoring jelentéseket a Megyei Önkormányzat programirodája készíti negyedévente. A jelentések közül egy az Éves Monitoring és Értékelési Jelentés részeként készül.

Monitoring jelentések tartalmi elemei:

- abszorpciók adatok előállítása:
 - a megyei források abszorpciók adatainak vizsgálata;
 - a megszerzett országos források mértékének vizsgálata;
- indikátorok előállítása:
 - a prioritás- és intézkedésindikátorok aktuális tényértékeinek előállítása;
 - a tényértékek összevetése a tervekkel;
- hatékonysági mutatók számítása:
 - a konstrukciók végrehajtásának egyes fázisaihoz kötődő átfutási idők számítása.

OPERATÍV PROGRAM

1. Első prioritás: a Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése

A prioritás célja, hogy a Tolna megyei gazdaság jövedelemtermelő képességét és foglalkoztatási potenciálját erősítse. Erre akkor van lehetőség, ha a helyi adottságokat, lehetőségeket a helyi gazdasági szereplők minél jobban kihasználják, a megyei termék- és munkaerőpiac megerősödik.

A prioritás négy beavatkozási területet jelöl ki, amelyekre a fejlesztési erőfeszítéseket összpontosítani kell: vállalkozói kultúra erősítése, kis- és közepes méretű vállalkozások megerősítése és hálózatosodásuk ösztönzése, vállalkozások betelepülésének ösztönzése, foglalkoztatás erősítése.

A Fejlesztési Program nem tartalmaz ágazati vetületet. Az agrárium és a különböző ipari ágazatok és szolgáltatási területek esetében ugyanazok a kihívások állnak a vállalkozók előtt.

1.1. Vállalkozói kultúra erősítése

Tolna megye gazdasági megújulásának egyik fontos feltétele, hogy a gazdasági lehetőségeket kihasználó új vállalatok jöjjenek létre. A megye gazdaságát dinamizáló új vállalkozások akkor jelennek meg, ha a megyében egyre több és több ember gondolja úgy, megéri rengeteg energiát és erőforrást befektetni egy ötletbe. Új megyei vállalkozások vállalkozók nélkül nem fognak létrejönni.

A beavatkozási terület két elemből áll össze: egyfelől, a Fejlesztési Program növelni törekszik a vállalkozói motivációt, másfelől erősíteni kívánja azokat a lehetőségeket, amelyek segítségével a vállalkozásindítási tervek valóra tudnak válni.

1.1.1. Vállalkozói kultúra népszerűsítése. A beavatkozási terület első eleme a vállalkozói motivációkat törekszik erősíteni, azaz a problémákban a lehetőséget meglátó és kockázatvállaló attitűdöt. Fontos, hogy nemcsak a potenciális tulajdonosok, hanem a potenciális finanszírozók motivációit is erősíteni kell. Az intézkedés célja tehát, hogy új kapacitást és forrást generáljon.

A vállalkozói kultúra népszerűsítése érdekében olyan kampányokra, képzésekre és eseményekre van szükség, amelyek bemutatják a vállalkozásban rejlő előnyöket és a Tolna megye által kínált gazdasági lehetőségeket, valamint más területeken már bevált legjobb gyakorlatokat. Kiemelten fontos, hogy a beavatkozás a korábbi, hasonló népszerűsítő kampányok és képzések sikeres elemeit felhasználja, kudarcait pedig

törekedjen elkerülni. Minden népszerűsítő programelem fókuszába kell állítani, hogy életszerű, a megcélzott potenciális vállalkozók vagy finanszírozók valós helyzetére reflektáló módon történjen a népszerűsítés.

1.1.2. Vállalkozásindítást támogató csomagok kialakítása. A vállalkozói kultúra erősítése beavatkozási terület másik eleme a vállalkozásindítás feltételeinek javítása. Vállalkozás beindításához ugyanis nem elegendő egy ötlet, hanem az üzleti működés elindulásához számos akadályt le kell győzni. Ezen akadályok legyőzésével jelenhetnek meg és erősödhetnek meg azok a Tolna megyei 'bajnokok', akik az új üzleti sikertörténeteket létrehozzák.

Ezen célok eléréséhez olyan csomagok kialakítására van szükség, amelyekben a vállalkozást indítani tervezők az üzleti működéshez kapcsolódó jogi és szervezeti szolgáltatásokat, adminisztratív támogatást és a forráshoz jutással kapcsolatban segítséget kapnak. Ezen csomagok kialakítását és használatuk menedzselését olyan, professzionális szereplőkre kell bízni, akik egyszerre rendelkeznek az üzleti támogatáshoz szükséges tudással és megfelelően ismerik a helyi viszonyokat, lehetőségeket.

1.2. Kis- és középvállalatok megerősítése és hálózatosodásuk támogatása

A kis- és közepes méretű vállalkozások a magyar és egyben a megyei gazdaság gerincét alkotják, hiszen ők foglalkoztatják a munkavállalók többségét. A beavatkozási terület célja, hogy a kis- és közepes méretű vállalkozások versenyképessége erősödjön: ez akkor lehetséges, ha értékteremtő képességük növekszik, egyre több és szélesebb körű vállalkozói együttműködés jön létre, a kkv-k újítási képessége és lehetősége növekszik.

A beavatkozási terület három irányban tervez beavatkozásokat: egyfelől, szükség van a vállalkozói együttműködések fejlesztésére, másfelől a vállalkozások értékteremtő képességét növelő, minőségi szolgáltatások támogatására, végül pedig a vállalkozások fejlesztéseinek közvetlen, pénzügyi jellegű támogatására.

1.2.1. Vállalkozói együttműködések támogatása. A kis- és közepes méretű vállalatok versenyképességének fontos feltétele, hogy minél több és minél hasznosabb együttműködésben vegyenek részt. A vállalkozói együttműködések számos, igen különböző formában ölthetnek testet: létrejöhetnek klaszterszervezetek, ipari park köré szerveződő együttműködések, beszerzési, termelési, értékesítési együttműködések, közös innovációs projektek, mezőgazdasági termelők társulásai és számos további forma is elképzelhető.

A Fejlesztési Program nem specifikálja a támogatható vállalkozói együttműködések, abból az alapvetésből kiindulva, hogy a megfelelő együttműködési forma kialakításához szükséges információ az üzleti szereplőknél található, ezért a fejlesztéspolitika feladata az organikusan kialakuló együttműködések támogatása a vállalkozói igények alapján.

A vállalkozói együttműködések egy speciális fajtáját a fentiekkel összefüggésben is célszerű kiemelni, mivel közszolgáltatás is érintett: a szakképzési rendszer jelenleg nem elégíti ki megfelelően a kis- és közepes méretű vállalkozások igényeit. Ezért azok a vállalkozói együttműködések, amelyek a szakképzési igények közös megszervezésére, a szakképző intézményekkel együttműködésben szerveződnek, különös figyelmet és támogatást érdemelnek.

1.2.2. Kis- és közepes méretű vállalkozások értékteremtő képességének erősítése. A kis- és közepes méretű vállalatok számára fontos segítség, ha támogatást kapnak a nem közvetlen termelési folyamaton túli üzleti folyamataikhoz: például a forrásszerzéshez, adminisztratív problémák leküzdéséhez, szervezeti átalakításokhoz, kapcsolatépítéshez, értékesítési és marketingtevékenység fejlesztéséhez, illetve humánerőforrás-fejlesztésekhez.

A Fejlesztési Program törekvése olyan képzési, tanácsadási és inkubációs csomagok kialakítása, amelyek a vállalkozói igényekre reflektálva, a valós problémák életszerű megoldását tudják nyújtani. Ehhez szükség van az igények felmérésére és realisztikus megoldások kidolgozására.

Kis- és közepes méretű vállalkozások fejlesztéseinek támogatása. A kkv-k számára további fontos segítség, ha fejlesztő beruházásaikhoz, technológiai és szervezeti innovációikhoz pénzügyi segítséget kapnak.

A vállalkozások beruházásai támogathatók visszatérítendő és vissza nem térítendő forrásokból. A két lehetőségnek egyaránt vannak előnyei és hátrányai, a megfelelő támogatási csomagok kialakítása a vállalkozói igények felmérése után történhet meg.

1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése

Tolna megye gazdasága akkor erősödhet tovább, ha új tőke és termelési kapacitás települ be a megyébe. Az új befektetések munkahelyeket és dinamizmust hoznak a megye gazdasági életébe. A Fejlesztési Program törekvése, hogy saját eszközeivel hozzájáruljon: minél több befektető válassza Tolna megyét új egységének otthonául. A Fejlesztési Program értelmezésében mind a zöldmezős, mind a barnamezős beruházások fontosak és ösztönzendők.

1.3.1. Tolna megyei befektetési lehetőségek promóciója. A befektetésösztönzés közvetlen módja a megyei gazdasági lehetőségek minél szélesebb körű népszerűsítése. A népszerűsítő törekvések a lehetőségek felmérésére épülnek, majd professzionális technikákat használnak a befektetők meggyőzésére, lobbizásra.

1.3.2. Tolna megyei gazdasági vonzerejének erősítése. A befektetésösztönzés közvetett módja a megye gazdasági vonzerejének erősítése, a befektetési lehetőségek javítása. Ehhez a kritikus fizikai és humáninfrastruktúra fejlesztésére (köz művesítés, utak,

szakképzés, telephely-lehetőségek) és a meglévő infrastruktúra menedzselésének javítására van szükség.

1.4. Foglalkoztatás növelése

A foglalkoztatottság növelése az egyik legfontosabb kormányzati cél, valamint a Fejlesztési Program egyik specifikus célja is. A Fejlesztési Program értelmezésében a foglalkoztatás növelése három eszközzel érhető el: a foglalkoztatási kapacitás (azaz a munkaerő-kereslet) növekedésének támogatásával, a foglalkoztathatóság (azaz a munkaerő-kínálat) javításával és a foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentésével. Mivel a foglalkoztatás támogatása országos prioritás, így a központi finanszírozású programokból jelentős forrás fog érkezni Tolna megyébe a foglalkoztatási helyzet javítására. A Fejlesztési Program elsősorban a megyei foglalkoztatási problémák és lehetőségek pontos felmérésére törekszik annak érdekében, hogy a fejlesztési források a lehető legnagyobb hatást tudják elérni.

1.4.1. Foglalkoztatási kapacitás növelése. A Fejlesztési Program törekvése, hogy a megyei vállalkozások alakítsák ki azokat az üzleti modelleket, amelyek illeszkednek a helyi munkaerő-kínálathoz, illetve, hogy ösztönözze ezek használatát. Ezzel összefüggésben fontos a Tolna megyei vállalkozások foglalkoztatási igényeinek folyamatos feltérképezése és képviselése. E törekvések teljesüléséhez az szükséges, hogy a Fejlesztési Program keretében létrejövő megyei gazdaságfejlesztési társulás végezzen részletes felmérést, állítson össze cselekvési tervet a foglalkoztatási kapacitás növelésének lehetőségeiről, és irányítsa annak végrehajtását.

1.4.2. Foglalkoztathatóság javítása. A Fejlesztési Program törekvése, hogy Tolna megyében minél többen és minél magasabb minőségben legyenek foglalkoztathatók. Ez a törekvés akkor lehet sikeres, ha a foglalkoztathatóság javítását célzó közszolgáltató intézményrendszer jól működik. A megyei gazdaságfejlesztési társulás ezzel összefüggésben részletes felmérést készít, és cselekvési tervet dolgoz ki annak feltárására, hogy a foglalkoztathatóság javítását célzó közszolgáltató intézményrendszer működését hogyan tudják a települési önkormányzatok vagy azok összefogásai segíteni, illetve, hogy hogyan lehet az intézményrendszer működését a helyi igényekhez igazítani, majd ezek végrehajtását is irányítja.

1.4.3. Foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentése. Számos esetben a foglalkoztatás egyik fontos akadálya, hogy az állást keresők és a munkahelyet kínálók valamilyen oknál fogva nem találják egymásra. Ez lehet azért, mert a keresés költségei túl nagyok, de azért is, mert a munkát keresőknek nincs lehetőségük megmutatni, mire képesek. Ezekkel összefüggésben a megyei gazdaságfejlesztési társulás végezzen részletes felmérést, állítson össze cselekvési tervet a foglalkoztatási kapacitás növelésének lehetőségeiről, és irányítsa annak végrehajtását.

Az első prioritás beavatkozásainak leírása, végrehajtása, finanszírozása és indikátorai

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
1. TOLNA MEGYEI GAZDASÁG VERSENYKÉPESSÉGÉNEK ERŐSÍTÉSE			
1.1. Vállalkozói kultúra erősítése			
1.1.1. Vállalkozói kultúra népszerűsítése és vállalkozásindítást támogató csomagok kialakítása	Vállalkozásindítást támogató közvetítő szervezetek kapnak forrást, akik ebből vállalkozásindítást népszerűsítő kampányt indítanak és a vállalkozásindításhoz szükséges pénzügyi, jogi, adminisztratív problémákban segítő csomagokat dolgoznak ki.	Közvetítő révén megvalósuló tevékenység	Vállalkozások, nonprofit szervezetek vagy ezek konzorciumai
1.2. Kis- és közepes vállalatok megerősödésének és hálózatosodásának támogatása			
1.2.1. Vállalkozói együttműködések támogatása	Valamilyen közös céllal (közös beruházás, fejlesztés, közös szakképzési igény, marketing-együttműködés, inkubáció, stb.) létrejövő vállalkozói együttműködések kapnak forrást, hogy ezt a célt megvalósítsák.	Verseny alapú konstrukció	Vállalkozások, nonprofit szervezetek vagy ezek konzorciumai
1.2.2. Kis- és közepes vállalatok értékteremtő képességének erősítése	Vállalkozástámogató szervezetek kapnak forrást, hogy vállalkozásoknak dolgozzanak és nyújtsanak olyan szolgáltatásokat, szolgáltatáscsomagokat, melyekkel a közvetlen termelési tevékenységükön túli folyamataikat magasabb szinten tudják szervezni: vállalatirányítás, HR, marketing/sales, hálózatépítés - és ebben tanácsadást és képzést tudjanak igénybe venni. Külön fókuszban van a forrásszerzésben való segítség (mind piaci, mind uniós forrás).	Közvetítő révén megvalósuló tevékenység	Vállalkozások, nonprofit szervezetek vagy ezek konzorciumai
1.2.3. Kis- és közepes vállalatok fejlesztéseinek támogatása	Vállalkozások kapnak visszatérítendő/vissza nem térítendő forrást ahhoz, hogy bővítő vagy fejlesztő beruházásaikat végre tudják hajtani.	Verseny alapú konstrukció	Vállalkozások

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése			
1.3.1. Tolna megyei befektetési lehetőségek promóciója	Települési önkormányzatok vagy koalícióik kapnak forrást ahhoz, hogy professzionálisan tudják promotálni befektetési lehetőségeiket: helyzetfelmérés, kommunikációs anyagok, sales.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Önkormányzatok, önkormányzati társulások
1.3.2. Tolna megye gazdasági vonzerejének erősítése	Települési önkormányzatok vagy koalícióik kapnak forrást ahhoz, hogy befektetéssel kapcsolatos fizikai és humáninfrastruktúrájukat (ipari park, közművesítés, szakemberek) fejlesszék, vagy azokat jobban menedzseljék.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Önkormányzatok, önkormányzati társulások
1.4. Foglalkoztatás növelése			
1.4.1. Foglalkoztatási kapacitás növelése	A megyei fejlesztési társulás kap forrást ahhoz, hogy a megyei vállalkozások foglalkoztatási kapacitásával kapcsolatban készítsen felmérést és cselekvési tervet, majd támogassa az ehhez illeszkedő tevékenységet megvalósítani kívánókat az országos finanszírozás megszerzésében.	Közvetítő révén megvalósuló tevékenység	Tolna Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
1.4.2. Foglalkoztathatóság javítása	A megyei fejlesztési társulás kap forrást ahhoz, hogy a megyeiek foglalkoztathatóságának javításával kapcsolatban készítsen felmérést és cselekvési tervet, majd támogassa az ehhez illeszkedő tevékenységet megvalósítani kívánókat az országos finanszírozás megszerzésében.	Közvetítő révén megvalósuló tevékenység	Tolna Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás
1.4.3. Foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentése	A megyei fejlesztési társulás kap forrást ahhoz, hogy a foglalkoztatás tranzakciós költségeivel kapcsolatban készítsen felmérést és cselekvési tervet, majd támogassa az ehhez illeszkedő tevékenységet megvalósítani kívánókat az országos finanszírozás megszerzésében.	Közvetítő révén megvalósuló tevékenység	Tolna Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
1. TOLNA MEGYEI GAZDASÁG VERSENYKÉPESSÉGÉNEK ERŐSÍTÉSE							
1.1. Vállalkozói kultúra erősítése							
1.1.1. Vállalkozói kultúra népszerűsítése és vállalkozásindítást támogató csomagok kialakítása	3-5	10-50 millió Ft	Kapcsolódó	Népszerűsítés során elért személyek száma, Vállalkozásindítási segítségben részesülők	Létrejövő új vállalkozások száma	Megalapozó	Időigényes
1.2. Kis- és közepes vállalatok megerősödésének és hálózatosodásának támogatása							
1.2.1. Vállalkozói együttműködések támogatása	5-50	10-500 millió Ft	Kapcsolódó	Résztvevő vállalkozások száma, árbevétele, a támogatással megvalósuló fejlesztések volumene	Az együttműködésekben résztvevő vállalkozások árbevételének, hozzáadott értékének növekedése	Megalapozó	Időigényes
1.2.2. Kis- és közepes vállalatok értékteremtő képességének erősítése	3-5	20-100 millió Ft	Kapcsolódó	A szolgáltatást igénybe vevő vállalkozások száma	A szolgáltatást igénybe vevő vállalkozások véleménye a szolgáltatások hasznosságáról	Egyenletes	Időigényes
1.2.3. Kis- és közepes vállalatok fejlesztéseinek támogatása	20-200	10-500 millió Ft	Kapcsolódó	Támogatott vállalkozások száma, a támogatással megvalósuló fejlesztések volumene	Az támogatott vállalkozások árbevételének, hozzáadott értékének növekedése	Egyenletes	Gyors

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése							
1.3.1. Tolna megyei befektetési lehetőségek promóciója	3-10	20-200 millió Ft	Kapcsolódó	Promóciós akciók, szolgáltatások száma, rendezvény-résztvevők, írásban érdeklődők száma	Komoly befektetői kezdeményezések száma, megvalósuló befektetések száma, volumene	Megalapozó	Időigényes
1.3.2. Tolna megyei gazdasági vonzerejének erősítése	3-10	50-500 millió	Kapcsolódó	Megvalósuló beruházások volumene	Komoly befektetői kezdeményezések száma, megvalósuló befektetések száma, volumene	Egyenletes	Időigényes
1.4. Foglalkoztatás növelése							
1.4.1. Foglalkoztatási kapacitás növelése	1	1.4.1. - 1.4.2 - 1.4-3. együtt 20-200 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, ezen forrásokból az elhelyezkedési képességükben javuló emberek száma	Megalapozó	gyors
1.4.2. Foglalkoztathatóság javítása	1	1.4.1. - 1.4.2 - 1.4-3. együtt 20-200 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, ezen forrásokból a támogatott foglalkoztatóknál keletkező munkahelyek száma	Megalapozó	gyors

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
1.4.3. Foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentése	1	1.4.1. - 1.4.2 - 1.4-3. együtt 20-200 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás	Megalapozó	gyors

2. Második prioritás: Lehetőségteremtés Tolna megyeiek számára

A Fejlesztési Program második prioritása a Program jövőképevel van szoros összefüggésben: a Program jövőképe úgy fogalmaz, a Fejlesztési Program sikere esetén minden Tolna megyeinek lehetősége van kicsit előre lépni. A Fejlesztési Program ezen prioritása a fontos, figyelmet igénylő élethelyzetekre fókuszál, ezekben az élethelyzetekben való előrelépéshez törekszik közösségi támogatást adni. A közösségi támogatás egyfelől jelenti a közösségi intézményrendszer támogatását, másfelől pedig az informális közösségi támogatást is. A Fejlesztési Program kiegészítő jellegű programelemeket határoz meg az állami szervezésű közszolgáltatások támogatására, javítja az önkormányzati kezelésű közszolgáltatások minőségét és támogatást ad az informális közösségi kezdeményezések megerősödéséhez.

A prioritás olyan élethelyzetben lévők támogatására fókuszál, akik számára a sikeres érvényesülés nehezebb kihívást jelent. Olyan támogató környezet megerősödéséhez törekszik hozzájárulni, amelyben a fiataloknak lehetősége van érvényesülni, az időseknek minőségi életet élni, a családoknak gyarapodni, a fogyatékkal élőknek teljes életet élni, valamint a szegénységben élőknek előrejutni.

2.1. Fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése

A fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése elnevezésű beavatkozási terület két elemből áll össze: egyfelől törekszik a fiatalok érvényesülését támogató önkormányzati és informális közösségi szerepvállalás megerősítésére, másfelől pedig segíti a felkészülést a központi finanszírozású oktatásfejlesztési programok fogadására és hasznosítására.

2.1.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése. A fiatalok életét leginkább befolyásoló közösségi intézményrendszer az oktatás, amely az elmúlt évek változásainak eredményeképpen állami szervezésű közszolgáltatás. A Fejlesztési Program törekvése, hogy kialakuljanak az állami oktatási rendszert kiegészítő, azt támogató közösségi szerepvállalás intézményei. Ez a közösségi szerepvállalás rugalmas, a fiatalok problémáinak sokféleségére reagálni tudó megoldásokat eredményez. Ezen programelem keretében a települési önkormányzatok vagy önkormányzatok együttműködései kaphatnak forrást, hogy saját szervezésben vagy civil szereplőket bevonva erősítsék közösségi szerepvállalásukat a fiatalok támogatásában.

A Fejlesztési Program a közösségi szerepvállalás három konkrét lehetőségét különösen fókuszba emeli:

- Életervezési tanácsadás, mentorálás – A fiatalok életének egyik legnagyobb problémája, hogy az egyre bizonytalanabbá váló környezetben hogyan tudják

megtalálni azokat az életszervezési stratégiákat, amelyek boldogságra és sikerre vezetnek. A fiatalok érvényesülését támogató közösségi környezet egy fontos eleme lehet egy olyan mentorprogram, interaktív eseménysorozat, amelynek keretében a Tolna megyei fiatalok segítséget kapnak az életük tervezésével kapcsolatos tudatos döntések meghozatalához. Az érintett oktatási intézmények, önkormányzatok, civil szervezetek együttműködései kezelhetik ezeket a programokat.

- Iskolások táborozási lehetőségeinek javítása – A közösségi szerepvállalás fontos eleme kell, hogy legyen a nagy közösségi élménynek számító táborozás lehetőségeinek támogatása szervezéssel, a rászorulóknak részvételi díjához való hozzájárulással. Az érintett oktatási intézmények, önkormányzatok, civil szervezetek együttműködései kezelhetik ezeket a programokat.
- Tolna megyei egyetemi, főiskolák közösségrendszer – A felsőoktatásban részt vevő Tolna megyeiek túlnyomó többsége a megyén kívüli egyetemekre, főiskolákra jár (különös tekintettel a budapesti és pécsi intézményekre). Az ő érvényesülésüket segítheti, ha létrejönnek olyan helyek, események vagy más lehetőségek, ahol közösséggé formálódhatnak, ezzel erősödik identitásuk, tanulhatnak egymástól. Az érintett oktatási intézmények, önkormányzatok, civil szervezetek együttműködései kezelhetik ezeket a programokat.

2.1.2. Központi oktatási fejlesztések hasznosításának előkészítése. Az állami szervezésű oktatási rendszer fejlesztésére központi forrásokból fog sor kerülni. A Fejlesztési Program törekvése az oktatásfejlesztéssel kapcsolatban kettős: egyfelől, szükség van a megyében található oktatási intézmények támogatására és segítésére a fejlesztésekre való felkészülésben, ezzel párhuzamosan pedig a megyei igényekért való lobbizásra a forrásverseny során. Másfelől, a Fejlesztési Program törekvése, hogy a megyei érdekeket szervezze és képviselje az oktatási fejlesztések esetében – az intézmények elsősorban településekhez kötődő, illetve az oktatáspolitikai országos szempontjai mellett. Ez hozzájárul a megyével kapcsolatos víziók valóra váltásához: a megfelelő szakemberképzéshez, az identitás erősödéséhez. A programelem keretében Megyei Önkormányzat cselekvési tervet készít a megyei oktatás minőségének javítása érdekében.

2.2. Idősek minőségi életét támogató környezet megerősítése

Magyarországon egyre növekszik az idős emberek aránya. Ez komoly kihívást jelent a közszolgáltató intézményrendszerek számára, hiszen egyre több és több ember testi és lelki egészségére kell vigyázni, mindennapjaiban segíteni. A helyzetet tovább nehezíti, hogy sok családnak nincs lehetősége idősebb tagjairól gondoskodni. Ezzel párhuzamosan az idős emberek jelenléte a közösségek számára lehetőség is, hiszen értékes tudással, tapasztalattal rendelkeznek.

A beavatkozási terület három elemből áll össze. Egyfelől, fontos az időseket támogató közösségi kezdeményezések erősítése. Másodsorban, szükséges az idősekkel kapcsolatos közszolgáltatások központi fejlesztéseire való felkészülés. Harmadrészt, bizonyos települések számára érdemes lehet olyan csomagokat kialakítani, amelyek az idősek számára vonzó otthonná tehetik őket.

2.2.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése. A Fejlesztési Program törekvése, hogy erősödjének az időseket támogató közösségi kezdeményezések, az állami közszolgáltatások kiegészítéseként. Olyan önkormányzati és civil kezdeményezésekre van szükség, amelyek segítenek az időseknek teljes életet élni, mindennapjaikat egyszerűbbé tenni. A Fejlesztési Program speciális fókuszba emel két típusú kezdeményezést: egyfelől azokat, amelyek megoldásokat találnak arra, hogy hogyan örökíthető át az idős embereknél található tudás, másfelől pedig azokat, amelyek az idős emberek lelki egészségének javítására koncentrálnak.

2.2.2. Központi fejlesztések előkészítése. A Fejlesztési Program célul tűzi ki, hogy felkészítő támogatást adjon azoknak a megyei szociális és egészségügyi közszolgáltató intézményeknek, amelyek központi forrásokra számíthatnak. A felkészülésben való segítség jelenti az igények felmérését, stratégiai tervezést, adminisztratív támogatást és a megyei intézmények érdekeiért való lobbizást, továbbá a központi fejlesztéseket kiegészítő-áthidaló projektek kialakítását.

2.2.3. Települési csomagok kialakítása. A Fejlesztési Program keretében a települések támogatást kaphatnak ahhoz, hogy olyan, kisebb fejlesztési csomagokat alakíthassanak ki, amelyek segítségével településük az idősek számára vonzóbb lehet. Ezekkel a csomagokkal ösztönözhető az, hogy akár korábban nem a megyében élő idős emberek Tolna megyei településeket válasszanak otthonuknak.

2.3. Családok gyarapodását támogató környezet megerősítése

Magyarországon a kevés gyermekszületés egyre nagyobb problémát jelent. Ezzel összefüggésben is különösen fontos, hogy az országban – és így Tolna megyében is – olyan környezet alakuljon ki, amely támogatja a gyermekekkel élőket, megkönnyíti a gyermekek életének mindennapjait.

A családok gyarapodását támogató környezet kialakítására törekvő beavatkozási terület két elemből áll össze: egyfelől ösztönözni kívánja a gyermekekkel élők mindennapjait segítő közösségi kezdeményezések létrejöttét, megerősödését; másfelől pedig fontos feladata a családok életét érintő központi fejlesztésekre való felkészülés.

2.3.1. Közösségi kezdeményezések támogatása. A Fejlesztési Program törekvése, hogy létrejöjjenek és megerősödjének azok az önkormányzatok vagy civil szerveződések által működtetett közösségi kezdeményezések, amelyek segítik a gyermekes családok

mindennapjait. A Fejlesztési Program kiemelkedően fontosnak tartja a következő területekre koncentrált kezdeményezéseket: gyermeküket egyedül nevelők nehézségeinek segítése, gyermekmegőrzés kiegészítő megoldásai, gyermekeknek szóló kreatív foglalkozások, közintézmények, kereskedelmi- és vendéglátóhelyek családbaráttá tétele, munkahelyek családbaráttá tétele.

2.3.2. Központi fejlesztések előkészítése. A Fejlesztési Program célul tűzi ki, hogy felkészítő támogatást adjon azoknak vállalkozásoknak és közintézményeknek, amelyek központi forrásokra számíthatnak abból a célból, hogy családbaráttá váljanak. A felkészülésben való segítség az igények felmérését, stratégiai tervezést, adminisztratív támogatást és a megyei vállalkozások, intézmények érdekeiért való lobbizást, továbbá a központi fejlesztéseket kiegészítő-áthidaló projektek kialakítását jelenti.

2.4. Fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése

A Fejlesztési Program törekvése, hogy a fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősödjön. A fogyatékkal élők problémái és lehetőségei nagyon különbözők, ezért különlegesen fontos, hogy az igényekre és perspektívákra érzékeny kezdeményezések induljanak el.

A beavatkozási terület két elemből áll össze: a Fejlesztési Program törekvése egyfelől a fogyatékkal élők teljes életét támogató közösségi kezdeményezések beindítása és megerősítése, másfelől pedig a fogyatékkal élők támogatásában aktív intézmények központi fejlesztési támogatások fogadására való felkészítése.

2.4.1. Közösségi szerepvállalás erősítése. A Fejlesztési Program törekvése, hogy létrejöjjenek és megerősödjenek azok az önkormányzatok vagy civil szerveződések által működtetett közösségi kezdeményezések, amelyek segítik a fogyatékkal élők mindennapjait.

2.4.2. Központi fejlesztések előkészítése. A Fejlesztési Program célul tűzi ki, hogy felkészítő támogatást adjon azoknak vállalkozásoknak és közintézményeknek, amelyek központi forrásokra számíthatnak abból a célból, hogy a fogyatékkal élőket támogassák vagy a munkamegosztásba való bekapcsolódásukat lehetővé tegyék. A felkészülésben való segítség az igények felmérését, stratégiai tervezést, adminisztratív támogatást és a megyei vállalkozások, intézmények érdekeiért való lobbizást, továbbá a központi fejlesztéseket kiegészítő-áthidaló projektek kialakítását jelenti.

2.5. Szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése

A Fejlesztési Program törekvése, hogy a megyében jelenleg szegénységben élők előre tudjanak lépni. A problémák megoldása, de legalábbis enyhítése komplex beavatkozásokat igényel: a munkalehetőségek megteremtése mellett számos közösségi és szociális nehézséget kezelni kell, hogy valódi eredményeket lehessen elérni.

A beavatkozási terület két elemből áll össze. A Fejlesztési Program törekvése egyfelől komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok indítása, másfelől pedig a társadalmi mobilitásra koncentráló közösségi kezdeményezések támogatása.

2.5.1. Komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok. A helyi, térségi szereplők együttműködésével fontos olyan programokat indítani, amely a szegénységgel kapcsolatos problémákat egyedi alapon, komplex megközelítéssel kezeli. A Fejlesztési Program keretében közvetlen támogatást kaphatnak az ilyen szociális gazdasággal és közösségépítéssel kapcsolatos programok. Ezzel párhuzamosan a Fejlesztési Program stratégiai és adminisztratív támogatást ad ahhoz is, hogy ezek a projektek a központi finanszírozású fejlesztési programokból is forráshoz tudjanak jutni.

2.5.2. Társadalmi mobilitást segítő közösségi kezdeményezések. A Fejlesztési Program törekvése, hogy támogassa azokat a közösségi kezdeményezéseket, amelyek a társadalmi mobilitás segítését tűzik ki célul. Speciálisan fontosak azok a kezdeményezések, amelyek tanulmányi ösztöndíjakkal, közösségi támogatással segítik azt, hogy a tanulással tudjanak a szegénységben felnövő gyermekek előrelépni.

Az második prioritás beavatkozásainak leírása, végrehajtása, finanszírozása és indikátorai

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
2. LEHETŐSÉGTERTÉST TOLNA MEGYEIEK SZÁMÁRA – MEGTARTÓ KÖZÖSSÉGEK TÁMOGATÁSA			
2.1. Tolna megyei fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése			
2.1.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése	Önkormányzatok, civil szerveződések, illetve ezek együttműködései kapnak forrást ahhoz, hogy az állami oktatási rendszer mellett a fiatalokat támogató kiegészítő közösségi kezdeményezéseket indítsanak. Speciális fókuszok: élettervezési tanácsadás, táboroztatás lehetőségeinek javítása, megyén kívüli felsőoktatásban résztvevők közösségrendszereinek kialakítása.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek és azok együttműködései
2.1.2. Központi oktatási fejlesztések hasznosításának előkészítése	Oktatási intézmények támogatása a központi források fogadására: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Oktatási intézmények, az azok működésében érintett önkormányzatok, nonprofit szervezetek, illetve ezek társulásai
2.2. Tolna megyei idősök minőségi életét támogató környezet megerősítése			
2.2.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése	Önkormányzatok, civil szerveződések, illetve ezek együttműködései kapnak forrást ahhoz, hogy az idősök helyzetét javító közösségi kezdeményezéseket indítsanak. Speciális fókusz: idősektől való tanulás lehetőségeinek javítása, idősök lelki egészségére való odafigyelés javítása.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek és azok együttműködései
2.2.2. Központi fejlesztések előkészítése	Egészségügyi és szociális intézmények felkészítése a központi források fogadására: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Idősök ellátásában érintett intézmények, az azok működésében érintett önkormányzatok, nonprofit szervezetek, illetve ezek

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
			társulásai
2.2.3. Települési csomagok kialakítása	Önkormányzatok kialakíthatnak települési csomagokat azzal a céllal, hogy az idősök számára vonzóbb otthonná tegyék településüket.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Önkormányzatok, önkormányzatok társulásai
2.3. Tolna megyei családok gyarapodását támogató környezet megerősítése			
2.3.1. Közösségi kezdeményezések támogatása	Önkormányzatok, civil szerveződések, vállalkozások, illetve ezek együttműködései kapnak forrást ahhoz, hogy a gyerekekkel élők számára könnyebb feltételeket teremtsen közösségi kezdeményezéseket indítsanak. Speciális fókusz: gyermeküket egyedül nevelők nehézségei, gyermekmegőrzés, kreatív foglalkozások, családbarát intézmények, családbarát munkahelyek.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek, vállalkozások és azok együttműködései
2.3.2. Központi fejlesztések előkészítése	Közintézmények és vállalkozások felkészítése a központi források fogadására: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Verseny alapú konstrukció	gyermekekhez kapcsolódó intézmények, nonprofit szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok illetve ezek társulásai
2.4. Tolna megyei fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése			
2.4.1. Közösségi szerepvállalás erősítése	Önkormányzatok, civil szerveződések, vállalkozások illetve ezek együttműködései kapnak forrást ahhoz, hogy a fogyatékkal élők számára könnyebb feltételeket teremtsen közösségi kezdeményezéseket indítsanak.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek, vállalkozások és azok együttműködései

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
2.4.2. Központi fejlesztések előkészítése	Közüntézmények és vállalkozások támogatás a központi források fogadására: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Verseny alapú konstrukció	fogyatékkal élőkhez kapcsolódó intézmények, nonprofit szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok illetve ezek társulásai
2.5. Tolna megyei szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése			
2.5.1. Komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok	Önkormányzatok, civil szerveződések és ezek együttműködéseinek támogatása a központi támogatású szociálisgazdaság-projektekben való részvételben: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek és azok együttműködései
2.5.2. Társadalmi mobilitást támogató közösségi kezdeményezések	Önkormányzatok, civil szerveződések és ezek együttműködései kapnak forrást ahhoz, hogy társadalmi mobilitást segítő közösségi kezdeményezéseket indítsanak. Speciális fókusz: tanulmányi ösztöndíjak, tanulmányok végzését segítő tevékenységek	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek és azok együttműködései

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
2. LEHETŐSÉGTEREMTÉS TOLNA MEGYEIEK SZÁMÁRA – MEGTARTÓ KÖZÖSSÉGEK TÁMOGATÁSA							
2.1. Tolna megyei fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése							
2.1.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése	5-50	1-200 millió Ft	Egyedi	A tevékenységekbe bekapcsolódó fiatalok száma	A tevékenységek keretében aktív, rendszeresen szerepet vállaló fiatalok száma	Egyenletes	Gyors
2.1.2. Központi oktatási fejlesztések hasznosításának előkészítése	5-50	2-50 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, Ezen forrásokból az oktatási feltételek javulását érzékelő diákok száma	Megalapozó	Időigényes
2.2. Tolna megyei idősek minőségi életét támogató környezet megerősítése							
2.2.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése	5-20	2-50 millió Ft	Egyedi	A tevékenységekbe bekapcsolódó idősek száma	A tevékenységek keretében rendszeres szerepet vállaló, szolgáltatáshoz jutó idősek száma	Egyenletes	Gyors
2.2.2. Központi fejlesztések előkészítése	5-50	1-50 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, ezen forrásokból a szolgáltatások minőségének javulását érzékelő idősek száma	Megalapozó	Időigényes

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
2.2.3. Települési csomagok kialakítása	2-10	2-50 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés keretében kialakított szolgáltatások, tevékenységek száma	A megvalósuló fejlesztések összértéke, a fejlesztés révén létrejövő szolgáltatások által ellátható személyek száma	Egyenletes	Időigényes
2.3. Tolna megyei családok gyarapodását támogató környezet megerősítése							
2.3.1. Közösségi kezdeményezések támogatása	5-50	1-200 millió Ft	Egyedi	A tevékenységekbe bekapcsolódó család száma	A tevékenységek keretében rendszeres szolgáltatáshoz jutó családok száma	Egyenletes	Gyors
2.3.2. Központi fejlesztések előkészítése	5-50	1-50 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, ezen forrásokból a szolgáltatások minőségének javulását érzékelő családok száma	Megalapozó	Gyors
2.4. Tolna megyei fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése							
2.4.1. Közösségi szerepvállalás erősítése	5-50	1-200 millió Ft	Egyedi	A tevékenységekbe bekapcsolódó fogyatékkal élők száma	A tevékenységek keretében rendszeres tevékenységet végző, szolgáltatáshoz jutó fogyatékkal élők száma	Egyenletes	Gyors

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
2.4.2. Központi fejlesztések előkészítése	5-50	1-50 millió Ft	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, ezen forrásokból a szolgáltatások minőségének javulását érzékelő fogyatékkal élők száma	Megalapozó	Gyors
2.5. Tolna megyei szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése							
2.5.1. Komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok	5-10	1-30 millió	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, ezen forrásokból a gazdasági, közösségi tevékenységekbe kapcsolódó emberek száma	Megalapozó	Időigényes
2.5.2. Társadalmi mobilitást támogató közösségi kezdeményezések	2-20	1-100 millió	Egyedi	A tevékenységekbe bekapcsolódó szegénységben élő gyermekek száma	A tevékenységek keretében rendszeres tevékenységet végző, szolgáltatáshoz jutó szegénységben élők száma	Egyenletes	Gyors

3. Harmadik prioritás: Élhető és fenntartható környezet megteremtése

A Fejlesztési Program harmadik prioritásának célja, hogy Tolna megyében a legszélesebb értelemben vett környezet minél élhetőbb és minél fenntarthatóbb legyen, a Fejlesztési Program második specifikus céljával összhangban. Az élhető és fenntartható környezetre való törekvés így mind a társadalmi, mind a természeti környezetre vonatkozik. A Fejlesztési Program értelmezésében élhető a környezet, ha az kellemes, otthonos, jó benne magán- és közösségi életet élni; fenntartható pedig akkor, ha az a következő nemzedékek számára is hasznos, kellemes tud maradni.

A Fejlesztési Program harmadik prioritása három beavatkozási területet jelöl ki: egyrészt, törekszik a helyi közösségek és kultúra megerősítésére; másrészt a természeti környezet állapotának megóvására, harmadrészt pedig a megújuló energiaforrások használatának ösztönzésére és az energiahatékonyság javítására.

3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése

Tolna megye örökségére büszke vidék. Fontos, hogy ez a büszkeség megmaradjon és tovább erősödjön: erre akkor van lehetőség, ha a helyi közösségek és kultúra tovább erősödik. Ezzel párhuzamosan, Tolna megye akkor lesz igazán élhető környezet az itt élők számára, ha színes és gazdag kulturális kínálatot, közösségi programlehetőségeket tud nyújtani.

A helyi közösségek és kultúra területén a Fejlesztési Program törekvése, hogy egyfelől közvetlenül támogassa a helyi kulturális, civil és közösségi kezdeményezéseket, másfelől pedig támogatást adjon a központi finanszírozású támogatási programokban való részvételhez.

3.1.1. Helyi kulturális kezdeményezések támogatása. A Fejlesztési Program keretében támogatást kapnak azok a helyi vagy térségi közösségi kezdeményezések, amelyeknek célja a kulturális élet gazdagítása, közösségi vagy sportesemények szervezése. A Fejlesztési Program speciálisan fontosnak tartja olyan kezdeményezések indítását vagy programok szervezését, amelynek célja a lokálpatriotizmus erősítése vagy a Tolna megyéből elszakadtak („a tolnai diaszpóra”) közösségének építése.

3.1.2. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés. A Fejlesztési Program keretében felkészítő stratégiai és adminisztratív támogatást kapnak önkormányzatok, civil szervezetek, helyi közösségek a célból, hogy a központi finanszírozású támogatási programokban részt vegyenek, valamint lehetőség van kiegészítő-áthidaló projektekre is.

3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása

Tolna megye nagy értéke a természet szépsége. A Fejlesztési Program célja, hogy a természeti környezet állapotát megóvja, adott esetben helyreállítsa, és megteremtse a fenntartható gazdálkodás feltételeit azokon a területeken, amelyen ipari vagy mezőgazdasági tevékenység folyik. E törekvések teszik lehetővé, hogy a természeti környezet szépségét a következő nemzedékek számára is megőrizzük.

3.2.1. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés. A természeti környezet megőrzése és a fenntartható gazdálkodás, termelés területén jelentős központi forrás áll majd rendelkezésre, különös tekintettel a következő területekre: vízgazdálkodás (árvíz- és belvízvédelem), természetvédelmi területek kezelése, természetbarát gazdálkodás, környezeti károk csökkentése és helyreállítása. A Fejlesztési Program keretén belül ezen központi fejlesztési források felhasználására való felkészüléshez adható stratégiai és adminisztratív támogatás, valamint lehetőség van kiegészítő-áthidaló projektekre is.

3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása

Az energiagazdálkodás központi kérdés egész Európában, mind környezeti, mind versenyképességi jelentősége miatt. A Fejlesztési Program törekvése, hogy Tolna megyében ösztönözze a megújuló energiaforrások használatát, valamint hogy javítsa az energiahatékonyságot mind a vállalkozások, mind a közintézmények esetében.

3.3.1. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése. A megújuló energiaforrások minél szélesebb körű használata fontos társadalmi cél, de emellett komoly üzleti lehetőség is. A megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos projektek komoly központi támogatásra számíthatnak, így a Fejlesztési Program törekvése, hogy ezeket a projekteket felkarolja, felkészülésüket segítse. A felkészülésben való segítség jelenti a lehetőségek felmérését, stratégiai és adminisztratív támogatást, a megyei vállalkozások és projektek érdekeiért való lobbizást, továbbá a központi támogatásokat kiegészítő közvetlen pénzügyi támogatást.

3.3.2. Energiahatékonyság javítása a köz- és magánszférában. Az energiahatékonyság javítása fontos környezeti szempontból, de a hatékonyabb energiafelhasználásból adódó megtakarítás gazdálkodási szempontból is nagy jelentőségű. Az energiahatékonyság javítását célzó projektek komoly központi támogatásra számíthatnak, így a Fejlesztési Program törekvése, hogy ezeket a projekteket felkarolja, felkészülésüket segítse. A felkészülésben való segítség jelenti a lehetőségek felmérését, stratégiai és adminisztratív

támogatást, a megyei projektek érdekeiért való lobbizást, továbbá a központi támogatásokat kiegészítő közvetlen pénzügyi támogatást.

A harmadik prioritás beavatkozásainak leírása, végrehajtása, finanszírozása és indikátorai

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
3. ÉLHETŐ ÉS FENNTARTHATÓ KÖRNYEZET MEGTEREMTÉSE			
3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése			
3.1.1. Helyi kulturális kezdeményezések támogatása	Önkormányzatok, civil szerveződések, illetve ezek együttműködései kapnak forrást ahhoz, hogy kulturális és közösségi projekteket, kezdeményezéseket indítsanak, eseményeket szervezzenek. Speciális fókusz: lokálpatriotizmus erősítése, megyén kívül élő tolnaiak közösségének szervezése.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek és azok együttműködései
3.1.2. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés	Közüntézmények és civil szerveződések támogatása a központi finanszírozású kulturális és közösségépítő projekteken: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek, közüntézmények és azok együttműködései
3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása			
3.2.1. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés	Önkormányzatok, közüntézmények, köztulajdonú szervezetek, vállalkozások támogatása a természetvédelemmel és a környezetiileg fenntartható gazdálkodással kapcsolatos központi projekteken: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek. Speciális fókuszok: vízgazdálkodás, természeti károk helyreállítása, környezetterhelés csökkentése, védett területek.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Önkormányzatok, közüntézmények, köztulajdonú szervezetek

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása			
3.3.1. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek, vállalkozások és azok együttműködéseinek támogatása a központi megújulóenergia-projektekben: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek, vállalkozások és azok együttműködései
3.3.2. Energiahatékonyság javítása a köz- és magánszférában	Közüntézmények és vállalkozások támogatása az energiahatékonyság javítását célzó központi finanszírozású projektekben: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Verseny alapú konstrukció	Önkormányzatok, nonprofit szervezetek, vállalkozások és azok együttműködései

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
3. ÉLHETŐ ÉS FENNTARTHATÓ KÖRNYEZET MEGTEREMTÉSE							
3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése							
3.1.1. Helyi kulturális kezdeményezések támogatása	2-20	1-100 millió	Egyedi	A tevékenységekbe bekapcsolódó emberek száma	A tevékenységek keretében rendszeres tevékenységet végző emberek száma	Egyenletes	Gyors
3.1.2. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés	5-20	1-15 millió	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, ezen forrásokból létrejövő kulturális, közösségi tevékenységekhez kapcsolódó emberek száma	Megalapozó	Időigényes
3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása							
3.2.1. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés	5-10	1-30 millió	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás	Megalapozó	Időigényes
3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása							
3.3.1. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	2-20	1-50 millió	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, az ebből megvalósuló beruházások által nyújtott energia mennyisége	Megalapozó	gyors

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
3.3.2. Energiahatékonyság javítása a köz- és magánszférában	2-20	1-50 millió	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás, az ebből megvalósuló beruházások által megtakarított energia mennyisége	Megalapozó	gyors

4. Negyedik prioritás: Köztevékenységek minőségének javítása

A Fejlesztési Program negyedik prioritása a Tolna megyei köztevékenységek javítását célozza. Ezen cél keretében a Fejlesztési Program egyfelől törekszik a közösségi tulajdonú és közösségi célú infrastruktúra állapotának javítására, másfelől pedig a közösségi szolgáltatások minőségének emelésére. Fontos keretfeltétele a köztevékenységek javítását célzó fejlesztéseknek, hogy az elmúlt években Magyarországon jelentősen átalakult a közigazgatás és a közszolgáltatás-szervezés rendszere, új intézmények jöttek létre. A korábban működő intézmények, különösen az önkormányzatok feladata pedig megváltozott – a korábban jelentős országos közszolgáltató feladatokat is ellátó önkormányzatok sokkal inkább a helyi élet szervezésére koncentrálnak az új szisztémában. Ezeket a változásokat számba kell venni a fejlesztési elképzelések kialakításakor: az önkormányzatok új helyzetéhez és feladataihoz alkalmazkodva kell kijelölni a fejlesztési irányokat.

A prioritás keretében négy területen tervez beavatkozást a Fejlesztési Program. Egyfelől a Fejlesztési Program törekvése a városok életminőségének javítása, ezzel párhuzamosan pedig a falvak életminőségének javítása is. Harmadik beavatkozási terület a Tolna megyei egészségügy minőségének javítása. A beavatkozások negyedik területe a központi finanszírozású infrastrukturális fejlesztési programokra való felkészülés.

4.1. Városok életminőségének javítása

A prioritás általános megfontolásaival összhangban állnak a Fejlesztési Program városokkal kapcsolatos törekvései: a városok életminőségének javítása jelenti egyfelől a városi infrastruktúra megújítását, másfelől pedig a városi önkormányzathoz tartozó közösségi szolgáltatások minőségének javítását.

4.1.1. Városi terek és infrastruktúra megújítása. A beavatkozási terület első elemének törekvése, hogy a városi terek és városi tulajdonú fizikai infrastruktúra (épületek, utak) megújuljon. Ez a megújulás egyfelől a város élhetősége miatt fontos (közterek, közintézmények állapota), másfelől pedig versenyképességi aspektusai is vannak (önkormányzati ingatlanfejlesztés). A Fejlesztési Program ezen eleme keretében a városi önkormányzatok jutnak forráshoz, hogy igényeik szerint megújítsák tereiket, ingatlanjaikat.

4.1.2. Szociális városrehabilitáció. A beavatkozási terület második eleme a városi szociális problémák enyhítését célzó rehabilitációs projektek. Ezen törekvés keretében a városi önkormányzatok fejlesztési forrásokat használhatnak fel, hogy igényeik szerint indítsanak szociális városrehabilitációs projekteket.

4.1.3. Önkormányzati feladatellátás minőségének javítása. A beavatkozási terület harmadik eleme az önkormányzati feladatellátás minőségének javítását célzó projektek. A városi önkormányzatok nagyon kiterjedt feladatkörrel rendelkeznek, a bölcsődék működtetésétől a temetők fenntartásáig. A programelem keretében a városi önkormányzatok saját igényeik, prioritásaik szerint jutnak fejlesztési forrásokhoz.

4.2. Falvak életminőségének javítása

4.2.1. Falvak életminőségének javítása. A falvak életminőségét célzó beavatkozási terület egyaránt célozza az infrastruktúra megújulását valamint a közösségi szolgáltatások minőségének javulását. A beavatkozási terület keretében egyaránt lehetőség van a falusi terek fejlesztésére, szociális rehabilitációs projektekre és az önkormányzati feladatellátás minőségének javítását célzó programokra.

A Fejlesztési Program a falvakkal kapcsolatos beavatkozási terület esetében nem kezeli külön ezeket az irányokat, mert a falvak sokfélesége és a falvak által kezelt projektek kis mérete ezt nem indokolja. Különösen fontos ebben az esetben is, hogy a beavatkozási terület keretében falusi önkormányzatok vagy társulásaik igényeinek megfelelően, az ő szempontjaik szerint kell a fejlesztési forrásokat felhasználni.

4.3. Tolna megyei egészségügy minőségének javítása

Az egészségüggyel kapcsolatos beavatkozások célja, hogy a Tolna megyében egészségügyi szolgáltatásokat igénybe vevők (azaz a gyógyulni vágyók) minél magasabb szakmai minőségben, minél jobban szervezettebben és minél humánusabban juthassanak ezekhez a szolgáltatásokhoz. Ezzel párhuzamosan szükség van betegségmegelőzésre, az egészséges életmód ösztönzésére.

Az egészségügy kapcsán különösen fontos keretfeltétel, hogy az egészségügyi ellátórendszer az elmúlt években állami kézbe került. Ennek megfelelően Fejlesztési Program keretében megfogalmazott, helyi és megyei egészségüggyel kapcsolatos beavatkozások elsősorban kiegészítő jellegűek lehetnek. Ezzel párhuzamosan a Fejlesztési Program törekvése, hogy a központi egészségügyi fejlesztések fogadására való felkészülésben segítse a megyei egészségügyi intézményeket.

4.3.1. Helyi egészségügyi projektek. A Fejlesztési Program keretében lehetőség van a helyi ellátórendszer kis összegű, de nagy hatékonyságú javítását célzó projektekre. Ez lehet a háziorvosi ellátás informatikai hátterének javítása, gyerekbarátabb ellátóhelyek kialakítása, egyedi ellátási szolgáltatások fejlesztése, de valamilyen prevenciós program

is. Minden esetben a helyi közösség igényeinek megfelelően kell kialakítani a helyi egészségprojekt-csomagot.

4.3.2. Országosan finanszírozott egészségfejlesztési projektek előkészítése. Az állami fenntartású egészségügyi rendszer fejlesztésére várhatóan jelentős forrás lesz elkülönítve a humánerőforrás-fejlesztési programból. A Fejlesztési Program törekvése, hogy támogassa a megyei ellátórendszert a források fogadására való felkészülésben, illetve ezzel párhuzamosan az azért való lobbizás, hogy a megyei ellátórendszer minél több forrást kapjon. Ezeken a törekvéseken belül fontos aspektus, hogy az egészségfejlesztésnek vannak gazdasági, versenyképességi leágazásai is (pl. egészségturizmus), s az ezekkel kapcsolatos projektek előkészítése kiemelt jelentőségű.

4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális fejlesztések előkészítése

4.4.1. Beruházások előkészítése. A fejlesztéspolitika rendszerében az infrastrukturális fejlesztések központi kezelésű projektek keretében fognak zajlani. A Fejlesztési Program törekvése ezzel összefüggésben az, hogy elérje: Tolna megyébe minél több és minél jobban hasznosuló infrastrukturális fejlesztési forrás érkezzen. Az infrastrukturális fejlesztések a következő ágazatokra koncentrálnak: közlekedési infrastruktúra, szennyvíz, ivóvíz, hulladékkezelés.

A fejlesztések előkészítésének három elemét fontos kiemelni: egyfelől, fontos az igények felmérése és az egyes konkrét fejlesztési elképzelések kialakítása, másfelől fel kell tárni a fejlesztések kapcsolódásait vagy egymásra épülésének lehetőségét, hogy minél nagyobb hasznot jelentsenek a fejlesztések, harmadsorban pedig meg kell szervezni a források megyébe érkezéséért folytatott lobbitevékenységet.

A negyedik prioritás beavatkozásainak leírása, végrehajtása, finanszírozása és indikátorai

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
4. KÖZTEVÉKENYSÉGEK MINŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA			
4.1. Városok életminőségének javítása			
4.1.1. Városi terek fejlesztése	Városi önkormányzatok kapnak forrást ahhoz, hogy ingatlanjaikat és köztereiket igényeik szerint fejlesszék.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	önkormányzatok
4.1.2. Városi terek szociális rehabilitációja	Városi önkormányzatok kapnak forrást ahhoz, hogy szociálisan hátrányos helyzetű városrészeit fejlesszék.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	önkormányzatok
4.1.3. Önkormányzati feladatellátás minőségének javítása	Városi önkormányzatok kapnak forrást ahhoz, hogy feladataikat minél magasabb minőségben, minél kisebb költséggel láthassák el: fizikai környezet javítása, épületek és infrastruktúra korszerűsítése, tárgyi eszközök vásárlása, szolgáltatások színvonalának emelése.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	önkormányzatok
4.2. Falvak életminőségének javítása			
4.2.1. Falvak életminőségének javítása	Falusi önkormányzatok kapnak forrást ahhoz, hogy tereiket, ingatlanjaikat és feladataik ellátásához szükséges infrastruktúrájukat igényeik szerint fejlesszék.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	önkormányzatok illetve ezek társulásai

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
4.3. Tolna megyei egészségügy minőségének javítása			
4.3.1. Helyi egészségügyi projektek	Önkormányzatok, önkormányzatok koalíciói vagy civil szerveződések kapnak forrást a helyi ellátórendszer kis összegű, de nagy hatékonyságú javítását célzó projektekre. Speciális fókuszok: háziorvosi ellátás informatikai hátterének javítása, gyerekbarátabb ellátóhelyek kialakítása, prevenciók programok, lelki egészség.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	önkormányzatok illetve ezek társulásai, civil szervezetek
4.3.2. Országosan finanszírozott egészségfejlesztési projektek előkészítése	Egészségügyi és szociális intézmények támogatása központi források fogadására: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	önkormányzatok illetve ezek társulásai
4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális beruházások előkészítése			
4.4.1. Beruházások előkészítése	Önkormányzatok, önkormányzatok koalíciói vagy köztulajdonú szervezetek támogatása a központi finanszírozású infrastrukturális fejlesztések előkészítésében: stratégiai támogatás, adminisztratív támogatás, lobbizás, áthidaló-kiegészítő projektek. Fókuszok: közlekedés, hulladékkezelés, szennyvíz, ivóvíz	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	önkormányzatok illetve ezek társulásai

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
4. KÖZTEVÉKENYSÉGEK MINŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA							
4.1. Városok életminőségének javítása							
4.1.1. Városi terek fejlesztése	3-10	25-1000 millió	Egyedi	A rehabilitációs tevékenységek keretében megvalósuló fejlesztések összértéke	A megújuló közterületek nagysága, a megújuló épületek száma, hasznos alapterülete	Egyenletes	Gyors
4.1.2. Városi terek szociális rehabilitációja	3-10	25-500 millió	Egyedi	A rehabilitációs tevékenységek keretében megvalósuló fejlesztések összértéke	Azon emberek száma, akik életkörülményeit szociális rehabilitáció kis mértékben/érzékelhetően /jelentősen javítja.	Egyenletes	Gyors
4.1.3. Önkormányzati feladatellátás minőségének javítása	6-30	5-250 millió	Egyedi	Az intézkedés keretében megvalósuló fejlesztések összértéke	Azon emberek száma, akik életkörülményeit az önkormányzati feladatellátás minőségének javítása kis mértékben/érzékelhetően javítja. Az éves működési kiadások csökkenése a beavatkozások következtében.	Egyenletes	Gyors

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
4.2. Falvak életminőségének javítása	30-180	5-50 millió	Egyedi	Az intézkedés keretében megvalósuló fejlesztések összértéke	Azon emberek száma, akik életkörülményeit az önkormányzati feladatellátás minőségének javítása kis mértékben/érzékeltetően javítja. Az éves működési kiadások csökkenése a beavatkozások következtében.	egyenletes	Gyors
4.3. Tolna megyeiek egészségügy minőségének javítása							
4.3.1. Helyi egészségügyi projektek	10-25	5-100 millió	Egyedi	Az intézkedés keretében létrejövő, új vagy jobb minőségű szolgáltatások száma, a megvalósuló fejlesztések összértéke	A fejlesztések által létrehozott új vagy jobb minőségű szolgáltatás által kiszolgált lakosság mérete	Egyenletes	Gyors
4.3.2. Országosan finanszírozott egészségfejlesztési projektek előkészítése	6-20	1-50 millió	Kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás; az intézkedés révén a megyében megvalósuló egészségfejlesztési projektek száma	Megalapozó	Időigényes
4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális beruházások előkészítése							

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
4.4.1. Beruházások előkészítése	6-30	2-50 millió	kapcsolódó	Az intézkedés révén elkészülő forrásigénylések, projektkezdeményezések száma	Az intézkedés révén a megyébe kerülő forrás; Az intézkedés eredményeként megvalósuló infrastrukturális fejlesztések száma	Megalapozó	Időigényes

5. Ötödik prioritás: Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

A Fejlesztési Program sikerének záloga, hogy létrejöjjön az a fejlesztési intézményrendszer, amely a helyi igényeknek megfelelően, életszerűen és szakszerűen szervezi a megyei fejlesztéseket. A prioritás három beavatkozási területből áll, ezek a következők: Fejlesztési Programiroda felállítása és működtetése, a megyei fejlesztési központok létrejöttének ösztönzése, fejlesztésekben aktívan résztvevők közösségének építése.

5.1. Fejlesztési Programiroda felállítása és működtetése

A Fejlesztési Programiroda a Fejlesztési Program végrehajtásának munkaszervezete. Sikeres működéséhez a működési feltételek megteremtésére, a munkatársak felkészítésére, a működési rend kialakítására, a munka- és partnerkapcsolatok kiépítésére van szükség. A Programiroda támogatja a Megyei Közgyűlés Fejlesztési Programmal kapcsolatos tevékenységét, ellátja a megyei forrásokból finanszírozott konstrukciók menedzsmentjét és fejlesztési projekteket menedzsel.

5.2. Megyei fejlesztési központok létrejöttének ösztönzése

A fejlesztési központok a fejlesztési források megszerzését és felhasználását koordináló szervezetek. Vállalkozások, települések, nonprofit szervezetek együttműködésének rendszerét építik ki, agilis és szakszerű működéssel biztosítják a fejlesztési tevékenységek előkészítését, a források megszerzését, felhasználásuk adminisztrálását és menedzsmentjét. Tolna megye akkor lesz sikeres a forrásokért folytatott versenyben, illetve a megszerzett források felhasználásában, ha több fejlesztési központ együttműködve tevékenykedik a megyében.

A beavatkozási terület keretében a Programiroda támogatja az ilyen központok megerősödését segítő, események, platformok kialakításával tevékenységek (a kiépítésükhöz szükséges ismeretek átadása, a megyei fejlesztési szereplők tapasztalatcseréje és együttműködése).

5.3. Fejlesztésekben aktívan résztvevők közösségének építése

A Fejlesztési Program a megyei fejlesztésekben érintett szereplők motivációjának, felkészültségének, együttműködési készségének erejére épülve valósulhat meg. Ennek

érdekében a beavatkozási terület keretében a Programiroda szervez az érintettek széles körének kommunikációját, együttműködését szolgáló tevékenységeket, eseményeket, platformokat.

6. Kiemelt jelentőségű projektek

A prioritások és beavatkozási területek által meghatározott fejlesztési törekvések mellett a Fejlesztési Program kiemelt jelentőségű projekteket határoz meg. Ezek a kiemelt jelentőségű projektek olyan fejlesztési történetek, amelyeket az elképzelések pontos kialakításának megkezdésétől a szervezési, végrehajtási feladatokig egyben szükséges kezelni. A Fejlesztési Program öt a megye szempontjából kulcsfontosságú, a Fejlesztési Program zászlóshajójaként szolgáló kiemelt jelentőségű projektet határoz meg. Ezzel párhuzamosan célszerű a megye egyes térségeinek igényeihez, sajátosságaihoz illeszkedő térségi kiemelt jelentőségű projektet megfogalmazni.

6.1. Sió revitalizációja

A Sió revitalizációja, turisztikai és gazdasági hasznosítása komoly eredményekkel kecsegtető fejlesztési történet. A kiemelt projekt négy elemből áll össze: a Sió revitalizációjával kapcsolatos vízügyi, infrastruktúrafejlesztési és gazdaságfejlesztési stratégia és cselekvési terv elkészítése, az érintettekkel való konzultációsorozat szervezése, a projekt országos finanszírozásának előkészítése, a megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása.

A folyómeder szabályozása, a mezőgazdasági vízhasználat lehetőségeinek bővítése, a vízi, kerékpáros és falusi túrizmus fejlesztése és az ezeket támogató szolgáltatások, termékek körének kiépítése egyszerre segíti a megye szegényebb vidékeinek felemelkedését és a megye identitásának, imázsának erősítését.

6.2. Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülés

A Paksi Atomerőmű bővítése az ország legnagyobb beruházása lesz, ez kiemelkedően nagy lehetőség a megye számára. A projekt keretében sor kerül a felkészülésről szóló stratégia és cselekvési terv megalkotására, melynek része az építkezéshez szükséges infrastruktúra-, közszolgáltatás- és képzésfejlesztés tervezése, a helyi vállalkozások szerepvállalásának erősítése, az építkezés nyújtotta lehetőségek hosszú távú kiaknázásának elősegítése. A projekt további feladata a fejlesztések országos finanszírozásának előkészítése, a megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása.

A beruházásban és üzemeltetésben részt vevő vállalkozások, az érintett önkormányzatok és kormányzati szervek együttműködésében megvalósuló, az országos

fejlesztések között is kiemelkedő projekt kialakítására van szükség. Egyszerre van szükség a beruházáshoz szükséges fejlesztések megvalósítására, illetve azok hosszú távú kihasználhatóságának megalapozására.

6.3. Tolna megyei turizmus fejlesztése

A megyei turizmus fejlesztését célzó, kiemelt jelentőségű projekt a megye természeti és kulturális értékeire épít. Többek között a szekszárdi borra, a Gemenci és Gyulaji erdőkre, a termálvízkincsre, a Dunára, a megye váraira, pincesoraira, hagyományaira, bicikliútjaira, dombjaira, tavaira. A projekt keretében szükséges megalkotni azt a stratégiát és cselekvési tervet, amely számba veszi a szálláshely- és attrakciófejlesztési lehetőségeket, a közös marketingtevékenységben rejlő potenciált. A projekt további feladata a fejlesztések országos finanszírozásának előkészítése, a megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása.

Komoly tömegeket vonzó attrakciók híján a természetközelség, az egészség, a nyugodt aktív pihenés lehetőségére épülő szolgáltatás- és imázsfejlesztés, illetve az összehangolt termékpaletta és marketing teremtheti meg a megye otthonosságában és szépségében rejlő idegenforgalmi potenciál kihasználását.

6.4. Helyi termékek piacra jutásának támogatása

A megye gazdag helyi termékekben, ezek jelenleg egyedi és szűk körben ismert utakon érik el a fogyasztókat. Sok esetben szervezési kapacitás és a szükséges technológia híján nem tudják kihasználni a természeti adottságok és a piaci igények nyújtotta lehetőséget. A helyi termékek nemcsak munkahelyet és jövedelmet teremtenek, hanem erősítik a helyi identitást, segítik kielégíteni a környék és az ország biogazdálkodásból származó termékek és sokszínű minőségi termékpaletta iránti növekvő igényét.

A helyi termékek piacra jutását támogató kiemelt projekt első eleme stratégia és cselekvési terv megalkotása, amelynek legfontosabb részei: helyi termékek felmérése, lehetőségek feltárása, minőségrendszer kialakítása, közös marketingtevékenység. A projekt további feladata a fejlesztések országos finanszírozásának előkészítése, a megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása.

6.5. Megyei gazdaságfejlesztési társulás létrehozása

A megyei gazdaságfejlesztési társulás létrehozása a Fejlesztési Program egyik kiemelt eleme. A gazdaságfejlesztési társulás fejlesztési központ: a megyei önkormányzat, a vállalkozások és a fejlesztésekben érintett szakértők összetett, komoly eredmények elérésére lehetőséget adó, fejlesztési történeteket gondozó stratégiai együttműködése. A társulás feladata a kiemelt projektcsomagok irányítása, megyei tőkealap szervezése és kezelése, fejlesztési együttműködések generálása és működtetése.

6.6. Térségi kiemelt jelentőségű projektek

A Fejlesztési Program keretében a Tolna megyei kistérségek is kialakíthatnak saját, kiemelt jelentőségű projekteket, fejlesztési történeteket. Ezek megfogalmazása a térségek feladata, tervezésükhöz, megvalósításukhoz a megyei fejlesztési intézményrendszer segítséget nyújt.

A kiemelt jelentőségű projektek leírása, végrehajtása, finanszírozása és indikátorai

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
6. KIEMELT JELENTŐSÉGŰ PROJEKTEK			
6.1. Sió revitalizációja	Sió revitalizációjával kapcsolatos vízügyi, infrastruktúra- és gazdaságfejlesztési stratégia és cselekvési terv megalkotása, konzultációsorozat szervezése. A projekt országos finanszírozásának előkészítése. A megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás
6.2. Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülés	A bővítésre való felkészülésről szóló stratégia és cselekvési terv megalkotása, melynek része az építkezéshez szükséges infrastruktúra-, közszolgáltatás- és képzésfejlesztés tervezése, a helyi vállalkozások szerepvállalásának erősítése, az építkezés nyújtotta lehetőségek hosszú távú kiaknázásának elősegítése. A projekt feladata a fejlesztések országos finanszírozásának előkészítése, a megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Az atomerőmű építésében és működtetésében, az építésben és az azt kiszolgáló tevékenységekben érintett vállalkozások, önkormányzatok, közintézmények és kormányzati szervek
6.3. Megyei turizmus fejlesztése	Turizmusfejlesztési stratégia és cselekvési terv megalkotása, a megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás

Programelem	Rövid leírás	Végrehajtás típusa	Kedvezményezettek köre
6.4. Helyi termékek piacra jutása	Helyi termékek piacra jutását támogató stratégia és cselekvési terv megalkotása, amelynek részei: helyi termékek felmérése, lehetőségek feltárása, minőségrendszer kialakítása, közös marketingtevékenység. A megvalósításhoz csatlakozó önkormányzatok, vállalkozások és nonprofit szervezetek munkájának összefogása, támogatása	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás
6.5. Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás létrehozása	Megyei gazdaságfejlesztési társulás létrehozása kiemelt fejlesztési központként. Feladata kiemelt projektcsomagok irányítása, megyei tőkealap szervezése és kezelése, fejlesztési együttműködések generálása.	Konstrukció nevesített kedvezményezettekkel	Programiroda, a megye fejlesztésében komoly szerepet játszó vállalkozások, nonprofit szervezetek, gazdaságszervező és gazdaságelemző szervezetek együttműködése

Programelem	Kedvezményezettek várható száma	Egy projekt várható mérete	Finanszírozási szerkezet	Kimenet-indikátor	Eredmény/hatás indikátor	Intézkedés időzítése	Előkészítés időigénye
6. KIEMELT JELENTŐSÉGŰ PROJEKTEK							
6.1. Sió revitalizációja	1	100-1500 millió	Kapcsolódó	A projekt keretében előkészített beruházások volumene	A projekt keretében megvalósuló beruházások volumene, a projekthez kapcsolódó vállalkozások fejlesztéseinek volumene	Megalapozó	Időigényes
6.2. Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülés	1-5	50-1000 millió	Kapcsolódó	A projekt keretében előkészített beruházások volumene	A projekt keretében megvalósuló beruházások volumene	Megalapozó	Időigényes
6.3. Megyei turizmus fejlesztése	1	50-1000 millió	Kapcsolódó	A projekt keretében definiált fejlesztési csomagok száma, a kapcsolódó vállalkozások, önkormányzatok száma	A projekt keretében megvalósuló beruházások volumene, a projekthez kapcsolódó vállalkozások fejlesztéseinek volumene	Megalapozó	Időigényes
6.4. Helyi termékek piacra jutása	1	20-500 millió	Kapcsolódó	A projekt keretében definiált fejlesztési csomagok száma, a kapcsolódó vállalkozások, önkormányzatok száma	A projekt keretében megvalósuló beruházások volumene, a projekthez kapcsolódó vállalkozások fejlesztéseinek volumene	Megalapozó	Időigényes
6.5. Megyei Gazdaságfejlesztési Társulás létrehozása	1	20-200 millió	Kapcsolódó	A társulás által generált, menedzselt projektek száma	A társulás által generált, menedzselt projektek száma, a projektek által bevont források összege, a társulás tevékenységeiben aktívan részt vevő szerveződések száma	Megalapozó	Időigényes

2. számú melléklet

Készült a
Tolna Megyei Önkormányzat
megbízásából

Tolna Megye Területfejlesztési Programja

- KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS -

2014. február

PESTTERV

1085. Budapest, Kőfaragó u.9.
Tel: 267 05 08, 267 70 78 Fax: 266 75 61
e-mail: pestterv@pestterv.hu
www.pestterv.hu

A Tolna megyei Önkormányzat megbízásából készítette:

PESTTERV

Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft.

Műterem: 1085 Budapest, Köfaragó u. 9. IV. emelet

Telefon: (+36-1) 2670508, 2677078 Telefax: (+36-1) 2667561

e-mail: pestterv@pestterv.hu;

www.pestterv.hu

**A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS ELKÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDŐK
NÉVSORA:**

Károlyi János

területrendező vezető tervező

szakképesítés: okl. geográfus,
okl. térinformatikai szakmérnök
építész kamarai névjegyzéki szám: 13-1017
tervezői jogosultság: TR1

Schuchmann Péter

területrendező vezető tervező

szakképesítés: okl. táj- és kertépítész
mérnök, okl. városépítési- városgazdasági
szakmérnök
építész kamarai névjegyzéki szám: 01-5068
tervezői jogosultság: TR1, TK

Szijártó Ágnes

tervező

szakképesítés: tájrendező és kertépítő
mérnök

Ügyvezető igazgató:

Schuchmann Péter

Budapest-Szekszárd, 2014. február

TARTALOMJEGYZÉK

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSÁNAK ISMERTETÉSE.....	5
1.1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS TEMATIKÁJA	5
1.2. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSÁNAK FOLYAMATA, KAPCSOLÓDÁSA A TERVEZÉSI FOLYAMATHOZ	6
1.3. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS SORÁN TETT JAVASLATOK HATÁSA A VÉGLEGES PROGRAM ALAKULÁSÁRA	6
1.4. A KÖRNYEZET VÉDELMEÉRT FELELŐS SZERVEK ÉS AZ ÉRINTETT NYILVÁNOSSÁG BEVONÁSA, A VÉLEMÉNYEK FIGYELEMBE VÉTELE	7
<i>Információhoz való hozzáférés</i>	7
1.5. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉSHEZ FELHASZNÁLT INFORMÁCIÓK LEÍRÁSA ÉS JELLEMZÉSE	8
2. A FENNTARTHATÓSÁGI ÉRTÉKREND ÉRVÉNYESÍTÉSE.....	9
3. TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA.....	16
3.1. TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KIDOLGOZÁSÁNAK INDOKOLTSÁGA, CÉLJA, TARTALMÁNAK ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉSE, KIEMELVE A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJÁBÓL FONTOS ELEMÉKET	16
3.2. A PROGRAM CÉLRENDSZERÉNEK ÖSSZEVETÉSE A KÖZÖSSÉGI, AZ ORSZÁGOS ILLETVE MEGYEI SZINTEN KITŰZÖTT KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI, VALAMINT VÍZGAZDÁLKODÁSI CÉLOKKAL	21
<i>Illeszkedés a Nemzeti Fejlesztés 2030 program környezeti prioritásaihoz</i>	21
<i>Illeszkedés a Nemzeti Vidékstratégia 2020 környezeti céljaihoz</i>	23
<i>Illeszkedés a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP-III 2009-2014) céljaihoz</i>	25
3.3. A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ÖSSZEVETÉSE MÁS RELEVÁNS TERVEKKEL, KONCEPCIÓKKAL	31
<i>Tolna Megye Területrendezési Terve</i>	31
<i>Tolna Megye Környezetvédelmi Programja 2000</i>	31
3.4. A VÁLTOZATOK KÖZÖTTI VÁLASZTÁSOK	31
4. TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KÖRNYEZETI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA	32
4.1. A PROGRAM CÉLJAINAK KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ KONZISZTENCIA VIZSGÁLATA, AZ ESETLEGES ELLENTMONDÁSOK FELTÁRÁSA	32
4.2. A JELENLEGI KÖRNYEZETI ÁLLAPOT RELEVÁNS, A PROGRAM TARTALMÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN LÉVŐ ELEMÉINEK ISMERTETÉSE	35
<i>Környezeti jellemzők azonosítása, melyekre a területfejlesztési program hatással lehet</i>	35
<i>A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása - terhelhetőség</i>	38
<i>A területfejlesztési koncepció illetve a program megalapozása, illetve a célok kidolgozása során feltárt környezeti konfliktusok elemzése, értékelése, és a környezeti állapot várható alakulása abban az esetben, ha a programban megfogalmazott javaslatok nem valósulnának meg</i>	39

4.3. A PROGRAM CÉLJAINAK ÉS PRIORITÁSAINAK MEGVALÓSULÁSÁVAL KÖZVETVE VAGY KÖZVETLENÜL KÖRNYEZETI HATÁST KIVÁLTÓ TÉNYEZŐK, OKOK FELTÁRÁSA	39
<i>A természeti erőforrások igénybevételét vagy környezetterhelést kiváltó tényezők.....</i>	<i>40</i>
<i>Közvetett módon környezeti következménnyel járó társadalmi, gazdasági folyamatokat kiváltó tényezők.....</i>	<i>41</i>
4.4. A FEJLESZTÉSI PROGRAM CÉLJAINAK MEGVALÓSULÁSA ESETÉN VÁRHATÓ, A KÖRNYEZETET ÉRŐ HATÁSOK, KÖVETKEZMÉNYEK ELŐREJELZÉSE	41
<i>Jól azonosítható környezet igénybevétel illetve hatások.....</i>	<i>41</i>
<i>Közvetett módon hatást kiváltó tényezők.....</i>	<i>42</i>
4.5. A KÖRNYEZETI KÖVETKEZMÉNYEK ALAPJÁN A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ÉRTÉKELÉSE	47
5. A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSULÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÁROS HATÁSOK ELKERÜLÉSÉRE A PROGRAMBAN JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSE, TOVÁBBI SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEK	49
5.1. A PROGRAMBAN SZEREPLŐ KÖRNYEZETI INTÉZKEDÉSEK ÉRTÉKELÉSE	49
5.2. JAVASLAT SZÜKSÉGES KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ INTÉZKEDÉSEKRE	49
6. JAVASLAT A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKBEN FIGYELEMBE VEENDŐ KÖRNYEZETI SZEMPONTOKRA, INTÉZKEDÉSEKRE	53
7. A PROGRAMBAN SZEREPLŐ MONITOROZÁSI JAVASLATOK ÉRTÉKELÉSE	55
8. ÖSSZEFOGLALÁS.....	56

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSÁNAK ISMERTETÉSE

1.1. A környezeti értékelés tematikája

A tematika 2/2005. (I. 11.) Korm. rendeletben meghatározott érintett szervek részére megküldésre került, biztosítva számukra a jogszabályban előírt 30 napos véleményezési határidőt.

A tematika az alábbi tartalommal került megküldésre egyeztetésre:

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSÁNAK ISMERTETÉSE

- 1.1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS TEMATIKÁJA
- 1.2. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSÁNAK FOLYAMATA, KAPCSOLÓDÁSA A TERVEZÉSI FOLYAMATHOZ
- 1.3. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS SORÁN TETT JAVASLATOK HATÁSA A VÉGLEGES PROGRAM ALAKULÁSÁRA
- 1.4. A KÖRNYEZET VÉDELMEÉRT FELELŐS SZERVEK ÉS AZ ÉRINTETT NYILVÁNOSSÁG BEVONÁSA, A VÉLEMÉNYEK FIGYELEMBE VÉTELE
- 1.5. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉSHEZ FELHASZNÁLT INFORMÁCIÓK LEÍRÁSA ÉS JELLEMZÉSE

2. A FENNTARTHATÓSÁGI ÉRTÉKREND ÉRVÉNYESÍTÉSE

3. TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA

- 3.1. TOLNA MEGYE ÚJ TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KIDOLGOZÁSÁNAK INDOKOLTSÁGA, CÉLJA, TARTALMÁNAK ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉSE, KIEMELVE A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJÁBÓL FONTOS ELEMKEKET
- 3.2. A PROGRAM CÉLRENDSZERÉNEK ÖSSZEVETÉSE A KÖZÖSSÉGI, AZ ORSZÁGOS ILLETVE MEGYEI SZINTEN KITŰZÖTT KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI, VALAMINT VÍZGAZDÁLKODÁSI CÉLOKKAL
- 3.3. A PROGRAM ÖSSZEVETÉSE MÁS RELEVÁNS TERVEKKEL, KONCEPCIÓKKAL
- 3.4. A VÁLTOZATOK KÖZÖTTI VÁLASZTÁSOK

4. TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KÖRNYEZETI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

- 4.1. A PROGRAM RÉSZCÉLJAINAK KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ KONZISZTENCIA VIZSGÁLATA, AZ ESETLEGES ELLENTMONDÁSOK FELTÁRÁSA
- 4.2. A JELENLEGI KÖRNYEZETI ÁLLAPOT RELEVÁNS, A PROGRAM TARTALMÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN LÉVŐ ELEMINEK ISMERTETÉSE
Környezeti jellemzők azonosítása, melyekre a Program hatással lehet
A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása - terhelhetőség
A program megalapozása, illetve a célok kidolgozása során feltárt környezeti konfliktusok elemzése, értékelése, és a környezeti állapot várható alakulása abban az esetben, ha a programban megfogalmazott javaslatok nem valósulnának meg
- 4.3. A PROGRAM CÉLJAINAK MEGVALÓSULÁSÁVAL KÖZVETVE VAGY KÖZVETLENÜL KÖRNYEZETI HATÁST KIVÁLTÓ TÉNYEZŐK, OKOK FELTÁRÁSA
A természeti erőforrások igénybevétele vagy környezetterhelést kiváltó tényezők
Közvetett módon környezeti következménnyel járó társadalmi, gazdasági folyamatokat kiváltó tényezők
- 4.4. A PROGRAM CÉLJAINAK ÉS PRIORITÁSAINAK MEGVALÓSULÁSA ESETÉN VÁRHATÓ, A KÖRNYEZETET ÉRŐ HATÁSOK, KÖVETKEZMÉNYEK ELŐREJELZÉSE
Jól azonosítható környezet igénybevétele illetve hatások
Közvetett módon hatást kiváltó tényezők
- 4.5. A KÖRNYEZETI KÖVETKEZMÉNYEK ALAPJÁN A PROGRAM ÉRTÉKELÉSE

5. A PROGRAM MEGVALÓSULÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÁROS HATÁSOK ELKERÜLÉSÉRE A PROGRAMBAN JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSE, TOVÁBBI SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEK

5.1. A PROGRAMBAN SZEREPLŐ KÖRNYEZETI INTÉZKEDÉSEK ÉRTÉKELÉSE

5.2. JAVASLAT SZÜKSÉGES KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ INTÉZKEDÉSEKRE

6. JAVASLAT A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKBEN FIGYELEMBE VEENDŐ KÖRNYEZETI SZEMPONTOKRA, INTÉZKEDÉSEKRE

7. A PROGRAMBAN SZEREPLŐ MONITOROZÁSI JAVASLATOK ÉRTÉKELÉSE

8. ÖSSZEFOGLALÁS

1.2. A környezeti értékelés kidolgozásának folyamata, kapcsolódása a tervezési folyamathoz

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) jogi alapját a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról jelenti. A jogszabály 1. melléklete szerint az 1996. évi XXI. tv. 23. § (1) bekezdés alapján készülő területi tervek, így a megyei területfejlesztési programokra is környezeti vizsgálatot kell készíteni. A környezetvédelmi törvény szerinti vizsgálati elemzésnek különösen a következőkre kell kiterjednie (KVT 44. § (1)):

- a) a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, illetőleg javíthatják a környezet állapotát;
- b) a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet, illetőleg a lakosságot;

Az SKV eljárás megindítása egybeesett a vizsgált területfejlesztési program egyeztetésre szánt változatának elkészültével, biztosítva ezáltal, hogy a környezeti vizsgálatban megfogalmazott javaslatok beépülhessenek a vizsgálat alá vont készülő dokumentumba, megteremtve ezzel a megyei területfejlesztési program és a környezeti vizsgálat közötti oda-visszacsatolást.

1.3. A környezeti értékelés során tett javaslatok hatása a végleges program alakulására

A fenti bekezdésben ismertetetteknek megfelelően a környezeti értékelés során tett javaslatok a környezeti értékelés egyeztetésre került munkaanyagának elkészülte és az egyeztetési folyamat lezárulta, illetve a területfejlesztési program elfogadása közötti időszakban, tehát 2014 márciusa folyamán érvényesíthetők a területfejlesztési program anyagában.

A tervezett tematika megküldésre, véleményeztetésre került a jogszabályban előírt szakhatóságok, érintettek számára. A környezeti értékelés egyeztetési eljárása egybeesik a megyei területfejlesztési program társadalmasításával. A környezeti értékelésben

megfogalmazott javaslatok beépítésére tehát lesz mód a program egyeztetésével egyidőben, a program véglegesítését megelőzően.

1.4. A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, a vélemények figyelembe vétele

A vonatkozó 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet melléklete szerinti körben megküldésre került a környezeti értékelés tervezett tematikája, ezzel az érdekelt szervek bevonása az előírásoknak megfelelően megtörtént. A tematika kapcsán véleményezésre felkért államigazgatási szervektől egyetlen vélemény vagy észrevétel sem érkezett a határidő lejártáig. Így az előzetesen javasolt tematika mentén elkészült környezeti értékelés kerül egyeztetésre a vonatkozó jogszabályban előírt körben és módon.

Információhoz való hozzáférés

A nyilvánosság érintett részének meghatározása

A megyei területfejlesztési program készítéséhez kapcsolódó környezeti vizsgálat Tolna megye területére terjed ki. Az érintett nyilvánosság a megyei környezet- és természetvédő szakmai, érdekképviselői és társadalmi szervezetek, a környezeti és vidékfejlesztési ügyekkel foglalkozó más szervezetek és intézmények továbbá a megye lakossága.

Honlap

A környezeti értékelés egyeztetési dokumentációja, a megyei területfejlesztési program társadalmasítási dokumentációja és az eljárással összefüggő összes nyilvános dokumentum közzétételre került a Tolna Megyei Önkormányzat hivatalos honlapján. [/www.tolnamegye.hu/](http://www.tolnamegye.hu/).

Papír alapú hozzáférés

Nyomtatott dokumentációk megtekintése a Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala 7100 Szekszárd, Szent István tér 11-13. hivatali helyiségében lehetséges munkaidőben.

Aktív tájékoztatás

A környezeti értékelés nyilvánosságra hozataláról a megyei önkormányzat honlapján közlemény jelent meg.

Általános véleményadási lehetőség

A honlapon a munka aktuális anyagai elérhetőek, velük kapcsolatban bárki véleményt és észrevételt küldhetett a Tolna Megyei Önkormányzat Hivatalához írásban. A vélemények és észrevételek megadására a nyilvánosságra hozatal időpontjától legalább 30 nap határidő állt rendelkezésre.

A beérkező társadalmi vélemények figyelembevétele

A határidőre beérkezett véleményeket feldolgoztuk és a vizsgálatban résztvevő szakértők azokat figyelembe vették a dokumentációk véglegesítésekor. Az érintett nyilvánosság bevonása érdekében az elkészült tematika és az egyeztetési anyag véleményezésre felkerült a megye honlapjára, és közvetlenül is kiküldésre került a - jogszabály szerint - "környezet védelemért felelős szervek"-nek.

1.5. A környezeti értékeléshez felhasznált információk leírása és jellemzése

A környezeti vizsgálat a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal Területfejlesztési Osztály által rendelkezésre bocsájtott dokumentáció, háttér tanulmányok, vizsgálatok, munkaközi anyagok, digitális térinformatikai adatbázis és a nyilvános tanulmányok, jelentések, fejlesztési stratégiák alapján készült. A környezeti vizsgálatban felhasználtuk továbbá a területfejlesztési koncepcióhoz készült részletes helyzetfeltáró vizsgálatok dokumentációját is.

Felhasznált tanulmányok, programok, stratégiák:

- Tolna Megye Környezetvédelmi Programja, 2000
- Dél-dunántúli Operatív Program, 2007
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (NFFS), 2007
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS), 2007
- Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP-III, 2009-2014)
- Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) társadalmasítási változat, 2012
- Nemzeti Vidékstratégia (NVT), 2012

A környezeti vizsgálat természeténél, korlátainál fogva nem végez újabb adatgyűjtést. A rendelkezésre álló idő és erőforrások arra terjednek ki, hogy a meglévő anyagokat elemezzük. Az SKV keretében tehát a meglévő adatok vizsgálata, a különböző elfogadott fejlesztési koncepciók, stratégiák szempontrendszerének és a területfejlesztési program fenntarthatóságának és környezeti megfelelőségének vizsgálata történik, történt meg.

2. A FENNTARTHATÓSÁGI ÉRTÉKREND ÉRVÉNYESÍTÉSE

A megyei területfejlesztési program környezeti teljesítményének értékeléséhez olyan elemzési-értékelési módszertant alkalmazunk, amely feltárja, hogy a programban kijelölt fejlesztéseknek, beavatkozásoknak, projekteknek milyen közvetlen vagy közvetett kihatása lehet a környezetre, milyen környezeti hatások várhatók, illetve milyen természetűek és kiterjedésűek a várható hatások. A fenntarthatósági értékrend a fenntartható mezőgazdasággal, vidékfejlesztéssel, gazdaságfejlesztéssel és foglalkoztatással, valamint környezetvédelemmel kapcsolatos szemléletmódot, ellenőrzési kritériumokat, viszonyítási alapot kívánja rögzíteni. Vizsgáljuk, hogy van-e lehetőség megelőzni, vagy csökkenteni a várható hatásokat. Az elemzés arra a korábban elfogadott, regionális területfejlesztési operatív programok esetében sikerrel alkalmazott módszerre épít, hogy a területfejlesztési politika stratégiai szintjét (céljait és prioritásait) egy fenntarthatósági értékrendhez viszonyítjuk. A fenntarthatósági értékrend négy alappillére:

- A.) törekvés a térségi autonómiára
- B.) más térségek iránti felelősségvállalás
- C.) a térség megújuló képességének biztosítása
- D.) fenntartható térhasználat

A négy pillér keretei között fogalmaztuk meg a területfejlesztési politika 16 kritériumból álló értékrendjét, amely a következő:

A. Minél nagyobb fokú térségi autonómiára való törekvés

A1 A térség erőforrásainak fenntartható hasznosítása

- a) **Erőforrások védelme** A megye területi rendszerében erőforrásnak minősül minden közvetlen anyagi vonatkozásokkal (vagyon és jövedelmi viszonyokkal) összefüggésbe hozható társadalmi, gazdasági, környezeti erőforrás: Ásványkincsek, abiotikus megújuló energiahordozók (szoláris, vízenergia és geotermikus energia), biomassza produkció, termőterületek, kulturális és természeti örökség, termeléshez és szolgáltatáshoz szükséges tudás, munkaerő, infrastruktúra.
- b) **Erőforrások folyamatos feltárása** Fontos a kor kihívásaihoz és technológiai színvonalához igazodva a megye erőforrásainak folyamatos számbavétele, új erőforrás potenciálok azonosítása és hasznosítás (pl. megújuló energiák kinyerése, új ásványkincs-vagyon feltárása, a vidékies térségek felértékelődő rekreációs potenciáljának hasznosítása, a hagyományos termelési rendszerekkel előállított termékek iránti kereslet növekedésével e rendszerek újjáélesztése).
- c) **Erőforrások hasznosításának hatékonyságnövelése**

A2 Stabil és kiegyensúlyozott külső erőforrás felhasználás

- a) **Törekvés a külső erőforrások igénybevételének minimalizálására:** A megyei stabilitást és a globális gazdaság káros következményeihez (térségi adottságoktól független termelési rendszerek: idegen nyersanyagokkal vagy idegen munkaerővel történő termelés vagy

hatalmas méreteket öltő mobilizáció) való hozzájárulás minimalizálását szolgálja a külső erőforrásoknak csak indokolt mértékben való igénybevétele.

b) Termelj helyben, fogyassz helyben ösztönzése

- c) **Tudatos fogyasztás** (térség adottságaihoz, esetleg hagyományaihoz illesztett magatartásformák ösztönzése a globális fogyasztói elvárásokkal szemben)
- d) A mindenkor aktuális **megyei adottságokra** épülő, a megye erőforrásait hasznosító a térség gazdaságának és társadalmának igényeit szolgáló gazdasági termelés ösztönzése.
- e) A **megyén belüli pénzügyi erőforrásokat** és döntéshozatalt igénylő befektetések preferálása. Ha a befektetések nem külső, hanem belső erőforrásokra támaszkodnak, a befektetésekkel kapcsolatos döntések nem a megyén kívül születnek meg, így sokkal nagyobb esélye van a térség adottságaihoz illeszkedő, a térség erőforrásait fenntartható módon hasznosító termelésnek.
- f) **Törekvés a más megyékkel, térségekkel való stabil és kiegyensúlyozott erőforrásáramra.** Ha a más megyékkel, térségekkel fennálló gazdasági és társadalmi kapcsolatok kiszámíthatóvá, tervezhetővé válnak, ha a kölcsönösség jelét mutatják, azaz amikor a megyék képesek szolgáltatni egymás számára, munkamegosztást kialakítani egymás között. (Pl. egy központi, kritikus tömeget megjeleníteni képes térség gondoskodik egy periférikusabb térség humán erőforrásának képzéséről, cserébe a periférikus térség természet közeli termelési módokkal előállított termékeket nyújt, vagy egy térség társadalma számára más térségekben található a népszerű, rekreációs helyszínek, de a stabilitás miatt ismerik a rekreációs térség társadalmát, így kulturális gazdasági kapcsolatok is kialakulhatnak, ismeri a környezetét, így mint a sajátját óvja.)

A3 A társadalmi-gazdasági tevékenységek által gerjesztett folyamatok és áramok minél tartósabban a megyén belül tartása

- a) **Jövedelemáramlás és tőke minél hosszabban a térségen belül tartása.** A megtermelt jövedelmek, lehetőleg a térségen belül kerüljenek elköltésre, illetve a térségből származó tőke lehetőleg a megyén belüli befektetésekbe vándoroljon. Természetesen olyan befektetésekbe, melyek a térség erőforrásait fenntartható módon hasznosítják, illeszkednek a megyei, területi adottságokhoz. A megyei gazdaság stabilitásához járul hozzá, ha jövedelemkiáramlás mérsékelt, ill. ha a befektetések nem külső, hanem belső erőforrásokra támaszkodnak, a befektetésekkel kapcsolatos döntések nem a megyén kívül születnek meg.
- b) **A tudás és az információáramlás minél hosszabban a megyén belüli tartása.** A térség tudása a térségben hasznosuljon, itt váljon erőforrássá, ne más térségekben, miáltal erőforrás veszteséget okozna. Ha a tudást át tudják adni a térségen belüli szereplők egymásnak, és az információk csak akkor hagyják el a térséget, ha már a lehető legjobban hasznosulnak, akkor ez megvalósulhat. Pl. a térség oktatásában részt vevők a térség fiatal generációnak adják át a tudást (ezáltal nagyobb garanciát kap az is, hogy ez a tudás tartalmazni fogja a hely-specifikus ismereteket, a helyi környezeti-társadalmi rendszerek működésével kapcsolatos ismereteket és helyi értékek iránti felelősséget is), ne kelljen máshol hasznosítani ismereteiket, vagy a térség képzett termelőereje, a térségben tudja hasznosítani ismereteit, itt végezzen munkát, itt váljon erőforrássá a tudása, vagy az helyben kialakult innováció, először helyben hasznosuljon, csak aztán más megyében, hiszen így válhat igazi versenyképességet jelentő erőforrássá.

- c) **Az anyagáramok minél hosszabban a megyén belül tartása.** A helyi vagy nem helyi erőforrásokon alapuló termelést követően a térség terményei és termékei minél később minél feldolgozottabb módon hagyják el a területet.
- d) **Az energiaáramok minél hosszabban a tervezési területen belül tartása.** A térségből származó energia minél nagyobb mértékben a térségben hasznosuljon, a térség energiaellátását minél nagyobb mértékben más térségek erőforrásai nélkül, a helyi adottságokhoz illeszkedő módon elégítse ki. *(Ez nem vonatkozik az atomerőműben megtermelt energiára, mely országos hasznosulását)*
- e) **A megye és a kistérségek gazdasági szereplői és társadalma közötti kapcsolatok erősítésének ösztönzése.** A gazdasági szereplők egymásközi és a társadalommal való kapcsolatainak elmélyítése lehetővé teszi a térségen belüli kereskedelem és munkaerő piac kibontakozását, bátorítja az erőforrások térségen belüli áramlását, valamint a térségi társadalmi és gazdasági igényekhez igazított szolgáltatás, termelés és fogyasztói kultúra kialakulását.

A4 Autonóm közösségi döntéshozatal

- a) **A megye saját közösségi döntéshozatali kompetenciáinak növelése.** Fenntartható térség nincs, ha az adott térségnek nincs bizonyos fokú döntéshozatali kompetenciája saját közügyeinek, társadalmi és gazdasági folyamatainak szabályozása felett. A térség döntéshozatal felelőssége csak saját kompetenciájáig terjed.
- b) **A térségen belüli egyes közösségek döntéshozatali kompetenciáinak harmonikus növelése.** A megyei szintek alatt, a jelenleg a településekben (későbbiekben a járásoknál) jelenik meg újra érdemi menedzsmenti kompetenciákkal rendelkező szint. A települések forrás eszközei ugyan korlátozottak, de jogszabály alkotási kompetenciái meglehetősen tágasak.

B. Más térségek iránti felelősségvállalás

B1 Problémák helyben való kezelése

- a) Megyehatáron átlépő káros anyag kibocsátás minimalizálása
- b) Megyehatáron kívüli társadalmi problémák előidézésének elkerülése

B2 Más térségek közösségi döntési kompetenciái csorbításának elkerülése

- a) Más térségek társadalmainak fenntartható életmódjának bátorítása
- b) Térség határian kívüli gazdasági problémák előidézésének elkerülése

B3 Anyagáramok ciklusainak megyén belül való zárása

- a) **Az energiaáramok közül a megújuló energiaáramok, illetve a termékek és termények (biomassza) életciklusai lehetőségek szerint a térségen belül záródjanak.** A természetes és fenntarthatón táji ökorendszerekhez hasonlóan lehetővé kell tenni, hogy a térségen belüli anyagmozgás minél inkább egy térségen belüli körforgásban valósuljon meg. Az anyag körforgása lehetővé teszi Az anyag és energiaáramok térségen belüli a térség társadalmát arra is készíti, hogy önmaga oldja meg a saját produktumainak újra feldolgozásának ill. hulladékának elhelyezésének problémáját, azzal ne más térségeket terheljen.

C. A megye megújuló képességének biztosítása

C1 A társadalom megújuló képességének térségi biztosítása

- a) **A demográfiai megújulás képessége.** A kivándorlás vagy a produktivitás csökkenése miatt előregedő térségek társadalmi pályának elkerülése.
- b) **A generációk harmonikus térbeli egymás mellett élésének biztosítása.** Ne alakuljanak ki a térségek között vagy a térségen belül generációk szerint szegregált közösségek.
- c) **A generációk közötti igazságos és funkcionális munkamegosztás lehetőségének biztosítása.** A generációk találják meg szerepüket a térségi társadalmi munkamegosztásban, ne legyenek jelen a térségben „eltartottnak” mondott funkciót vesztett generációk (pl. idősök tapasztalatátadásának biztosítása, családi vagy közösségi keretben részvállalás a gyereknevelésben, fiatalkori munkanélküliség visszaszorítása, fiatal munkavállalóknak lehetőség biztosítása).
- d) **Az erőforrásokat - tekintettel a jövő generációira - felelősen kell felhasználni.** De ha például új szentes technológiák felhasználásával viszonylag kevés szén felhasználásával környezetkímélő technológia alkalmazásával gazdasági fellendülést lehet elérni, azt ki kell használni a térség fejlődése érdekében.
- e) Támogatni kell azokat az intézményesített és önkéntes formákat, amelyek elősegítik a **nemzedékek közötti tudás és kultúra átadását.** Ne szakadjanak meg az életviteli, kulturális, közösségi életmódbeli, termelési ismeretek átadásának láncolata a térségben. Legyen legalább aki ismeri a térség hagyományait, termelési módjait, az ez irányú örökségét összesen, még ha ezek már nem is folytathatók a gyakorlatban.

C2 Kulturális és tudományos innováció feltételeinek biztosítása

- a) Az új kulturális teljesítmények létrejöttének folyamatos biztosítása.
- b) Az új technológiai és tudományos eredmények létrejöttének biztosítása.
- c) Az új technológiai és tudományos eredmények alkalmazásának biztosítása. Ez nem csak a térségben létrejött innovációt jelenti, hanem minden kurrens adaptálandó ismeretet.

C3 A környezeti elemek megújuló képességeinek biztosítása

- a) Az éghajlatváltozás negatív hatásainak mérséklése, a **CO_x kibocsájtás** megyei szintű **csökkentése.**
- b) A megye **biológiai sokféleségének** megőrzése. A tájjellegű környezet- és természetkímélő termelés biztosítása.
- c) A természetmegőrző **mező- és erdőgazdaság, ökológikus vidékfejlesztés**
- c) A **vízészletek** és vizes élőhelyek megővése.
- d) A **megújuló természeti erőforrások** (nap- és szélenergia, biomassa, termálvíz) hasznosítása, a térségen belül tartása. Hasznosításuk csak a megújuló képességüket figyelembe véve lehet igénybe venni.
- e) A térség **jó környezeti és ökológiai** állapotának megőrzése érdekében törekedni a szennyezések és a hulladék kibocsájtás megelőzésére, a kibocsájtások minimalizálására.

D. Fenntartható térhasználat

D1 Zöldmezős fejlesztések helyett barnamezős területhasználat

- a) A fejlesztések hely kiválasztásánál **prioritást kell élveznie**, a termő, ill. kulturális értéket képviselő lakóterület igénybevételét nem érintő, környezetét nem terhelő helyszínek.

- b) Fejlesztés csak abban az esetben helyezhető el termő, ill. kulturális értéket képviselő lakóterület igénybevételével, ha nincs más alternatívája.
- c) A természetes **erdőtársulások** nem vagy csak nagyon korlátozott léptékben képesek megújulásra, területük igénybevétele a fejlesztések során **nem pótolható, áthelyezhető**.

D2 Közkincsek, közérdekű létesítmények, rendezvények hozzáférhetősége

- a) A fejlesztések során a **közkincsek nyilvános elérésének**, megközelítésének, megismerésének lehetőségét **nem szabad korlátozni**. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek korábban elzárt területek hozzáférését teszik lehetővé. Közkincsnek minősül: természetes folyó és állóvizek partjainak, erdőterületek, hegycsúcsok, szigetek, a fényszennyezéstől mentes éjszakai égbolt, kilátópontok, védett természeti és kulturális értékek (kiv. szigorú természetvédelem alá vont területek). Korlátozásnak minősül, ha a fejlesztések következtében a nem motorizált közlekedéssel a színhelyek megközelítése jelentősen leromlik, a szükséges idő növekedik, vagy ha a fogyatékkal élők hozzáférési lehetőségei nem javulnak a fejlesztések során
- b) **A fejlesztések nem bátoríthatják a közutakon kívüli gépjármű mozgást**, mely egyébként is szigorú kontroll alatt tartandó. Az ilyen jelleg, szabadidős tevékenységek csak korlátozott kiterjedés, és kijelölt területeket érinthetnek, a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájak, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területeken nem végezhetők.
- c) **A fejlesztések megvalósítása során nem támogatható az igényekhez igazodó tömegközlekedési eszközökkel nem látogatható új létesítmények, rendezvények megvalósítása.**
- d) Nem támogatható olyan fejlesztés, mely a társadalom fogyatékkal élő csoportjainak a létrejövő új létesítmények, rendezvények látogathatóságát nem teszik lehetővé, ill. a meglévő attrakciók hozzáférését nem javítják.

D3 Adminisztratív és gazdasági tevékenységek értékmegőrzést szolgáló térszervezése

- a) **A fejlesztések nem darabolhatnak fel egységes ökológiai rendszereket** és kultúrtájakat, társadalmi csoportok településterületét (pl. nemzeti kisebbség).
- b) **A fejlesztések megvalósítása csak a terhelhetőség határáig növelheti a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájak, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területek állandó lakónépességét**, a területen áthaladó tranzit forgalom mennyiségét. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ez utóbbit csökkentik. A lakónépesség növelésének célterületei a nem védett tájak, kiemelten a települések belterületei és az azokhoz kapcsolódó természetvédelem alatt nem álló területek.
- c) A fejlesztések megvalósítása **nem eredményezhet** ugrásszerű, és a helyi lakónépességet sokszorososan meghaladó **üdülónépesség megjelenését** a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájakon, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területeken.
- d) A fejlesztések (kiv. kombinált közlekedésre irányuló fejlesztések) megvalósítása nem növelheti többszörösére a lakott területeken, természeti és környezeti szempontból érzékeny tájakon, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező térségeken

a **koncentrált parkolási igényeket**. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ez utóbbit csökkentik.

D4 A társadalom közelebb hozása a helyi környezetéhez

- a) A **biomassza, mint megújuló energiaforrás** használata csak kisléptékű autonóm energiagazdálkodási rendszerekben támogatható. Ez az energiaforrás csak akkor tekinthető megújulónak, ha felhasználása a népességhez közel történik, átlátható és nyomon követhető az újratermelése és a felelősség teljes fenntartható használata.
- b) A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a területtel rendelkező **magántulajdon gondozása iránti felelősség tudatosítását**.
- c) A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a szűkebb **helyi környezet értékeinek megismerését** és tudatosítását (mi hogyan és miért valósult meg).
- d) A **mező- és erdőgazdálkodásban a természetközeli gazdálkodási gyakorlatot**, mint fenntartható gazdálkodási módszereket kell támogatni és azt a lakosság számára megismerhetővé tenni.

D5 Az utazási idő csökkentése és kulturált hasznosítása

- a) A fejlesztések megvalósítása nem hathat a **térségek lakosságának rendszeres közlekedési idejének és távjának növelése** irányában (beleértve a nem motorizált, pl. gyalogos és kerékpáros közlekedést is). A fejlesztések így nem növelhetik a napi városi munka- és lakóhely közötti ingázás idejét, távolságát (kiv. új munkahelyek létesítése).
- b) A munkahelyteremtő fejlesztések hely kiválasztásában prioritásként meg kell jelennie, a minél **rövidebb munkába járási időnek** is.
- c) A fejlesztéseknek nem szabad akadályozni a **településen belüli nem motorizált (gyalogos, kerékpáros) ingázás** lehetőségét. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek az akadályok felszámolását segítik.
- d) A közlekedési fejlesztéseknek segítenie kell, hogy a népesség (különösen agglomerációs és vidéki) helyben ki nem elégíthető szükségletei időben és távolságban rövidülő utazási kényszerrel tehesse meg, melynek fejlesztésén belül:
 - Elsődleges prioritással bír a nem motorizált gyalogos és kerékpáros közlekedés, illetve a központi funkcióknak az ilyen formában elérhető hatótávolságon belüli kialakítása;
 - Másodlagos prioritással bír a tömegközlekedés fejlesztése (valódi az igényekhez igazodó szolgáltatásként);
 - Harmadlagos prioritást jelent a kombinált (parkolj és utazz) rendszerek fejlesztése;
 - Csak utolsó sorban jelenhet meg az egyéni motorizált közúti közlekedési lehetőségek fejlesztése.
- e) A motorizált tömegközlekedés-fejlesztésen belül kiemelt prioritással bír:
 - a **gyalogos-kerékpárosközlekedés** vasúttal (városon kötőtpályás, elektromos és gázüzem, is) vagy vízi közlekedéssel (másodsorban busszal) kombinált rendszerei (állomások megközelíthetősége: járható út, közvilágítás; kiszolgálóhelyiségek; kerékpártárolás; kerékpárszállítás);
 - a **vasúti** (városon kötőtpályás, elektromos ill. gázüzem, is) belül és vízi közlekedésfejlesztés, valamint a vasút-busz, hajóbusz kombinált közlekedés.

- f) A fejlesztések nem csökkenthetik az utazással töltött idő kulturális és szociális célú kihasználásának lehetőségeit. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek növelik ezeket a lehetőségeket.

D6 Az áruszállítás károsításának mérséklése

- a) Az áthaladó **tranzit áruszállítás szervezésére irányuló fejlesztés** a közúti szállítás arányának csökkentésére, illetve a vízi, a vasúti és a kombinált közlekedési formák használatára irányuljon.
- b) **A cél vagy kiinduló állomásnak tekintő áruszállítás szervezésére** irányuló fejlesztésben prioritást kell, hogy élvezzen a vízi, a vasúti és a kombinált közlekedési formák használata.
- c) **A regionális és nemzetközi közúti közlekedési folyosók kiépítése** során minden esetben sorrendi prioritást kell élvezni a tervezett elkerülő szakaszok kiépítésének.

3. TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) Tolna megye területfejlesztési programja, a Tolna megyei területfejlesztési koncepció helyzetértékelése (Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója - Helyzetfeltáró munkarészek, 2012, Tolna Megyei Önkormányzat) és koncepciója (Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója, 2014, Tolna Megyei Önkormányzat) alapján készült.

3.1. Tolna megye Területfejlesztési Programja kidolgozásának indokoltsága, célja, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés szempontjából fontos elemeket

A helyi önkormányzatokról szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) és a 2011. évi CXCVIII. törvény alapján a megyei szint vált a területfejlesztés legfontosabb szintjévé. A törvények alapján megkezdődött az új tervezési, programozási időszakra (2014-2020) történő felkészülés. A megyei területfejlesztési koncepciók módosítása a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő 1254/2012. (VII. 19.) kormány határozata az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Koncepció kidolgozásáról alapján kezdődött meg. A megyék kivétel nélkül elkészítették a területfejlesztési koncepciójukat megalapozó helyzetértékelést, és erre alapozva kidolgozták Koncepciójukat is. A megyei elképzelések legfontosabb elemei megjelentek az elfogadott OTK-ban is. Az Országgyűlés az 1/2014. (I. 3.) OGY határozattal fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról c. dokumentumot. Ennek megtörténte után vált lehetségessé, hogy a megyei közgyűlések - köztük a Tolna Megyei Közgyűlés is - elfogadják a már 2013-ban jellemzően elkészített megyei területfejlesztési koncepcióikat. A Tolna megyei Közgyűlés 2014. február 21-én megtartott ülésén fogadta el Tolna Megye Területfejlesztési Koncepcióját.

A környezeti vizsgálat alapját a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról jelentette. A kormányrendelet 1. melléklete a környezeti vizsgálat lefolytatására kötelezett tervek és programok körébe sorolta a területi terveket (1996. évi XXI. tv. 23. § (1) bekezdése szerint). Már ehelyütt is szükséges megjegyeznünk, hogy Tolna megye területfejlesztési programja egyeztetési változata nincs összhangban a területfejlesztési koncepciók és területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendeletben meghatározott tartalommal.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program a Tolna megyei fejlesztések rendszerét kialakító dokumentum. A Fejlesztési Program első számú célja azt megalapozni, hogy a jövőben - a 2014-20-as fejlesztési ciklus során és azt követően - minél több, és a megye számára minél több haszonnal járó forrás érkezzon Tolna megyébe. Ennek szellemében célul tűzhető ki, hogy a következő hét évben a különböző fejlesztési programokból a megyébe érkező forrás

legalább annyi, vagy több legyen, mint amennyi az előző hét évben a megyében rendelkezésre állt.

A Fejlesztési Program célul tűzi ki, hogy Tolna megyében alakuljon ki és erősödjön meg az a tudásbázis, intézményrendszer, közösség és kultúra, amely képes minél több megyei szereplőt mozgósítani a fejlesztési források megszerzésére és hasznosítására. Azaz: jöjjön létre a megyében a fejlesztési központok rendszere és hálózata, jöjjenek létre az önkormányzat és vállalkozások fejlesztési történeteket összeállító és azokat megvalósító együttműködései.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program célrendszere

Átfogó cél

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program átfogó célja a jövőképpel összhangban:

A megye népességmegtartó képessége a társadalom minden szegmenségben javul.

Az átfogó célban megfogalmazott népességmegtartó képességet a lehető legszélesebb értelemben kell érteni: vonatkozik annak gazdasági, társadalmi, környezeti és közügyekkel kapcsolatos aspektusára. A népességmegtartó erő tehát a Fejlesztési Program megközelítésében növekszik, ha:

- a megye képes javítani foglalkoztatási helyzetét, kisvállalkozásai versenyképességét, GDP-termelő képességét az országos átlaghoz képest;
- a szegénység okozta elkeseredettséget csökkentő intézmények, a helyi közösségek és kultúra megerősödése biztosítja az emberek közötti harmonikus együttélést;
- a gazdasági és társadalmi tevékenységek intenzívebben használják, és jobban megőrzik a környezeti erőforrásokat;
- a helyi köztevékenységek (közlekedés, oktatás, egészségügyi ellátás, hatósági működés) állapota és színvonala javul;
- a megye a fejlesztési intézményrendszer megerősítésével megőrzi forrásbevonó képességét.

Specifikus célok

A Fejlesztési Program az átfogó céllal és annak aspektusaival összefüggésben a következő specifikus célokat jelöli ki:

1. Gazdaság - Növekvő jövedelem, foglalkoztatás

A megye gazdaságában a növekvő jövedelem és foglalkoztatás a következőket jelenti: a vállalkozások versenyképessége erősödik, a megyei gazdasági lehetőségeket az érintettek jobban kiaknázzák, és megerősödik a helyi termék- és munkaerőpiac.

2. Fenntarthatóság - Élhető környezet

Tolna megye társadalmi és természeti környezetével kapcsolatban a Fejlesztési Program célja a fenntarthatóság és élhetőség megteremtése. Ez jelenti a társadalmi viszonyok stabilizálását, a helyi közösségek megtartó erejének és kulturális életének megerősítését, a természeti környezet állapotának megóvását és az energiahatékonyság javítását.

3. Köztevékenységek- Javuló közviszonyok

A megye köztevékenységével kapcsolatban a Fejlesztési Program a közösségi infrastruktúrák állapotának javítását és a közszolgáltatások minőségének javítását tűzi ki célul.

4. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

A Fejlesztési Program célja, hogy a helyi erőforrásokat minél nagyobb eredménnyel kecsegtető módon mozgósító forrásallokációt alakítson ki. Ezzel összefüggésben fontos a megyei hősök, történetek megtalálása és támogatása, megyei fejlesztési központok kialakulásának stimulálása. A célul kitűzött fejlesztési intézményrendszer a szereplőket együttműködésre ösztönzi, a központi döntésekkel kapcsolatban a megyei törekvésekért hatásosan lobbizik, megfelelően megszervezi a tudásátadást, és képes folyamatosan új tudást bevonni.

Az átfogó cél és a specifikus célok elérése érdekében a Fejlesztési Program **öt prioritást** jelöl ki. A prioritások határozzák meg azokat a területeket, amelyekre a fejlesztési forrásokat összpontosítani kell.

1. A Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése

A növekvő jövedelem és foglalkoztatás (a Fejlesztési Program első specifikus célja) akkor érhető el, ha a megyei gazdaság versenyképesebbé válik. A versenyképesség javulása során a megyében erősödik a vállalkozói kultúra, a kis- és közepes méretű vállalkozások fejlődnek, és hálózataik bővülnek, új vállalkozások települnek a megyébe, valamint aktív támogatást kap a munkahelyteremtés.

2. Lehetőségteremtés a Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása

A fenntartható és élhető társadalmi környezet (a Fejlesztési Program második specifikus célja) megteremtésével összefüggésben a fejlesztések prioritása, hogy minél több lehetősége legyen azoknak, akik élethelyzetük révén meg kell küzdjenek az élet által eléjük állított szebb vagy keserűbb kihívásokkal. Meg kell teremteni azt a támogató környezetet, amely segíti a Tolna megyei fiatalok érvényesülését, az idősök minőségi életét, a családok gyarapodását, a fogyatékkal élők teljes életét és a szegénységben élők előrelépését.

3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése

Szintén a második specifikus cél teljesüléséhez járul hozzá az élhető és fenntartható társadalmi környezet megteremtése elnevezésű prioritás. E prioritás keretében meg kell erősíteni a helyi közösségeket és kultúrát, támogatni kell a természeti környezet óvását és helyreállítását, valamint javítani kell az energiahatékonyságot.

4. Köztevékenységek minőségének javítása

A rendezett közviszonyok megteremtése (a Fejlesztési Program harmadik specifikus célja) akkor érhető el, ha a köztevékenységek színvonala javul. Ennek keretében van szükség a városok és a falvak életminőségének javítására, a Tolna megyei egészségügy minőségének javítására, valamint a központi infrastrukturális fejlesztésekre való felkészülésre.

5. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

A fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakításával kapcsolatos prioritás az azonos nevű, negyedik számú specifikus cél megvalósulását szolgálja. A prioritás keretében szükséges a megyei fejlesztési intézményrendszer megerősítése, a megyei fejlesztési központok létrejöttének megerősítése és a fejlesztésekben aktívan résztvevők közösségének építése.

Az operatív program prioritásainak beavatkozásai

1. Első prioritás: Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése

1.1. Vállalkozói kultúra erősítése

1.1.1. Vállalkozói kultúra népszerűsítése és vállalkozásindítást támogató csomagok kialakítása

1.2. Kis- és közepes vállalatok megerősödésének és hálózatosodásának támogatása

1.2.1. Vállalkozói együttműködések támogatása

1.2.2. Kis- és közepes vállalatok értékteremtő képességének erősítése

1.2.3. Kis- és közepes vállalatok fejlesztéseinek támogatása

1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése

1.3.1. Tolna megyei befektetési lehetőségek promóciója

1.3.2. Tolna megyei gazdasági vonzerejének erősítése

1.4. Foglalkoztatás növelése

1.4.1. Foglalkoztatási kapacitás növelése

1.4.2. Foglalkoztathatóság javítása

1.4.3. Foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentése

2. Lehetőségteremtés Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása

2.1. Tolna megyei fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése

2.1.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése

2.1.2. Központi oktatási fejlesztések hasznosításának előkészítése

2.2. Tolna megyei idősök minőségi életét támogató környezet megerősítése

2.2.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése

2.2.2. Központi fejlesztések előkészítése

2.2.3. Települési csomagok kialakítása

2.3. Tolna megyei családok gyarapodását támogató környezet megerősítése

2.3.1. Közösségi kezdeményezések támogatása

2.3.2. Központi fejlesztések előkészítése

2.4. Tolna megyei fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése

2.4.1. Közösségi szerepvállalás erősítése

2.4.2. Központi fejlesztések előkészítése

2.5. Tolna megyei szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése

2.5.1. Komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok

2.5.2. Társadalmi mobilitást támogató közösségi kezdeményezések

3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése

3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése

3.1.1. Helyi kulturális kezdeményezések támogatása

3.1.2. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés

3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása

3.2.1. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés

3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása

3.3.1. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése

3.3.2. Energiahatékonyság javítása a köz- és magánszférában

4. Köztevékenységek minőségének javítása

4.1. Városok életminőségének javítása

4.1.1. Városi terek fejlesztése

4.1.2. Városi terek szociális rehabilitációja

4.1.3. Önkormányzati feladatellátás minőségének javítása

4.2. Falvak életminőségének javítása

4.2.1. Falvak életminőségének javítása

4.3. Tolna megyei egészségügy minőségének javítása

4.3.1. Helyi egészségügyi projektek

4.3.2. Országosan finanszírozott egészségfejlesztési projektek előkészítése

4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális beruházások előkészítése

4.4.1. Beruházások előkészítése

A területfejlesztési program különböző célterületei illetve prioritásai eltérő súllyal foglalkoznak a környezeti elemekkel, fenntarthatósági kérdésekkel. A „2. Fenntarthatóság - Élhető környezet” specifikus cél magába foglalja a megye természeti környezetének állapotmegóvását és az energiahatékonyság javítását. A Stratégia 3. számú, „Élhető és fenntartható környezet megteremtése” prioritása a 2. specifikus cél teljesüléséhez járul hozzá, egyúttal kijelölve egy olyan irányt, melyre a megye a következő hét éves ciklus során fejlesztési forrásokat kíván összpontosítani. Az e prioritáshoz rendelt beavatkozások a környezeti fenntarthatóság megvalósulását segítik elő.

3.2. A program célrendszerének összevetése a közösségi, az országos illetve megyei szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi, valamint vízgazdálkodási célokkal

Tolna megye területfejlesztési programja a 2013. decemberében elfogadott Országos Fejlesztési Koncepción és az Országos Területfejlesztési Koncepción (**Nemzeti Fejlesztés 2030** stratégia) keresztül kapcsolódik a szakpolitikai stratégiai tervdokumentumokhoz, így az Energiastratégiához, a vidékfejlesztési feladatokat magában foglaló Darányi Ignác Tervhez, az egészségügy fejlesztésének alapját képező Semmelweis Tervhez, a közigazgatás megújításának alapját képező Magyar Tervhez, a Nemzeti Környezetvédelmi Programhoz, a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához.

Illeszkedés a Nemzeti Fejlesztés 2030 program környezeti prioritásaihoz

A Nemzeti Fejlesztés 2030 dokumentum a hosszútávon megőrzendő környezeti erőforrások fejezetében részletezi a környezetstratégia rövid és hosszútávú prioritásait.

Kulcskérdés a természeti erőforrások megőrzése, a termőföld, vízkészlet és bioszféra védelme és fenntartható hasznosítása, ami rövid távon is intézkedéseket igényel. Már most számolni kell az éghajlatváltozás hatásaira való felkészüléssel. Hosszú távon fontos cél a környezeti nevelés, a környezeti szemlélet mind szélesebb körben történő elterjesztése, az energiatakarékosság, újrahasznosítás, megújuló energiára épülő helyi energiatermelési és -ellátási rendszerek kiépítése és a települési lakó-élő környezet megőrzése, javítása. Cél a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság-fejlesztés, a stratégiai természeti erőforrások, a víz, a talaj, az ásványkincsek, valamint a biodiverzitás megőrzése, fenntartható használata.

Kitörési pontokra épülő erőforrásgazdálkodás-fejlesztési célok:

Természeti erőforrásaink fenntartható és stratégiai szemléletű hasznosítása, termőföld és talajok, vízbázisok védelme, ivóvízminőség javítása, tájgazdálkodási keretbe illeszkedő vízgazdálkodás. Energiahordozókkal, építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás, ásványkincsek védelme. Biológiai sokféleség, táji sokszínűség védelme, megőrzése.

Fordulatra épülő erőforrásgazdálkodás-fejlesztési célok:

Zöldgazdaság bővítése, energia-hatékonyság, energia-biztonság, megújuló energia térségi autonóm energiaellátási rendszerekben való hasznosítása, geotermikus energia komplex hasznosítása, földhő hasznosítás. Klímabiztonság, települési, intézményi klímavédelem, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás.

NF2030 környezetstratégiai céljai	Illeszkedés (1: gyenge kapcsolat 2: közepes kapcsolat 3: erős kapcsolat)	TMTP kapcsolat
Rövid távon szükséges környezetstratégiai feladatok		
Természeti erőforrásaink és ásványkincseink nemzeti kézben tartása, kiemelten a termőföld és a víz védelme, fenntartható használata	2	A program több szintjén is megjelenik a természeti erőforrások védelme. Az átfogó cél, a második specifikus cél, és a harmadik prioritás célozza meg a természeti környezet megóvását és helyreállítását, valamint az energiahatékonyság javítását, melybe a termőföld és víz védelme is beletartozik. A nemzeti kézben tartásról a program nem rendelkezik.
Agrár- és erdő környezetgazdálkodási rendszerek működtetése	1	A program nem tér ki az agrár- és erdő környezetgazdálkodási rendszerek működtetésére.
Integrált, a vízkészlet megőrzését és fenntarthatóságát szolgáló vízgazdálkodás	2	A program nevesítve nem tartalmaz vízgazdálkodásra vonatkozó célokat, átfogóan a természeti környezet megóvását célozza meg.
Klímaadaptáció, negatív hatások csökkentése	1	A program nevesítve nem tartalmaz klímaadaptációra vonatkozó célokat, átfogóan a természeti környezet megóvását célozza meg.
Újrahasznosítást és takarékos anyag-, energia-, térhasználatot ösztönző szabályozás, szemléletformálás	2	A célrendszer végigköveti az energiahatékonyság javításának ösztönzése a második specifikus cél és a harmadik prioritás témakörein belül, melyek a fenntarthatóság és élhető környezet megteremtésére térnek ki. A dokumentum térhasználattal összefüggő célokat nem tartalmaz.
Az épített környezet értékeinek és a természeti erőforrások védelme, természet- és tájvédelem, környezetvédelem, örökségvédelem, települési környezet védelme és élhetőbbé tétele, kedvező táji adottságok megőrzése, a táj szerkezetének és karakterének kedvezőtlen irányú változásának lassítása, megállítása	3	A program számos pontja összhangban van az NF2030 stratégiai céljával, a környezet védelme és az élhetőség javítása kiemelten megjelenő elemek. A második cél és harmadik prioritás a természeti környezet megóvását, és az erőforrások védelmét emeli ki, a harmadik cél és negyedik prioritás az életminőség javítására helyezi a hangsúlyt, mely az épített környezet megóvását is magában foglalja. Nevesítve az örökségvédelem és környezetvédelem szempontjai azonban nem jelennek meg a dokumentumban.
Az épített örökség fenntartható fejlesztése	2	Az épített környezet a program második specifikus céljában és harmadik prioritásában jelenik meg az élhető környezet megteremtésével összefüggő célok kapcsán. A környezet javítása hangsúlyozott, a fenntarthatóság nem kerül külön említésre.

Hosszú távú fejlődést megalapozó környezetstratégiai területek		
A fenntarthatóságot, az épített környezet és a természeti erőforrások mennyiségi, minőségi védelmét és a gazdasági versenyképességet, megélhetést, foglalkoztatást és önellátást egyidejűleg biztosító gazdasági tevékenységek és ágazatok fejlesztése	1	A gazdasági tevékenységek fejlesztése, illetve a foglalkoztatás növelése központi eleme a programnak, azonban ezek a célok kevésbé vannak összefüggésben az erőforrások védelmével. A környezet megóvása, az erőforrások védelme a gazdasági fejlesztésektől függetlenül, külön célként fogalmazódnak meg a dokumentumban.
Vízgazdálkodási szemléletváltás, vízmegtartás -pótlás, -elvezetés komplex, a gazdálkodással, tájszerkezettel összhangban történő működtetése	1	A program nevesítve nem tartalmaz vízgazdálkodásra vonatkozó célokat, átfogóan a természeti környezet megóvását célozza meg.
Energiatakarékosság, alternatív, megújuló energiára épülő helyi energiatermelési és ellátási rendszerek kiépítése	3	Az energiatakarékosság, a megújuló energiaforrások ösztönzése a program célrendszerének minden szintjén megjelenő szempont. Az átfogó cél, a második specifikus cél és a harmadik prioritás tartalmazza az energiahatékonyság javítását.
Környezeti nevelési és szemléletformálási feladatok erősítése	1	A dokumentum nem tartalmaz környezeti neveléssel kapcsolatos célokat.
Barnamezős beruházások szorgalmazása	3	A program 1. prioritásának vállalkozások betelepülését ösztönző beavatkozása a barnamezős beruházásokat is nevesíti, mint fontos és ösztönzendő fejlesztés.
Az épített környezet értékeinek védelme, valamint az épített örökség erőforrásként való használata	2	Az épített környezet védelme a harmadik célban és negyedik prioritásban kapott helyet az életminőség javításának elérése által, mely az épített környezet megóvását és fejlesztését is magában foglalja.

1. táblázat: Illeszkedés a Nemzeti Fejlesztés 2030 átfogó céljaihoz

Illeszkedés a Nemzeti Vidékstratégia 2020 környezeti céljaihoz

A Nemzeti Vidékstratégia célja, hogy a vidéki térségeink nagy részén érvényesülő kedvezőtlen folyamatokat megfordítva, a fenntarthatóságot és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kijelölje az ország vidékpolitikájának célkitűzéseit, alapelveit, valamint az azok elérését biztosító programok és intézkedések végrehajtási kereteit. A vidéki Magyarország egészének megújítását tűzi ki célul, ezért a **vidékfejlesztésre**, az **agrár- és élelmiszergazdaságra**, valamint a **természeti erőforrások fenntartható hasznosítására**, a **természeti értékek megőrzésére** és a **környezet védelmére** vonatkozóan határoz meg tennivalókat.

A stratégia legfontosabb területei a **foglalkoztatás növekedése**, a kis- és közepes méretű gazdaságokra és azok szövetkezeteire épülő **kiegyensúlyozott és sokszínű mezőgazdaság**, termelési szerkezet, a **helyi élelmiszertermelés** és élelmiszerpiacok megerősödése, a **vidék helyi közösségeinek megerősödése**, népesedési mutatóinak javulása és a **biológiai sokféleség**, az egészséges természeti rendszerek megőrzése.

NVS2020 környezettel kapcsolatos stratégiai céljai	Illeszkedés (1: gyenge kapcsolat 2: közepes kapcsolat 3: erős kapcsolat)	TMTP kapcsolat
Természeti értékek védelme, fenntartható természeti erőforrás- és tájgazdálkodás Talajvédelmi program, Természeti értékek, területek, ökoszisztéma szolgáltatások védelme és helyreállítása, Környezetbiztonsági program, Árvízvédelmi program, Vízkezelési- és vízminőségvédelmi program, Területi vízgazdálkodási program, Ásványi nyersanyag és energiaerőforrás gazdálkodási program	3	A program több szintjén is megjelenik a természeti erőforrások védelme. Az átfogó cél, a második specifikus cél, és a harmadik prioritás célozza meg a természeti környezet megóvását és helyreállítását, valamint az energiahatékonyság javítását, melybe beletartoznak az egyes közegekhez kötődő célkitűzések is. Emellett ehhez kapcsolódik a gazdálkodás fenntarthatóságának javítása, mely a harmadik prioritás egyik nevesített beavatkozási területe.
Vidéki környezetminőség Ivóvíz program, Szennyvíz program, Települési vízgazdálkodás, Zöldterületi rendszer fejlesztése, helyi természeti értékek védelme, Hulladékgazdálkodási program, Levegőminőség-védelmi és zajterhelés csökkentési program	2	Az NVS2020 vidéki környezetminőséghez kapcsolódó céljai a program harmadik specifikus céljainak és negyedik prioritásainak feleltethetőek meg, melyek részben a vidéki (és városi) életminőség javítására koncentrálnak.
Föld- és birtokpolitika Földhasználati szerkezetátalakítási, tájgazdálkodási program, Föld- és birtokrendezési program	1	A TMTP nem tér ki részletesen a birtokrendezési lehetőségekre, illetve annak pozitív tájalakítási lehetőségeire.
Fenntartható agrárszerkezet- és termeléspolitika Ökológiai gazdálkodás program, Ártéri tájgazdálkodás program Védett és érzékeny természeti területek gazdálkodási programjai (MTÉT, Natura 2000), „Kert-Magyarország” kertészeti program, Génmegőrzés, biológiai alapok fejlesztése program, Nemzeti erdőprogram	2	A program tartalmazza a gazdálkodás fenntarthatóságának javítását, melyet a második specifikus cél és a harmadik prioritás foglal magában.
Helyi gazdaságfejlesztés Helyi élelmiszerfeldolgozás, helyi piac és élelmiszerellátási program, Komplex helyi (térsgéi) vidékfejlesztési (energiaellátási) program,	2	A program számos pontja kiemeli a helyi közösségek megerősítését, és a helyi gazdaságfejlesztést a kis- és középvállalkozások támogatása és értékteremtő képességének erősítése által.

2. táblázat: Illeszkedés a Nemzeti Vidékstratégia 2020 átfogó céljaihoz

Illeszkedés a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP-III 2009-2014) céljaihoz

A Program kidolgozásáról, céljáról, tartalmáról és megvalósításáról a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. Törvény rendelkezik. A harmadik Nemzeti Környezetvédelmi Program az ország fenntartható fejlődési pályára való átállását kívánja sajátos eszközeivel elősegíteni. A környezeti szempontok és összefüggések megjelenítésével, a társadalmi és gazdasági lehetőségekkel összehangolt, szükséges intézkedések meghatározásával rendszerbe foglalja a környezet védelmére irányuló célokat és feladatokat. Az NKP célrendszerében megfogalmazott 220 célból mintegy 70-nek van területi vetülete.

NKP-III átfogó terület	NKP célok	Illeszkedés 1: gyenge kapcsolat 2:közepes kaps. 3: erős kapcsolat	TMTP kapcsolat
5.2. Éghajlatváltozás			
5.2.1.3. Közlekedés	A közlekedési-szállítási eredetű környezetterhelés (különösen a szálló por terhelés) csökkentése, a közlekedési-szállítási teljesítmény és a szén-dioxid kibocsátás növekedésének szétválasztása.	1	Az átfogó cél, a harmadik specifikus cél és a negyedik prioritás tartalmazza a köztevékenységek minőségének javításán belül a közlekedéshez kötődő infrastruktúra fejlesztéseket.
	A vasúti szállítás előtérbe helyezése, de legalábbis az áru- és személyszállításon belüli aránya visszaszorulásának megállítása.	2	
	A távolsági közösségi közlekedés versenyképességének javítása.	2	
	A vízi közlekedés és szállítás fejlesztése a természeti értékek védelme és az ökológiai rehabilitáció komplex figyelembevételével.	2	
5.2.1.5. Erdőgazdálkodás	A hazai szén-dioxid nyelő- és tároló kapacitások erősítése az erdőgazdálkodásban.	1	A program nem tartalmazza.
5.3. Környezet és egészség			
5.3.3.1. Ivóvíz	Az ivóvíz-szennyezők miatt fennálló egészségi kockázatok jelentős csökkentése.	2	A program harmadik specifikus célja és negyedik prioritása foglalja magában a köztevékenységek minőségének javítását. Ezen tevékenységek közé tartoznak az infrastruktúrális fejlesztések, és a városi és vidéki életminőség javítása, melynek fontos részét kell, hogy képezze a biztonságos ivóvízellátás.
	Az ivóvíztermelés- és elosztás biztonsági hiányosságainak megszüntetése.	2	
	A lakosság számára az egészséges ivóvízhez való hozzáférés egyenlő esélyű biztosítása.	2	
5.4. Települési környezetminőség			

NKP-III átfogó terület	NKP célok	Illeszkedés	TMTP kapcsolat
		1: gyenge kapcsolat 2: közepes kapes. 3: erős kapcsolat	
5.4.1.1. Környezeti szempontok érvényesítése a településfejlesztésben és a településrendezésben	Előrelátó, tudatos településfejlesztés a társadalmi - gazdasági - környezeti szempontok figyelembevételével.	3	A program teljes mértékben e három tényező figyelembevételével és összhangjával készült. A program nem tér ki a területfelhasználásra, illetve a barnamezős beruházásokra vonatkozó célokra.
	Takarékos területfelhasználás, barnamezős területek újrahasználatának előtérbe helyezése.	1	
5.4.1.2. Települési zöldfelület	Összefüggő, egységes zöldfelületi rendszer kialakítása, növelése, megújítása, fenntartása.	1	A program nem tér ki közvetlenül a települési zöldfelületek rendezésére, azonban a harmadik specifikus célban, illetve a negyedik prioritásban foglalt életminőség javítása, terek fejlesztése feltételezi a zöldfelületekkel kapcsolatos felmerülő problémák kezelését.
	A zöldfelületek ökológiai és használati értékének növelése, a zöldterületek elérhetőségének és minőségének javítása.	2	
	A zöldfelületek vizuális, esztétikai célú fejlesztése.	2	
5.4.1.3 Épített környezet	Az épített környezeti értékek védelme és az ehhez szükséges feltételek biztosítása.	2	Az épített környezet védelme a harmadik célban és negyedik prioritásban kapott helyet az életminőség javításának elérése által, mely az épített környezet megóvását és fejlesztését is magában foglalja. Környezetvédelmi szemléletű célokat külön nem tartalmaz a program, a második specifikus célon, illetve a harmadik prioritáson belül értendő a levegővel és a zajvédelemmel kapcsolatos, mint környezeti elemekkel kapcsolatos céloknak az elérése. Az átfogó cél, a harmadik specifikus cél és a negyedik prioritás tartalmazza a köztevékenységek minőségének
	Leromlott településrészek megújítása a környezeti szempontok figyelembe vételével.	2	
	Légszennyezettség kialakulásának megelőzése.	1	
	A levegő minőségének védelme: a szennyezettség csökkentése, illetve a jó minőség megőrzése- az ún. zónákba nem sorolt- tiszta levegőjű térségekben:	2	
	A zaj- és rezgésterhelés mértékének, az emberi egészséget károsító, veszélyeztető hatásának, egészségkárosító kockázatának csökkentése:	2	
	A zaj- és rezgésforrások számának csökkentése.	1	
	A határérték feletti zajterhelés megszüntetése az ipari és szolgáltató létesítmények környezetében.	1	
	Fenntarthatóbb települési közlekedési rendszerek kialakítása (környezetkímélőbb, energia- és költségtakarékosabb személy- és áruszállítás).	3	

NKP-III átfogó terület	NKP célok	Illeszke	TMTP kapcsolat
		dés	
		1: gyenge kapcsolat	
		2:közepes kapcs.	
		3: erős kapcsolat	
	Az egyéni és a közösségi közlekedés igénybevételi részarányát érintő romlási folyamatok mérséklése, lehetőség szerint megállítása, illetve a jelenlegi kedvező arány további javítása.	2	javításán belül a közlekedéshez kötődő infrastruktúra fejlesztéseket.
	Az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése.	2	
5.4.5.1 Biztonságos ivóvízellátás	A vízi közmű üzemeltetési struktúra fejlesztése.	2	A program harmadik specifikus célja és negyedik prioritása foglalja magában a köztevékenységek minőségének javítását. Ezen tevékenységek közé taroznak az infrastruktúrális fejlesztések, és a városi és vidéki életminőség javítása, melynek fontos részét kell, hogy képezze a biztonságos ivóvízellátás.
	Az ivóvíz szolgáltatás biztonságának növelése, a hálózati felújítások elvégzése.	2	
5.4.5.2 Szennyvízel-vezetés és -kezelés	2015. december 31-ig a lakosság 89%-a számára a csatornázottság biztosítása a 2000 LE feletti agglomerációkban.	2	A program harmadik specifikus célja és negyedik prioritása foglalja magában a köztevékenységek minőségének javítását. Ezen tevékenységek közé taroznak az infrastruktúrális fejlesztések, és a városi és vidéki életminőség javítása, melyek egyik alapeleme a szennyvízkezelés elégséges megoldása és fejlesztése.
	Az összegyűjtött szennyvizek 100%-ának legalább biológiai fokozatú tisztítása 2015. december 31-ig.	2	
	A „közműöllő” fokozatos bezárása.	2	
	A Szennyvíz Programban nem szereplő, de gazdaságosan kiépíthető és üzemeltethető rendszerek létesítése.	2	
	Az egyedi szennyvízelhelyezési, -tisztító és -tároló berendezések, létesítmények használatának, valamint a természet közeli kezelési megoldások alkalmazásának ösztönzése.	2	
5.5. A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem			
5.5.1.1. Védetté nyilvánítás	Védelemre tervezett területek, védelemre szoruló fajok: védetté nyilvánítások véghezvitele.	-	Nem TMTP feladat
5.5.1.3. Natura2000 területek	Az EU által előírt kötelezettségek teljesítése.	1	A program nem foglalkozik a Natura2000 területekkel kapcsolatos feladatokkal.
5.5.1.4. Egyéb	A ramsari vizes élőhelyek megőrzése és bölcs	-	Nem TMTP feladat

NKP-III átfogó terület	NKP célok	Illeszkedés 1: gyenge kapcsolat 2: közepes kapes. 3: erős kapcsolat	TMTP kapcsolat
nemzet-közi minősítésű területek	hasznosítása, az egyezmény végrehajtás társadalmi elfogadásának javulása.		
5.5.1.5. Barlangtani, földtani és felszínalak-tani értékek, ásványok	A nyílt karszterületek és barlangok hatékonyabb felszíni védelmének biztosítása.	-	Nem közvetlen TMTP feladat
5.5.1.6. Ex lege védett lápok és szikes tavak,	Az ex lege területek felmérésének és nyilvántartásának áttekintése és hatékonyabbá tétele.	-	Nem közvetlen TMTP feladat
források, víznyelők, kunhalmok, földvárak	Az ex lege területek hatósági határozattal való kijelölésének és ingatlan-nyilvántartási feljegyzésének befejezése.	-	Nem közvetlen TMTP feladat
5.5.1.7. A tájszerkezet, tájjelleg, tájpotenciál védelme	A természet- és tájvédelmi érdekek érvényesítése a terület- és településfejlesztés és -rendezés, az ágazati tervezés (különösen mező- és erdőgazdálkodás, vízgazdálkodás, közlekedés és egyéb műszaki infrastruktúra-fejlesztés) során, valamint az adó- és támogatáspolitikában.	3	A TMTP módosítása összhangban áll a területrendezési célokkal (OTrT, megyei terv).
5.5.1.8. Érzékeny Természeti Területek	A biodiverzitás megőrzését biztosító extenzív mezőgazdálkodási rendszerek elterjesztése és fenntartása.	1	Az ÉTT, MTÉT területek (érzékeny természeti területek) nem kerültek külön megemlítésre.
5.5.2.2. Területkezelés	A védett és a Natura 2000 területek minél nagyobb körére terjedjenek ki az agrárkörnyezetgazdálkodási és természetvédelmi célú uniós támogatási rendszerek.	1	A program nem tartalmaz területkezelésre vonatkozó célokat.
5.5.2.3. Fajok megőrzése, kezelése	Az inváziós fajok elterjedésének megelőzése, korlátozása, visszaszorítása.		Nem közvetlen TMTP feladat.
5.5.2.4. Élettelen természeti értékek	Az élettelen természeti értékek megóvása.	1	A program az élettelen értékek megóvását nem tartalmazza.
5.5.3.1. Károsodott területek helyreállítása, természeti	A vizes élőhelyek helyreállításának folytatása, a Kárpát-medencei speciális élőhelyek természeti állapotának javítása és az erdőterületek a természetességének fokozása.	2	A program 3., az "Élhető és fenntartható környezet megteremtése" c. prioritása tér ki a természeti környezet

NKP-III átfogó terület	NKP célok	Illeszkedés 1: gyenge kapcsolat 2: közepes kapes. 3: erős kapcsolat	TMTP kapcsolat
értékek károsodásának megelőzése	A felhagyott, illetve tájképromboló épített elemek, felszíni tájsebek, felhagyott katonai gyakorlóterek stb. rehabilitációja.	2	helyreállítására.
5.5.3.2. Genetikai erőforrások megőrzése	A genetikai erőforrások megőrzése, az ezt elősegítő különböző megoldások támogatása.		Nem TMTP feladat.
5.6. Fenntartható terület- és földhasználat			
5.6.1. Területrendezés és környezetvédelem	Az országos és térségi területi tervezés során a társadalmi, környezeti és gazdasági szempontok összehangolása a természeti tér, erőforrások és értékek védelme, fenntartható hasznosítása, valamint a környezetterhelés megelőzése érdekében.	3	A program figyelembe veszi a fenntarthatósági alapelveket.
5.6.2. Ásványkincsekkel való fenntartható gazdálkodás	A társadalom szükségleteinek kielégítését biztosító ásványi nyersanyagok kitermelése és hasznosítása során a környezetterhelés csökkentése és a környezeti károk megelőzése (okszerű és takarékos anyaghasználat, újrahasználat).	2	A harmadik prioritás beavatkozási területe a természeti környezet állapotának megóvása és a gazdálkodás fenntarthatóságának javítása, mely magában foglalhatja az ásványkincs-gazdálkodást is.
5.6.3. Talajok védelme és fenntartható használata	A talajok termékenységének védelme, a talajdegradációs és -szennyező folyamatok megelőzése, illetve mérséklése.	2	A talajvédelem közvetlenül nem jelenik meg a koncepcióban, közvetetten azonban a gazdálkodás fenntarthatóságának – mely a harmadik prioritás egyik beavatkozási területe – feltétele a talajok termékenységének védelme, illetve a mennyiség és minőség védelme.
	A termőföld mennyiségi és minőségi védelme.	2	
5.6.4. Környezetbarát mezőgazdasági gyakorlat	A mezőgazdasági eredetű környezetterhelés csökkentése.	-	A program nem tartalmazza..
5.6.5. Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai	Az erdőterületek kiterjedésének növelése (elsősorban az éghajlatváltozás nyomán megváltozó termőhelyi adottságokhoz alkalmazkodni tudó állományokkal, őshonos fajokkal).	-	A program nem tartalmazza.
	A termőhelyi adottságoknak és a természetes állapotnak megfelelő erdőszerkezet-átalakítás az erdő ökológiai, biodiverzitási értékének		

NKP-III átfogó terület	NKP célok	Illeszkedés	TMTP kapcsolat
		1: gyenge kapcsolat 2: közepes kapes. 3: erős kapcsolat	
	növelése érdekében.		
5.7. Vizeink védelme és fenntartható használata			
5.7.3.5. Vízvisszatartáson alapuló belvízgazdálkodás	A belvizek okozta károk megelőzése, csökkentése (biztonságos belvízlevezetés) és a víz visszatartás, hasznosítás növelése.	1	A program nem tér ki belvízgazdálkodással kapcsolatos témakörökre.
5.7.3.6. Dombvidéki tározás	A vízkárok mérséklése, a víz visszatartása, a vízfolyások érintett szakaszain a társadalmi igényekhez és az épített környezethez illeszkedő természetközeli patakszabályozás, illetve revitalizáció megvalósítása.	1	A program nem tartalmaz dombvidéki tározással kapcsolatos célokat.
5.7.3.8. Helyi és térségi jelentőségű vízrendszerek védelme	A helyi és térségi jelentőségű felszíni vizek mennyiségi és minőségi védelme.	2	A program második specifikus célja és második prioritása rendelkezik a természeti környezet állapotának megóvásáról, mely magában foglalja a vizek, vízrendszerek védelmét.
5.7.3.9. Belterületi vízrendezés	Belterületen a kisvízfolyások árvízi kockázatának csökkentése, a belvízi elöntések mérséklése, illetve megelőzése. A bel- és csapadékvízzel való gazdálkodás fejlesztése.	1	A program nem rendelkezik külön a belterületi vízrendezéssel.
5.8. Hulladékgazdálkodás			
5.8.3.1. A települési hulladékok biztonságos ártalmatlanítása	A régi, felhagyott, bezárt lerakók folyamatos rekultiválása és monitorozása.	-	A program nem tartalmazza.

3. táblázat: Illeszkedés az NKP-III céljaihoz

3.3. A területfejlesztési program összevetése más releváns tervekkel, koncepciókkal

Tolna Megye Területrendezési Terve

(2012, Környezetterv Kft.)

A megyei területfejlesztési program készítését két évvel előzte meg a megyei területrendezési terv készítése. A megyei területrendezési terv célját a tervről szóló 1/2005.(II.21.) számú rendelet tartalmazza:

1.§.(1) A rendelet célja, hogy meghatározza a megye egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

A megyei területrendezési terv sem az elfogadott, sem az alátámasztó munkarészeiben nem rögzít a fent idézett - általános, tulajdonképpen a területfejlesztési törvényből következő - célon túl megyei sajátosságokat tükröző további célkitűzéseket.

Tolna Megye Környezetvédelmi Programja 2000

(ÖKO-ECO Környezetvédelmi Tanácsadó Bt.)

A megye környezetvédelmi feladatait elsődlegesen a környezetvédelemmel összefüggő törvények szabályozzák. A hatályos környezetvédelmi program az első Nemzeti Környezetvédelmi Programhoz illeszkedően készült el 2000-ben. Azóta a II. és a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program elkészítése is megtörtént, így a megye programja tartalmát tekintve elavultnak tekinthető. Mindezen okok miatt annak célkitűzéseit részletesen nem vetjük össze a területfejlesztési program környezeti vonatkozású céljaival.

3.4. A változatok közötti választások

A megyei területfejlesztési program nem tartalmaz változatokat. Ezért a 2/2005. (I.11.) Korm. rend.-ben előírt fejezet a környezeti értékelésben nem releváns.

4. TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA KÖRNYEZETI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

4.1. A program céljainak környezeti szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló - 2011-ben módosított - 1996 évi XXI. Törvény szerint a területfejlesztés feladata egyrészt az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, másrészt a rövid, közép- és **hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása**, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.

A releváns tervekkel, országos koncepciókkal való konzisztencia vizsgálat bemutatását korábbi fejezetek tartalmazzák. Alábbiakban a területfejlesztési program célrendszerének, prioritásainak egymás közti környezeti szempontú konzisztenciáját vizsgáljuk.

Tolna megye területfejlesztési programja egy átfogó célt, annak aspektusaival összefüggésben négy specifikus célt, valamint a 2014-20 közötti időszakra vonatkozóan öt kiemelt prioritást fogalmaz meg: Az átfogó cél és a specifikus célok elérése érdekében a Fejlesztési Program öt prioritást jelöl ki. A prioritások határozzák meg azokat a területeket, amelyekre a fejlesztési forrásokat összpontosítani kell.

Átfogó cél:

A megye népességmegtartó képessége a társadalom minden szegmensében javul

Specifikus célok:

1. Gazdaság - Növekvő jövedelem, foglalkoztatás
2. Fenntarthatóság - Élhető környezet
3. Köztevékenységek- Javuló közviszonyok
4. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

Prioritások:

1. A Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése
2. Lehetőségteremtés a Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása

3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése
4. Köztevékenységek minőségének javítása
5. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

Az operatív program prioritásainak beavatkozásai

1. Első prioritás: Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése

- 1.1. Vállalkozói kultúra erősítése
 - 1.1.1. Vállalkozói kultúra népszerűsítése és vállalkozásindítást támogató csomagok kialakítása
- 1.2. Kis- és közepes vállalatok megerősödésének és hálózatosodásának támogatása
 - 1.2.1. Vállalkozói együttműködések támogatása
 - 1.2.2. Kis- és közepes vállalatok értékteremtő képességének erősítése
 - 1.2.3. Kis- és közepes vállalatok fejlesztéseinek támogatása
- 1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése
 - 1.3.1. Tolna megyei befektetési lehetőségek promóciója
 - 1.3.2. Tolna megyei gazdasági vonzerejének erősítése
- 1.4. Foglalkoztatás növelése
 - 1.4.1. Foglalkoztatási kapacitás növelése
 - 1.4.2. Foglalkoztathatóság javítása
 - 1.4.3. Foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentése

2. Lehetőségteremtés Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása

- 2.1. Tolna megyei fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése
 - 2.1.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése
 - 2.1.2. Központi oktatási fejlesztések hasznosításának előkészítése
- 2.2. Tolna megyei idősök minőségi életét támogató környezet megerősítése
 - 2.2.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése
 - 2.2.2. Központi fejlesztések előkészítése
 - 2.2.3. Települési csomagok kialakítása
- 2.3. Tolna megyei családok gyarapodását támogató környezet megerősítése
 - 2.3.1. Közösségi kezdeményezések támogatása
 - 2.3.2. Központi fejlesztések előkészítése
- 2.4. Tolna megyei fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése
 - 2.4.1. Közösségi szerepvállalás erősítése
 - 2.4.2. Központi fejlesztések előkészítése
- 2.5. Tolna megyei szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése

- 2.5.1. Komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok
- 2.5.2. Társadalmi mobilitást támogató közösségi kezdeményezések

3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése

- 3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése
 - 3.1.1. Helyi kulturális kezdeményezések támogatása
 - 3.1.2. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés
- 3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása
 - 3.2.1. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés
- 3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása
 - 3.3.1. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése
 - 3.3.2. Energiahatékonyság javítása a köz- és magánszférában

4. Köztevékenységek minőségének javítása

- 4.1. Városok életminőségének javítása
 - 4.1.1. Városi terek fejlesztése
 - 4.1.2. Városi terek szociális rehabilitációja
 - 4.1.3. Önkormányzati feladatellátás minőségének javítása
- 4.2. Falvak életminőségének javítása
 - 4.2.1. Falvak életminőségének javítása
- 4.3. Tolna megyei egészségügy minőségének javítása
 - 4.3.1. Helyi egészségügyi projektek
 - 4.3.2. Országosan finanszírozott egészségfejlesztési projektek előkészítése
- 4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális beruházások előkészítése
 - 4.4.1. Beruházások előkészítése

A program szemlélete összességében tükrözi a fenntarthatóság elvét, a célok illetve a prioritások szintjén mind a stratégiában, mind az operatív programban említésre kerül többek között a természeti környezet óvása és helyreállítása, a környezeti erőforrásokkal való kíméletes gazdálkodás, az energiahatékonyság, illetve maga a fenntarthatóság szempontjainak figyelembevétele. A program alapvetően a népességmegtartásra fókuszál, annak gazdasági, társadalmi, és környezeti szegmensét egyaránt felöleli. A területfejlesztési program céljai és prioritásai a társadalom, a gazdaság, és a környezet hármas egységét tartalmazza, melyek harmonikus összhangjára törekszik. A környezeti szempontok érvényre jutásának leggyakrabban a gazdaságfejlesztési érdekek szabnak gátat, melyen belül egy jellemző konfliktusforrást jelent a közlekedésfejlesztés, és az ebből eredő terhelések megnövekedése. A Tolna megyei fejlesztési program első prioritása a gazdasági versenyképesség fokozása befektetések vonzásával, foglalkoztatásnöveléssel, a KKV szektor támogatásával. A versenyképesség növelése nem feltétlen áll ellentétben a környezet megóvásával, de a gazdaságfejlesztés magában hordozza a környezetkárosítás lehetőségét is. A területfejlesztési koncepcióban nevesített szénbányászat újraindítása, az építőipar újraellesztése és a

közlekedésfejlesztés a megyei programban nem kerül kiemelésre, ami környezeti szempontból pozitív változásként értékelhető. A megyei program stratégiai, de operatív fejezete is inkább általános, és a beavatkozások esetében sem enged következtetni azok pontos tartalmára, így ezen a szinten még nem jelennek meg a gazdaság, a társadalom, és a környezet közötti szempontok esetlegesen fennálló ütközései. Mindezen által a három terület összhangjára az alacsonyabb rendű tervezésnél kiemelt figyelmet kell fordítani, hogy a fenntarthatóság elvei és a környezeti szempontok a konkrét területegységek esetében, és a megvalósítás szintjén is érvényesülhessenek. Összességében megállapítható, hogy a megyei program prioritásai vizsgálatokor egymásnak markánsan ellentmondó elemek - részben a konkrétumok hiánya miatt - nem fedezhetőek fel.

A fenntarthatóságot kiemelő célok a következők:

- Specifikus cél 2.: Fenntarthatóság - Élhető környezet
- Prioritás 3.: Élhető és fenntartható környezet megteremtése

4.2. A jelenlegi környezeti állapot releváns, a program tartalmával összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

Környezeti jellemzők azonosítása, melyekre a területfejlesztési program hatással lehet

A megyei területfejlesztési koncepcióhoz készült helyzetfeltáró munkarészek tartalmazzák Tolna megye környezeti elemeinek állapotának leírását, illetve az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezőket. A tanulmány összefoglaló megállapításai környezeti közegek szerinti bontásban a következők:

Levegőtisztaság védelem

A megye levegőjének minősége a mért gáz halmazállapotú komponensek (kéndioxid, nitrogénoxid, formaldehid, benz(a)pirén) tekintetében az 1-es, a szilárd halmazállapotú komponensek (üledő por, szállópor) tekintetében a 2-es minőségi osztályba sorolható. Jelentősebb légszennyezések egyrészt a közlekedésből eredő szálló por következtében jelentkeznek, különösképpen a 6-os, az 56-os, a 63-as és 65-ös utak által érintett településeken. Emellett a fűtési szezonban fordulnak elő számottevő szennyezések azokon a településeken, ahol a vezetékes gáz kiépítése még nem történt meg; illetve egyre nagyobb gondot jelent a pollenszennyezettség is.

Zaj és rezgés elleni védelem

A zaj okozta terheléseket legnagyobb mértékben a közlekedés határozza meg, az ipari eredetű terhelés a megyére nem jellemző. A nagy átmenő forgalom okozta problémák a jelentősebb főutak mentén fordulnak elő, mely zajterhelést a forgalomelterelésekkel, illetve elkerülő utak építésével lehet csökkenteni. Ily módon került csökkentésre a Szekszárdon áthaladó jelentős

menyiségű forgalom is az M6-os autópálya kiépítésével és az elkerülő út megépítésével. A tanulmány javaslata szerint a jövőben a nagyobb zajterheléssel járó ipari létesítményeket kizárólag ipari parkokba, vagy ipari övezetekbe indokolt telepíteni.

Felszíni vizek védelme

A megye felszíni vizeinek állapota összességében jó minőségű. Első osztályú víz jellemzően csak a Duna Paks alatti szakaszán fordul elő az év nagy részében. Mérések alapján a Paksi Atomerőmű nem gyakorol káros hatást a vízminőségre. A Duna többi szakasza jellemzően a III.-as illetve a IV.-es vízminőségi osztályba sorolható. Az Alsó-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság havonta végez méréseket, ahol vizsgálja a Duna biológiai állapotát és az algásodottság mértékét, azonban az adatok jelenős mértékben függenek a vízállástól, mivel az alacsonyabb vízállás mellett a szennyezettség is jelentősebb. A Kapos a Koppány, a Nádor csatorna, a Sió vízminősége az elmúlt tíz évben folyamatosan javult, mely az egyre korszerűbb szennyvíztisztító berendezéseknek, és a hosszú évek óta tartató tudatos vízvédelmi programoknak köszönhető.

Felszín alatti vizek védelme

A térségben a vízbeszerzés általában megfelelő védőréteggel rendelkező rétegvizekből történik, Szekszárdnál és néhány dunamenti községnél a dunai kavicssteraszra épített kutak működnek. A vizek egyes komponenseinek magas aránya miatt általában vas és mangántalanítás szükséges a kitermelés után. Emellett előfordul, hogy arzénmentesítésre is szükség van, jellemzően Dunaszentgyörgy környékén. A rétegvizekre a magas ammónia tartalom jellemző. A megyében jelentős hévíz készletek vannak a Dombóvár, Tamási, Szekszárd, Bonyhád települések által lehatárolt térségben. A hévíz források többszintű (turisztikai, mezőgazdasági, távhőellátási) hasznosítása nem jellemző, csupán kisebb fejlesztések történtek a térségben. A hévizek gyógyászati célú hasznosítása szinte minden térségben megkezdődött, de a keresleti oldal megosztásával egymás versenytársaivá kezdenek válni a gyógy- és élményfürdők.

Talaj- és földvédelem

A megye jó termőterületekkel rendelkezik, legnagyobb problémát az erózió okoz, mellyel nagy területek érintettek. Emellett a mezőgazdaságra jellemző monokultúrás szántóföldi növénytermesztés, a túlzott mértékű műtrágyázás és vegyszerezés hosszabb távon jelentős mértékben károsítja a termőföldek állapotát, illetve másodlagosan szennyezheti a felszín alatti vizeket is.

Hulladékgazdálkodás

A megyét érintő hulladékgazdálkodási rendszerek:

Dél-Balaton és Sió-völgye hulladékgazdálkodási projekt

A projekt célja, hogy a térségben a csatlakozott településeken megvalósuljanak a szelektív hulladékgyűjtés és a hulladék újrahasznosítás műszaki és szervezeti feltételei. A projekt keretében három környezetbarát hulladékkezelő telep épült meg, melyből egy Tolna megyében található, s a programhoz emellett 69 db Tolna megyei település társult.

Kapos-menti hulladékgazdálkodási rendszer

A rendszer 118 tagot fog össze, melyből 6 Tolna megye területére esik. A program keretében 28 lerakó rekultivációja történik, mely mellett egy korszerű hulladékkezelő telep is létesül Kaposváron.

Mecsek-Dráva hulladékgazdálkodás projekt

A kiépült komplex hulladékgazdálkodási rendszer három megye 313 településének hulladékkezelését vállalta, melyből 5 település Tolna megyei. A projekt tartalmazza hulladékudvarok (22 db) rendszerének kiépítését, két komplex központ létesítését, és négy átrakó állomás létrehozását, amelyből egy, a kaposszekcsői esik Tolna megye területére.

Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás

169 önkormányzat hulladékgazdálkodási tevékenységét szervezi. tevékenység itt is két fő elemből áll: egyrészt a korábbi hulladéklerakók rekultivációjából, másrészt az EU-s előírásoknak megfelelő új, korszerű hulladékgazdálkodási rendszer megvalósításából. 5 Tolna megyei település rekultivációja valósult meg. A szervezett hulladékkezeléshez Tolna megyéből 9 település csatlakozott.

Paksi térségi hulladékgazdálkodási rendszer

Hét település kezdeményezte egy társulás létrehozását, hogy 2013-tól kezdve a paksi szeméttelap korszerűsítésével, közösen oldják meg a hulladékok elhelyezését és hasznosítását.

A rendszer elemei a paksi szeméttelap korszerűsítése, azaz egy új hulladéklerakó, egy szelektív válogató csarnok és egy komposzttelep építése. Szervesen ehhez a rendszerhez tartozik a Pusztahencse-Földespusztán megépült 1,2 MW teljesítményű biogáz erőmű, amely a biológiailag lebomló hulladékokból állít elő energiát. Az említett létesítmények 2013 tavaszra készültek el, így az új hulladékgazdálkodási rendszer üzembe állt.

Nemzeti Radioaktív-hulladék tároló Bábaapáti

A Paksi Atomerőmű üzemeltetése során keletkező szilárd és folyékony, kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésére szolgál a Bábaapátiban építés alatt lévő radioaktív hulladéktároló. A folyékony hulladékok is szilárdításra kerülnek, így a csak szilárd halmazállapotú hulladékot 200 literes acélhordókban helyezik el a telephely központi épületében. A 3.000 db. hordó befogadására alkalmas csarnokban minőségi ellenőrző vizsgálatok és a hulladék előkészítése történik a föld alatti tárolásra. A föld alatti tárolók építése még folyamatban van, a központi épület a telephelyen megépült.

A megyében a veszélyes hulladékok mennyisége évről évre csökken, melynek legfőbb okai a gazdasági szerkezet átalakulása és a fejlődő hulladékgazdálkodás. A legnagyobb mennyiségű

veszélyes hulladékot 3 város, Dombóvár, Simontornya és Szekszárd termeli. Jelentős, évek óta tartó problémát jelentettek a Simontornyai Bőrgyár Rt. felhalmozott hulladékai, amelyek ártalmatlanítása folyamatban van. Folyamatosan rekultivációra kerülnek illetve kerültek a nagyobb települések szeméttelpei is s így a potenciális veszélyes hulladék károkozás lehetősége is mérséklődik.

A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása - terhelhetőség

Tolna megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó helyzetértékelés külön fejezetben foglalkozik a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározásával. Tolna megye tájhasználatára alapvetően a mező- és erdőgazdasági használat, termelés jellemző, ám ennek ellenére természetvédelmi, tájképvédelmi, vízgazdálkodási, vízvédelmi és turisztikai szempontból kiemelhetők olyan tájegységek, tájtypusok, amelyek érzékenysége, terhelhetősége eltér a hagyományos mezőgazdasági tájhasználatától.

A megye tájterhelhetőségét az eltérő természeti adottságok az ökológiai természetvédelmi érzékenység és a hagyományos tájhasználat alapján a következő tájtypusokra osztjuk fel:

- Folyómenti táj,
- Dombvidéki - Mezőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Erdőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Borvidéki táj.

A folyómenti táj sok szempontból való érzékenysége határozza meg a terhelhetőséget, ezért olyan többfunkciós komplex tájgazdálkodás kialakítása fontos, amely a vízgazdálkodás, a természeti adottságokhoz igazodó tájhasználat, a tájképi, természeti értékek védelmének prioritásával biztosítja a Duna-menti települések természeti erőforrásainak fenntartható használatát biztosító környezetkímélő fejlesztését.

Az intenzíven művelt szántóterületek sok esetben alig néhány méterre megközelítik az élővilág és a mikroklíma szempontjából fontos szerepet játszó vízfelületeket, az értékes természetközeli élőhelyeket, amelyek egy része Natura 2000 természet-megőrzési terület. Ezeken a területeken a természetvédelmi érdekeket kell elsődlegesen érvényesíteni a táj fenntartása során és a településrendezési tervekben szélesebb védősávot kell a tavak mentén szabályozni. A mezőgazdasági táj többi területeinek terhelhetőségében a termőföld védelmének prioritását kell érvényesíteni. Biztosítani kell a mezőgazdasági majorok, telephelyek rendeltetésüknek megfelelő használatát és fejlesztési lehetőségét.

Az erdőgazdasági területeken a meglévő vizes élőhelyeken a természetvédelmi érdekeket kell elsősorban érvényesíteni a tájfenntartás során. Az erdőgazdasági táj többi területén a talaj (termőtalaj), a fás növényzet és az élővilág (élőhelyek) védelmének prioritását kell érvényesíteni.

A borvidékekbe tartozó települések közül is több településen már nem lehet szőlőtermesztésről beszélni. Tekintettel arra, hogy a művelt szőlőhegy, szőlőültetvény

történeti, esztétikai, településszerkezeti, építészeti, turisztikai szempontból is az egyik leggazdagabb, legvonzóbb tájelem, tudatosan támogatni kell a borvidéki tájra jellemző szőlőhegyi tájelemek fennmaradását és elsősorban a szőlőművelést.

A területfejlesztési koncepció illetve a program megalapozása, illetve a célok kidolgozása során feltárt környezeti konfliktusok elemzése, értékelése, és a környezeti állapot várható alakulása abban az esetben, ha a programban megfogalmazott javaslatok nem valósulnának meg

Mivel a területfejlesztési programhoz külön helyzetfeltárás nem készült, a koncepciót megalapozó helyzetfeltárás tekinthető kiinduló alapnak. A helyzetfeltáró munkarész nem tér ki önálló fejezetként a környezeti konfliktusok ismertetésére, így ezek elemzését a már ismertetett környezeti elemek állapota alapján végeztük el. Legnagyobb problémát az egyes közegek szennyezettsége jelenti, mely további területhasználatokat is korlátoz, illetve az emberi egészségre is sok esetben veszélyt jelent.

A levegő tisztaság tekintetében a szilárd szennyezők, a szálló és az ülepedő por okoz problémát. A vezetékes gáz kiépítése sok településen nem történt meg, így ebből kifolyóan is szennyezések lépnek fel. Emellett a pollenszennyezettség időszakosan veszélyezteti a lakosság egészségi állapotát.

A felszíni vizek szennyezettsége nem jelentős, az utóbbi években a vízminőség javuló értékei jellemzőek.

A felszín alatti vizek tekintetében a magasabb ásványi anyag tartalom okoz problémát, mely miatt sok esetben vas- mangán-, illetve arzénmentesítésre van szükség.

Zajvédelem tekintetében a forgalmasabb, magasabb rendű főutak menték jellemzőek nagyobb mértékű terhelések.

A talajt a monokultúras mezőgazdasági termelés, a műtrágya használat, és az erózió veszélyezteti.

4.3. A program céljainak és prioritásainak megvalósulásával közvetve vagy közvetlenül környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

A területfejlesztési program alapvető - specifikus - céljai közé tartozik a fenntarthatóság és az élhető környezet megteremtése, a környezetállapot megóvása és javítása, valamint az energiahatékonyság is. Prioritások szintjén is hangsúlyosan megjelenik a dokumentumban a az élhető és fenntartható környezet. Már az előző fejezetben is említettek szerint a program átfogó, négy specifikus célja és 5 prioritása szintjén egyik sem okozza közvetlenül a környezetminőség romlását, nem állnak ellentétben a fenntarthatósági szempontokkal. Pozitív, hogy a célok illetve a prioritások egyike kifejezetten a fenntarthatóságra fókuszál.

Több prioritás esetében potenciálisan sem kell tartani negatív hatások bekövetkeztétől, melyek például kimondottan a környezeti elemek védelmére fókuszálnak (3. prioritás), illetve, melyek tartalma a társadalmi szerkezet átalakításával kapcsolatos (2., 4., 5. prioritások), így ezek jellemzően környezeti következményekkel nem járnak. A fenntarthatóság figyelembe vétele, a környezeti értékek megóvása, az energiahatékonyságra ezen prioritások esetében megfogalmazódott, azonban elsősorban az 1. prioritás „A Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése” a későbbi tervezési folyamatokban és a megvalósulás során magában hordozhatja a környezetkárosítás bekövetkeztének lehetőségét is. A prioritás és a hozzárendelt beavatkozások nem kellő konkrétsága miatt ezek a hatások ma nem becsülhetők fel részleteiben.

A természeti erőforrások igénybevételét vagy környezetterhelést kiváltó tényezők

A 3. prioritás „Élhető és fenntartható környezet megteremtése” 3.2. beavatkozási területe „Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása” Tolna megye természeti környezet állapot megóvását adott esetben helyreállítását tartalmazza. Ugyancsak magába foglalja a fenntartható gazdálkodás feltételeinek megteremtését azokon a területeken, ahol ipari vagy mezőgazdasági tevékenység folyik. Ez a prioritás illetve beavatkozás kapcsolódik részletesebben a környezet témaköréhez, a környezeti elemek használatához. A használat változása az elemek állapotában is általában valamilyen irányú változást eredményez, mely optimális esetben pozitív, az elemek megóvását, az erőforrások hasznosulásának fejlesztését jelenti, azonban a túlzott igénybevétel és a nem megfelelő módszerek alkalmazása környezetkárosító tevékenységgel párosulhat.

A 3.3. „Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása” beavatkozás szerint a Fejlesztési Program törekvése, hogy Tolna megyében ösztönözze a megújuló energiaforrások használatát, valamint hogy javítsa az energiahatékonyságot mind a vállalkozások, mind a közintézmények esetében.

A gazdaságfejlesztési prioritás esetében környezeti elemek terhelését kiváltó tényezők és a természeti erőforrásokra gyakorolt hatások vizsgálata olyan minimális információk alapján ítéltető meg felelősen, amelyeket a program beavatkozásai említene. Az általános szövegezésből legfeljebb olyan szinten emelkednek ki konkrétumok, hogy a Program támogatja mind a zöldmezős, mind a barnamezős beruházásokat, vagy a telephelybővítések útépitést is magában foglalhatnak. Ezek környezeti hatásai tekintetében konkrétumok hiányában annyit lehet jelen környezeti vizsgálat keretei között értékelni, hogy az adott projektek megvalósítása során kell tekintettel lenni a környezetterhelés lehetőség szerinti minimalizálására.

A társadalmi típusú, közösségfejlesztési és a köztevékenységekre kiterő prioritások esetében - a Program jelen változata alapján - nem lehetséges a várható környezeti hatások elemzése, de feltehetőleg ezek a típusú prioritások nem járnak számottevő környezetkárosítással.

Közvetett módon környezeti következménnyel járó társadalmi, gazdasági folyamatokat kiváltó tényezők

Különösen a 1. „Gazdaság - Növekvő jövedelem, foglalkoztatás” cél és a 1. Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése” prioritás hordozhatja magában a környezetkárosítás bekövetkeztének lehetőségét is. A túlzott, egyoldalú gazdasági növekedésre koncentrálás jelenthet potenciális veszélyforrást. A közelmúlt - nem feltétlenül Tolna megyei - tapasztalatai is bizonyítják, hogy gondos tervezés, engedélyezés és monitoring rendszer szükséges a környezetkárosítás elkerüléséhez. Ezért a gazdasági beruházásoknál, az iparfejlesztésnél fokozottan ügyelni kell a környezetvédelmi követelmények érvényesítésére.

4.4. A fejlesztési program céljainak megvalósulása esetén várható, a környezetet érő hatások, következmények előrejelzése

A fejlesztési program céljai és prioritásai olyan szemléletmóddal és olyan célzattal kerültek megfogalmazásra, hogy azok semmiképpen nem idéznek elő tartós, tendenciózus negatív változást a megye környezetállapotában. Azonban a területfejlesztési program kevés olyan lényegi konkrétumot tartalmaz, amelyek környezeti hatásainak, következményeinek előrejelzése tételen elvégezhető lenne.

Jól azonosítható környezet igénybevétel illetve hatások

Környezeti elemek

Egyetlen program cél sem jár közvetlen kedvezőtlen hatással a környezeti elemekre. A prioritások esetében sem kell a környezeti elemek direkt károsodásától tartani. A beavatkozásokhoz későbbiekben illesztendő konkrét projektek során konkretizálódó tartalom meghatározása során kell tekintettel lenni a környezeti elemek károsodását kizáró vagy minimalizáló megoldások alkalmazására.

Környezeti elemek rendszerei, folyamatai, szerkezete (különös tekintettel a tájra, településre, klímára, természeti rendszerre, biodiverzitásra)

A területfejlesztési program céljai és a prioritások értelemszerűen egy élhető és társadalmi, gazdasági értelemben versenyképes, fejlődő megye jövőképeként szolgálatában állnak. A program célok illetve az ezek elérését kifejező öt prioritás nem abban a mélységben és részletezettségben került megfogalmazásra, amely alapján az egyes környezeti elemekre illetve környezeti rendszerekre gyakorolt pontos hatás előrejelezhető lenne. A prioritásokhoz rendelt beavatkozásokban már indokolt lett volna olyan konkrét javaslatok megadása, melyek környezeti elemekre gyakorolt hatása érdemben minősíthető. Ennek hiányában a kiválasztásra és megvalósításra kerülő projektek, valamint a területi, települési szintű rendezési tervezés során lesznek megismerhetők és értékelhetők az egyes programelemek környezeti elemekre gyakorolt hatásai.

Natura 2000 területek

A célokban foglaltak konkrét megvalósulását szolgáló terület- és településrendezési tervek készítése során lesz eldönthető. Mindenesetre nem támogatható olyan célkitűzés már a területfejlesztési program szintjén sem, amely a Natura2000 területek rendeltetésével nem összeegyeztethető hatásokat okozna.

Emberek egészségi állapota, társadalmi, gazdasági helyzete (különös tekintettel az életminőségre, kulturális örökségre, területhasználatra)

A megyei program céljai egyértelműen és alapvetően a megye gazdasági és társadalmi fejlődését, az emberek jólétét szolgálják.

Közvetett módon hatást kiváltó tényezők

A területfejlesztési program hatásai rendkívül szerteágazóak. A közvetett hatások maradéktalan számbavétele teljes körűen nem is lehetséges. Az e helyütt alkalmazott elemzési-értékelési módszertan arra a VÁTI által korábban javasolt megközelítésre épít, hogy területfejlesztési koncepciók és programok stratégiai szintjét (céljait, prioritásait) egy fenntarthatósági értékrendhez viszonyítsuk, egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk. A vizsgálathoz az első fejezetet követően felvázolt speciális **térségi fenntarthatósági értékrenddel** vetjük össze a fejlesztési program célkitűzéseit. A célrendszer és a fenntarthatósági értékrend kapcsolatát egy ún. térségi (megyei) fenntarthatósági mátrix segítségével értékeljük. A VÁTI szakemberei által javasolt értékelési mátrix egyik tengelyén a fejlesztési program specifikus céljait illetve a program öt prioritását, másik tengelyén a térségi (megyei) fenntarthatóság alapelveit tüntettük fel. A fejlesztési elképzelések egyértelmű pozitív hatásait, illetve kapcsolatát a fenntarthatósági alapelvekkel zöld színű 3-sal reprezentáltuk. Piros színt és 1-es számot kaptak azok a kapcsolatok ahol, esetlegesen negatív következményekkel, hatásokkal is lehet számolni. Narancssárga színnel és 2-sel a bizonytalan, potenciális lehetőségeket, de veszélyeket is magába foglaló kapcsolatokat jeleztük. Ahol nem került semmi az értékelési mátrixba ott nem vagy nehezen értelmezhető kapcsolat áll fenn a tényezők között.

Az alábbi táblázatot követően a tartalmi követelményekben előírt témakörök áttekintése is megtörténik.

		C1. Gazdaság - Növekvő jövedelem, foglalkoz- tatás	C2. Fenntarthat óság - Élhető környezet	C3. Köz- tevékenység ek - Javuló közviszo- nyok	C4. Fejlesztések hasznos és hatékony intézmény- rendszeré- nek kialakítása	P1.A Tolna megyei gazdaság verseny- képességé- nek erősítése	P2. Lehetősége remés a Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása	P3. Élhető és fenn- tartható környezet megteremté- se	P4. Köztevé- kenységek minőségé- nek javítása	P5. Fejlesztések hasznos és hatékony intézmény- rendsze- rének kialakítása
TÉRSÉGI AUTONÓMIÁRA VALÓ TÖREKVÉS	A térség erőforrásainak fenntartható hasznosítása	1	3	1	1	1	1	3	1	1
	Stabil és kiegyensúlyozott külső erőforrás felhasználás	2	3	1	2	1	1	3	1	2
	A társadalmi- gazdasági tevékenységek által gerjesztett folyamatok és áramok minél tartósabban a megyén belül tartása	3	1	1	2	3	1	1	1	2
MÁS TÉRSÉGEK IRÁNTI FELELŐSÉGVÁL- LALÁS	Autonóm közösségi döntéshozatal	2	2	1	1	2	2	2	1	1
	Problémák helyben való kezelése	3	3	2	2	3	3	3	2	2
	Más térségek közösségi döntési kompetenciái csorbitásának elkerülése	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Anyagáramok									

	ciklusainak megyén belül való zárása																
	A társadalom megújuló képességeinek térsvégi biztosítása	1	3	3	2	1	3	3	3								2
MEGYE MEGÚJULÓ KÉPESSÉGEINEK BIZTOSÍTÁSA	Kulturális és tudományos innováció feltételeinek biztosítása	2	3	1	2	2	1	3									1
	A környezeti elemek megújuló képességeinek biztosítása	1	3	2	2	2	2	3									2
	Zöldmezős fejlesztések helyett barnamezős területhasználat	2	1	1	2	2	1	1									1
	Közkincsek, közérdekű létesítmények, rendezvények hozzáférhetősége	1	3	1	2		1	3									1
	Adminisztratív és gazdasági tevékenységek értékmegőrzést szolgáló társzervezése	3	2	1	2	3	2	1									1
FENNTARTHATÓ TÉRHASZNÁLAT	A társadalom közelebb hozása a helyi környezetéhez	2	2	2	2	2	2	2									1
	Az utazási idő csökkentése és	2	2	3	2	2	2	2									2

Közvetett hatások új környezeti konfliktusok, problémák megjelenésére, meglévők felerősödésére

Sem a fejlesztési programban rögzített célok, sem az ezekhez elvezető prioritások alapvetően nem járhatnak és nem is járnak olyan hatásokkal ami jelentős és direkt környezetminőség romlást eredményezne. Közvetett módon azonban egyes célok elérése illetve egyes beavatkozások okozhatnak környezeti konfliktusokat. Ezekkel elsősorban a gazdaságfejlesztéssel összefüggő javaslatok esetében kell számolni. Az értékelést nem segíti, hogy a beavatkozások tartalma túlzottan általános, legfeljebb olyan szinten jelennek meg csak környezeti szempontból értékelhető információk, mint hogy „mind a zöldmezős, mind a barnamezős beruházások fontosak és ösztönzendők”. De konkrét helyszínek, volumenek, területnagyságok, ágazatok híján a tényleges hatások nem jelezhetők előre.

Közvetett hatások környezettudatos, környezetbarát magatartás, életmód lehetőségeinek, feltételeinek gyengítésére vagy korlátozására

A program 3. és 4. számú specifikus célja pontosan a közösségi infrastruktúrák állapotának javítására és a közszolgáltatások minőségének javítására helyezi a hangsúlyt. A prioritások között is megjelenik a megtartó közösségek támogatása (2. prioritás), a 3. „Élhető és fenntartható környezet megteremtése” prioritás keretében pedig meg kell erősíteni a helyi közösségeket és kultúrát, támogatni kell a természeti környezet óvását és helyreállítását. A 4. prioritás két beavatkozást tartalmaz a falvak ill. a városok életminőségének javítására, mely az az infrastruktúra megújulását és a közösségi szolgáltatások minőségének javulását, a városi közterek megújítását is magába foglalja. A 3. prioritás megújuló energiaforrásokra vonatkozó beavatkozása az ilyen célú megyei projekteket kívánja felkarolni és a felkészülést segíteni.

A Fejlesztési Program célja, hogy a természeti környezet állapotát megóvja, adott esetben helyreállítsa, és megteremtse a fenntartható gazdálkodás feltételeit azokon a területeken, amelyen ipari vagy mezőgazdasági tevékenység folyik. Ezen törekvések teszik lehetővé, hogy a természeti környezet szépségét a következő nemzedékek számára is megőrizzük.

Leszögezhető, hogy a megyei program közvetett módon sem hat negatívan a környezettudatos értékrendre.

Közvetett hatások a helyi adottságoknak megfelelő optimális térszerkezettől, területfelhasználási módtól való eltérés fenntartására vagy létrehozására

Effajta hatással lényegében nem kell számolni a Tolna megyei fejlesztési program megvalósulása nyomán. Nem irányoz elő az optimálistól eltérő térszerkezeti fejlesztést, sőt - sajnálatos módon - a térszerkezetfejlesztés sem a célok, sem a prioritások között nem jelenik meg. A megyei területfelhasználás jelentős megváltozásával ebből következőleg a program következményeként nem kell számolni.

Közvetett hatások olyan helyi társadalmi-kulturális, gazdasági-gazdálkodási hagyományok gyengítésére, amelyek a táj eltartó képességéhez alkalmazkodtak

A program kifejezetten törekszik a meglévő természeti hagyományok megtartására és fejlesztésére, ahogyan ezt a 6. „Kiemelt jelentőségű projektek” c. fejezet „6.4. Helyi termékek piacra jutásának támogatása” c. alfejezete ki is emeli. A helyi termékek nem csak munkahelyet és jövedelmet teremtenek, hanem erősítik a helyi identitást, segítik kielégíteni a

környék és az ország biogazdálkodásból származó termékek és sokszínű minőségi termékpaletta iránti növekvő igényét. A megye sajátos, nagy termesztési hagyományú gazdálkodási típusaira (szőlőtermesztés, borászat, gabona, stb.) gyakorolt hatások nem becsülhetők, mivel ezen ágazatokra nem tartalmaz javaslatokat a dokumentum.

Közvetett hatások a természeti erőforrások megújulásának korlátozására

A megye fontos természeti erőforrása a termőföld. Ennek megőrzését, védelmét a program több ponton is - igaz, csak közvetve - előírnyozza (fenntartható gazdálkodás feltételeinek biztosítása, ár- és belvízvédelem). Kifejezett hangsúlyt helyez a dokumentum a megye megújuló energiapotenciáljának hasznosítására. Ehelyütt kell megemlíteni azt is, hogy a megyei koncepcionális célok között szerepel a megye területén található szénvagyon újbóli hasznosításának gondolata, viszont a megyei program erről már nem tesz említést.

Közvetett hatások a nem helyi természeti erőforrások jelentős mértékű használatára vagy a helyi természeti erőforrások túlnyomóan más területen való hasznosítására

Nem tartalmaz a jelenleginél intenzívebb természeti erőforrás hasznosítást a célrendszer. A dokumentum kiemelt jelentőségű projektként említi (2 bekezdésben) a „Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülést”.

4.5. A környezeti következmények alapján a területfejlesztési program értékelése

Tolna megye területfejlesztési programja - fenti fejezetekben bemutatott - közvetlen illetve közvetett környezeti hatásai alapján kijelenthető, hogy a specifikus célok, prioritások, beavatkozások megvalósulása során alapvető és lényeges kedvezőtlen változások bekövetkezésére, számottevő negatív hatásokra nem kell számítani.

A 1. „Gazdaság - Növekvő jövedelem, foglalkoztatás” és az ezt szolgáló 1. prioritás „Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése” valamint ezek tervezett beavatkozásai - a specifikus cél gazdaságfejlesztési jellegéből következően - járhatnak negatív környezeti következményekkel.

A 3. „Köztevékenységek- Javuló közviszonyok”, a 4. „Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása” célok és a kapcsolódó prioritások gyakorlatilag sem közvetlen sem közvetett módon nem járulnak hozzá a környezeti elemek és környezeti rendszerek rossz irányba történő megváltozásához.

A 2. „Fenntarthatóság - Élhető környezet” specifikus cél és a hozzá rendelt prioritás a környezeti elemek állapotának megőrzését, javítását, a fenntartható fejlesztéseket preferálja, így várható környezeti hozadéka kedvező.

A környezeti elemekre gyakorolt hatások tekintetében az átfogó megyei cél és a 4-ből 3 specifikus célkitűzés - és az ezekhez meghatározott prioritások - nem eredményez negatív

állapotváltozást. A megye gazdaságának erősítését kitűző 1. specifikus cél és prioritás, és annak bizonyos beavatkozásai esetében számolni kell negatív környezeti hatásokkal. Ezek mérséklése érdekében környezetvédelmi célok beépítése illetve a hatásokat mérséklő intézkedések meghatározása szükséges.

A fejlesztési program meghatároz öt kiemelt jelentőségű projektet, melyek a megyei fejlesztés zászlóshajóinak is tekinthetők a dokumentum szerint. Amennyiben ez így van, indokolt lenne legalább a „Sió revitalizációja”, a „Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülés” és a „Tolna megyei turizmus fejlesztése” kiemelt projekt esetében azok részletesebb tartalmi kifejtése, ami a várható környezeti hatások előrejelzését is segítené.

Összefoglalóan Tolna megye területfejlesztési programja céljai, prioritásai és a tervezett - meglehetősen kevés konkrétumot tartalmazó - beavatkozások a fenntarthatósági értékrendet megfelelően érvényesítik. A célok megvalósulása összhangban van a fenntartható fejlődés elvárható kritériumaival.

5. A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSULÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÁROS HATÁSOK ELKERÜLÉSÉRE A PROGRAMBAN JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSE, TOVÁBBI SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEK

5.1. A Programban szereplő környezeti intézkedések értékelése

Tolna megye területfejlesztési programja - jelenlegi változatában - nem tartalmaz a célok elérése, illetve a prioritások és a megjelölt beavatkozások nyomán esetlegesen fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedéseket. Ennek magyarázata vélhetőleg az, hogy a program alapvetően nem tűzött ki olyan célokat, ami a környezetre döntően káros hatásokkal járna. Ugyanakkor a prioritások tartalmából következő beavatkozások között megfogalmazásra kerülnek olyan elemek, amelyek környezetre gyakorolt akár káros hatásával is számolni kell. Azonban ezek jellege, fokozata a program - többször kifogásolt - túlzott általánossága miatt nem becsülhető érdemben.

Fentiekre tekintettel javasolt azon prioritások illetve beavatkozások esetében, amelyek - amellet, hogy gazdaságfejlesztési, infrastruktúrafejlesztési szempontból kétségtelenül a megye érdekeit szolgálják - káros környezeti hatásokkal is járhatnak, a tartalom kifejtését követően a környezeti szempontú ellentételezésre és a hatások mérséklésének szükségességére vonatkozó javaslatokat rögzíteni. Az **intézkedések megfogalmazása legalább az alábbi specifikus célok illetve prioritások, kiemelt projektek esetében javasolt:**

- 1. specifikus cél: „Gazdaság - Növekvő jövedelem, foglalkoztatás”
- 1. prioritás: „Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése” valamint tervezett beavatkozásai
- 1. kiemelt jelentőségű projekt: Sió revitalizációja
- 2. kiemelt jelentőségű projekt: Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülés
- 3. kiemelt jelentőségű projekt: Tolna megyei turizmus fejlesztése

5.2. Javaslat szükséges környezeti szempontú intézkedésekre

Időbeliség, trendek meghatározása

A területfejlesztési koncepcióhoz készült, de a megyei programot is megalapozó helyzetértékelés környezeti fejezetei nem tartalmazznak időbeni adatsorokat, változási tendenciákat bemutató grafikonokat, adatsorokat, jövőbeni trendekre vonatkozó megállapításokat. A statikus szemléletmód miatt a környezetváltozási folyamatok, trendek nehezen becsülhetők. A Tolna megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási szerve által a fejlesztési koncepció környezeti értékelésének egyeztetési eljárása során adott véleményébe foglalt - környezeti állapotra vonatkozó - adatok, információk beépítése továbbra is javasolt a programot is megalapozó helyzetértékelés megfelelő fejezeteibe.

Ugyancsak javasoljuk a Pécsi Bányakapitányság észrevételében a bányanyitásokkal kapcsolatban közölt új információk beépítését a megalapozó helyzetértékelésbe. A környezeti állapotot leíró fejezetek további adatokkal való feltöltését követően nyílik mód a változások tendenciájának értékelésére.

Fejlesztési célok számszerűsítése, célértékek, indikátorok megadása

A területfejlesztési program 4 specifikus célja, 5 prioritása és ezek beavatkozásai adják Tolna megye elkövetkező 7 éves időszakra szóló legfontosabb céljait, feladatait. Az előrehaladás mérése - az általánosságok szintjén való túllépés és a mérhetőség érdekében - célértékek, bázisértékek, illetve indikátorok megadását teszi szükségessé az egyes célokhoz, beavatkozásokhoz. Az operatív program beavatkozásokat, feladatokat jelöl meg (mint többször utaltunk rá, jobbra csak az általánosságok szintjén), azonban minden esetben számszerűsítések nélkül. A fejlesztési célok, beavatkozások megfogalmazásánál javasolt a fejlesztéseket területileg azonosítani és számszerűsíteni. A területi azonosítás teljesen hiányzik, mind szövegesen, mind térképileg. A jövőben is valószínűleg csak korlátozottan fognak rendelkezésre állni a fejlesztési források és környezeti szempontból azoknak kell nagyobb prioritást kapniuk, amelyeknek környezeti hozadéka nagyobb. A 2014-20-as ciklus során tudható, hogy az Európai Unió a források odaítélésénél követelményként várja el a célok indikátorokkal alátámasztott teljesülését. Az indikátorok alkalmazását az NTH által kiadott Tervezési Iránymutatás is javasolja, ennek ellenére a megyei program nem alkalmazza. Az indikátorok és célértékek megadása a program megvalósulásának a nyomon követését is elősegíti, valamint a környezeti célok elérésének is egy alkalmas visszajelzése.

Természetvédelmi fejlesztések

Tolna megye természeti értékekben gazdag, de a természetvédelmi fejlesztések ehhez mérten hangsúlytalanul jelennek meg (pl. a Natura 2000 területek egyáltalán nem szerepelnek, miközben a vidékies térségek megújítása, a mezőgazdálkodás új irányainak meghonosítása kapcsán várhatóan konfliktusokra is fel kell készülni) a fejlesztési programban. A 3 prioritás egyik beavatkozása általánosságban foglalkozik a természeti környezet állapotának megóvásával, de konkrét feladatokat, projektjavaslatokat nem említ. Ugyanakkor a kiemelt projektek között szereplő „Tolna megyei turizmus fejlesztése” a megye természeti és kulturális értékeire épít. A kiemelt projekt a természeti értékekre alapozott turizmust támogatja, viszont a védelmi célú fejlesztéseket nem említi. Javasolt a természetvédelmi területeket közvetlenül vagy közvetve érintő egyéb fejlesztésekkel kapcsolatos problémák (pl. közlekedésfejlesztés, turizmusfejlesztés, bányászat, mezőgazdálkodás, stb.) és a kezelésükre adott megnyugtató válaszok megjelenítése a fejlesztési programban.

Natúrparkok

Érdemes lenne a natúrparkok kialakításának, megvalósíthatóságának is külön célkitűzést vagy fejezetet szentelni. A natúrparkok olyan természetvédelmi „keretbe” illesztett területfejlesztési lehetőségek, amelyek a helyi gazdaságra, az alulról jövő kezdeményezésre és a vidék megújítására épülnek, ezért mindenképpen összhangban vannak a területfejlesztési program céljaival, prioritásaival, ezért javasolt akár önálló beavatkozásként is szerepeltetni.

Tájterhelhetőség, tájrehabilitáció

A helyzetfeltárás részletesen elemzi a Tolna megyei táj jellemzőit és az egyes tájtípusok terheltségét illetve terhelhetőségét. A helyzetértékelő fejezet számos értékes célkitűzést is megfogalmaz a tájterhelhetőség szempontjaira vonatkozóan, amelyek sajnálatos módon a megyei program céljai között egyáltalán nem jelennek meg. Javasolt a - nem védett - táj megőrzését, védelmét szolgáló célok beépítése a program céljai közé, esetleg kiegészítésük továbbiakkal specifikusan az egyes tájkarakter típusokra vonatkozóan. Ugyancsak nem foglalkozik a dokumentum a megye területén lévő tájsebek (felszíni bánya, anyagnyerőhely, felhagyott ipari vagy katonai terület) felszámolásának kérdésével.

Agrár-környezetgazdálkodás

Az agrár-környezetgazdálkodás témaköre nem jelenik közvetlenül a megyei programban sem a környezeti, sem a falvak életminőségi fejlesztése prioritások között. Ez azért is indokolt lenne, mivel Tolna megyében a mezőgazdálkodás feltétele és ennek megfelelően hagyományai egyaránt jók, és kiemelt projektként a helyi termékek piacra jutása is megjelenik a programban. A Nemzeti Vidékstratégiára alapozott vidékfejlesztésnek, agrár-környezetgazdálkodásnak a vidéki térségek megőrzésében játszott szerepe miatt érdemes lenne nagyobb teret szentelni a programban.

Gazdaságfejlesztési célok környezeti vonatkozásai

A korábbi fejezetekből is kitűnik, hogy a megyei program kiváltotta esetlegesen negatív környezeti következményekkel leginkább a 1. „Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése” gazdaságfejlesztési prioritás esetében lehet számolni. Mint több helyütt utaltunk rá, a program konkrétumokat nélkülöző, általános megfogalmazásai csak részben engednek következtetni a várható hatásokra. Mindazonáltal ezen prioritás és a kapcsolódó beavatkozások vonatkozásában javasolt megvizsgálni és kifejtetni, milyen intézkedések tervezettek a természetkárosító hatások megakadályozására illetve mérséklésére, és hogyan érvényesül a természeti erőforrások fenntartható használata. Javasolt továbbá támogatási kritériumokat meghatározni a fejleszteni kívánt iparágak környezetkímélő fejlesztésének ösztönzésére. A munkahelyteremtés során javasolt a környezetvédelmi iparban, a megújuló energiahasznosításban létrejövő és általában a „zöld munkahelyek” előnyben részesítésére kedvező támogatási feltételeket biztosítani. A nagy helyigényű, különösen zöldmezős logisztikai és ipari fejlesztések ne járhassanak a jó minőségű termőföldek igénybevételével.

Helyi termékek

A fejlesztési program nagy hangsúlyt helyez a helyi termékek piacra jutásának támogatására, ilyen címen kiemelt projektet is tartalmaz a program. A kiemelt projekt elősegíti a vidéki térségek megújítását, hozzájárulhat az ökológikus gondolkodás és szemléletmód, illetve termesztési technológiák meghonosításához, és az értékesítési lehetőségek bővülésével a megyei össztermelésen belüli részaránya növeléséhez. A kiemelt projekt nyomán számolni lehet továbbá a mezőgazdasági termékekre helyben ráépülő feldolgozás térnyerésére. Ezen cél esetében javasolt az élelmiszeripari feldolgozó-kapacitások környezeti teljesítményének mérése és folyamatos nyomon követése

Vízi, vízparti fejlesztések, víztakarékosság

A területfejlesztési program kiemelt jelentőségű projektjei között szerepel a „Sió revitalizációja”, valamint a „Tolna megyei turizmus fejlesztése”, mely utóbbi - egyebek mellett - a termálvízkincsre és a Dunára alapozza a turisztikai fejlesztéseket. E fejlesztések megvalósítása során a vizek védelme elsődlegességét biztosítani szükséges. Ennek érdekében meg kell határozni a környezetkímélő vízi infrastruktúrafejlesztés és vízpart használat alapelveit, amelyek biztosítják a megye folyóvizeinek fenntartható hasznosítását. A termál- és gyógyvizekre épülő előirányzott fejlesztések során a felszín alatti vízkincs minőségének és mennyiségének megőrzését és fenntartható kiaknázását biztosító feltételek kidolgozása szükséges. Mind az ipari, gazdasági fejlesztések kritériumául kell szabni, mind a lakossági szemléletformálásba hangsúlyosan be kell építeni a vízzel való takarékoskodás alapelvét.

Területfejlesztés-területrendezés összehangolása

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, a fejlesztési és a területrendezési vonatkozású stratégiai területi tervezés szorosabb összekapcsolását annak érdekében, hogy az egyes területrendszerek (területegységek) céljait a területfejlesztési és a területhasználat-szabályozási eszközök egymással szinergiát eredményezve szolgálják. A vizsgált megyei területfejlesztési program ilyen szempontból akkor éri el maradéktalanul célját, ha céljai be tudnak épülni a megyei területrendezési tervbe is - bár tudvalevő, ennek legfőbb akadálya éppen a jelenlegi jogszabályi kötöttségekben keresendő.

6. JAVASLAT A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKBEN FIGYELEMBE VEENDŐ KÖRNYEZETI SZEMPONTOKRA, INTÉZKEDÉSEKRE

A megyei területfejlesztési program mellett, hogy céljai és prioritásai közvetlenül is megállják a helyüket és a megye elkövetkező 7 éves időszakban sorra kerülő fejlesztésének sarokpontjait képezik, a kistérségi szinten kiválasztásra és megvalósításra kerülő projekteken keresztül, valamint a megyei területrendezési terv módosításán és a településrendezési tervek révén érvényesül.

A területfejlesztési program 1 átfogó és 4 specifikus céljának, az 5 prioritásnak és az ezekhez rendelt beavatkozásoknak meg kell jelennie a különböző megyei, térségi fejlesztési, tervezési dokumentumokban (megyei fejlesztési koncepciók /turizmus, környezetvédelem, közlekedésfejlesztés, stb./, megyei területrendezési terv, településrendezési eszközök és stratégiák, tervek). Másfelől a megyei program által kijelölt keretrendszerben kell elkészíteni a kistérségi részprogramokat, amelyek a 7 éves időszak során megvalósuló projekteket is meghatározzák. Azok a települési kistérségi projektek kerülhetnek kiválasztásra, amelyek a megyei programban kijelölt célok eléréséhez közelebb visznek.

A megyei területfejlesztési program által befolyásolt területi és ágazati tervekben, koncepciókban érvényesítendő szempontok:

- A fenntarthatósági értékrendnek és kritériumoknak megfelelő fejlesztések támogatásának elsődlegessége a megye gazdaságfejlesztési célterületein.
- A zöldgazdaság, a környezetipar és a megújuló energiahasznosítás kiemelt támogatása szabályozási és pályázati eszközökkel.
- A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése, a lakosság és a mezőgazdaság felkészítése a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra.
- A védett természeti területek megőrzése, fenntartásuk, a körültekintő turisztikai hasznosítás biztosítása.
- A természetvédelmi oltalom alatt nem álló nem védett táj védelmét biztosító szabályozási előírások a területrendezési és a településrendezési tervekben.
- A jó minőségű termőföldek kiterjedése a megyében nem csökkenhet.
- Az erdővel borított és a biológiailag aktív felületek növelése megyei és települési szinten.
- A településeken élők életminőségének javítását elősegítő zöldterület fejlesztések prioritása.
- A felszíni vizek minőségének javítása (Sió, Duna, Sárvíz, állóvizek), a felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi megőrzése.
- Az ivóvízbiztonság és ellátás 100 százalékoságának elérése, ezzel paralel a közműháló zárása.
- A víztakarékos megoldások előnyben részesítése mind a lakossági mind a gazdasági vízigények esetén.

- A termál- és gyógyvizekre épülő előirányzott fejlesztések során a felszín alatti vízkincs minőségének és mennyiségének megőrzését és fenntartható kiaknázását biztosító feltételek kidolgozása szükséges.
- Környezetbarát közlekedési módok támogatása, a közlekedés racionalizálása, intelligens közlekedési rendszerek a megye aprófalvas csökkenő népességű vidékies térségeiben.
- A katasztrófák csökkentésére vonatkozó irányelveket a megye területén megvalósuló fejlesztések és meglévő állapotok esetében érvényesíteni szükséges.

7. A PROGRAMBAN SZEREPLŐ MONITOROZÁSI JAVASLATOK ÉRTÉKELÉSE

A megyei területfejlesztési program nem tartalmaz az annak megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan monitorozási javaslatokat.

A megfelelő monitorozáshoz szükség lenne egyrészt a helyzetfeltárás környezeti állapotot tárgyaló fejezeteinek adatszerűségét bővíteni. Másrészt a célokhoz, prioritásokhoz, beavatkozásokhoz bázis- és célértékeket, továbbá indikátorokat meghatározni. A program jelenleg egyiket sem tartalmazza.

8. ÖSSZEFOGLALÁS

Az összefoglalás a Környezeti Vizsgálat legfontosabb megállapításait tartalmazza.

A megyei területfejlesztési program környezeti teljesítményének értékeléséhez - megfelelően a 2/2005. (I.11.) Korm. rend. 4. sz. mellékletében rögzítetteknek is - olyan elemzési-értékelési módszertant alkalmaztunk, amely feltárta, hogy a megyei területfejlesztési programnak milyen közvetlen vagy közvetett kihatása lehet a környezetre, milyen környezeti hatások várhatók, illetve a hatások következtében, milyen természetűek és kiterjedésűek a várható hatások. A fejlesztési program céljait és prioritásait egy fenntarthatósági értékrendhez is viszonyítottuk, melynek négy alappillére:

- törekvés a térségi autonómiára
- más térségek iránti felelősségvállalás
- a térség megújuló képességének biztosítása
- fenntartható térhasználat

A fenntarthatósági értékrend kritériumrendszerének a program - célrendszere és prioritásai alapján - összességében alapvetően megfelelt.

A fejlesztési program céljai és prioritásai kevés konkrétumot tartalmaznak. Ez egyaránt igaz a stratégiai és az operatív programra. Az operatív programban az egyes prioritásokhoz rendelt beavatkozások is meglehetősen sematikusak, konkrét földrajzi célterületeket, illetve iparágakat, ágazatokat gyakorlatilag egyáltalán nem nevesítenek. Ebben a tekintetben - sajnálatos módon - a területfejlesztési program visszalépés a területfejlesztési koncepcióhoz képest, mivel a korábbi dokumentum számos célterületet és a jelenlegi programnál konkrétabb beavatkozási javaslatot fogalmaz meg, amelyek megfelelő alapot szolgáltatottak volna a program készítéséhez.

A területfejlesztési program a célokhoz nem rendel célértékeket és indikátorokat sem, ami megnehezíti a célok elérésének visszaigazolását. Emiatt a program megvalósulásának nyomon követése, a monitoring is nehézségekbe ütközhet.

Tolna megye területfejlesztési programja 1 átfogó célt rögzít, amellyel összefüggésben 4 specifikus célt jelöl ki. Az átfogó cél és a specifikus célok elérése érdekében a fejlesztési program 5 prioritást jelöl ki. A prioritások határozzák meg azokat a területeket, amelyekre a fejlesztési forrásokat összpontosítani kell. A prioritásokhoz az operatív program beavatkozásokat határoz meg. A különböző irányultságú specifikus célok és a prioritások tartalmuknál fogva eltérő súllyal foglalkoznak a környezeti elemekkel, környezeti hatásokkal, fenntarthatósági kérdésekkel. A 2. specifikus cél „Fenntarthatóság - Élhető környezet” a megye társadalmi és természeti környezetével kapcsolatban a fenntarthatóság és élhetőség megteremtésére irányul. A 3. prioritás „Élhető és fenntartható környezet megteremtése” a természeti környezet óvását és helyreállítását és az energiahatékonyságot támogatja. E két programfejezet kapcsolódik közvetlenül és részletesebben a környezeti fenntarthatóság témaköréhez. Közvetett módon a közösségfejlesztéssel összefüggő célok is tartalmazzak környezeti vonatkozású elemeket.

A területfejlesztési program célkitűzései környezeti szempontból illeszkednek a Nemzeti Fejlesztés 2030 dokumentum célkitűzéseihez illetve ezen keresztül a Nemzeti Vidékstratégiához, az Energiastratégiához, a vidékfejlesztési feladatokat magába foglaló Darányi Ignác Tervhez, az egészségügy fejlesztésének alapját képező Semmelweis Tervhez, a közigazgatás megújításának alapját képező Magyar Tervhez, a Nemzeti Környezetvédelmi Programhoz és a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához. A Nemzeti Vidékstratégia kapcsán tovább lehetne bővíteni a fejlesztési programot a védett és érzékeny természeti területek gazdálkodási programjaival (MTÉT, Natura 2000), „Kert-Magyarország” kertészeti programmal, Génmegőrzés, biológiai alapok fejlesztése programmal, nemzeti erdőprogrammal. A vidékfejlesztést és a természetvédelmet összekapcsoló natúrpark hálózat kialakítási lehetősége is megjelenhetne a területfejlesztési programban.

A megyei programban meghatározott fejlesztési prioritások elmaradása esetében tovább folytatódnak a meglévő trendek, változási tendenciák. A megye gazdasági potenciálja növekedésének elmaradása a környezet szempontjából ambivalens eredménnyel járhat. A program céljaival összhangban megvalósuló új foglalkoztatás növelő beruházások és létesítmények (kereskedelmi, ipari, közlekedési) esetében szükségszerűen tovább fokozódik a környezet terhelése, ezért esetleges elmaradásuk még pozitívan is hathat a környezeti állapotra. A beruházások elmaradása a másik oldalról azt is jelenti, hogy a mostani negatív trendek, tendenciák tovább folytatódnak (pl. népességfogyás, migráció, települési környezet leromlása stb.)

A stratégiai erőforrások megőrzése és az utódgenerációk számára történő átadása a fenntarthatóság alapja. A stratégiai erőforrások mértéktelen kiaknázása, vagy elszennyezése már rövid távon is a térség versenyképességének csökkenéséhez vezet. Feltétlenül pozitív, hogy Tolna megye területfejlesztési programja a 2. specifikus cél és a 3. prioritás keretében külön is megfogalmazza az élhető és fenntartható környezet elérésének célját. A prioritás tartalmának kifejtése érinti azokat a legfontosabb szempontokat, amelyek a környezeti elemek állapotának megőrzése illetve javítása érdekében, valamint a fenntarthatósági szempontok érvényesítése érdekében feltétlenül szükségesek. Azonban konkrét tennivalókat vagy projektjavaslatokat nem tartalmaz a dokumentum. Hiányoznak a területi vonatkozások, a fontosabb javasolt beavatkozási helyszínek is.

Tolna megyében az ivóvízminőségi, a csatornázási, a levegőminőségi, zajcsökkentési és termőföldvédelmi feladatokon túl kiemelkedő természeti és táji értékek megőrzése, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása. A megyei program általánosan ugyan deklarálja e célok fontosságát, azonban a beavatkozások szintjén nem ad konkrét megoldási javaslatokat. Turisztikai és fenntarthatósági szempontból különösen fontos a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a biológiai és táji sokszínűség fenntartása, valamint a táji örökség megőrzése és a Natura2000 területek megőrzésének biztosítása. A felszíni és felszínalatti vizek, ásványkincsek, a termőföld, a jó környezetállapot jelent még további olyan erőforrást, amelynek hosszútávú használatát veszélyeztetné a fenntarthatóság elvének elvetése.

A területfejlesztési program egyik alapvető célja, hogy hozzájáruljon a környezetállapot javulásához, a természeti értékek fennmaradásához. A program célrendszere és prioritásai - a megfogalmazott elvek szerint - nem okozza közvetlenül a környezetminőség romlását. A specifikus célok és a prioritások között is legmarkánsabban a gazdasági növekedést előirányzó esetében kell kedvezőtlen környezeti hatásokkal számolni, a célok, prioritások többsége esetében egyáltalán nem kell tartani negatív hatások bekövetkeztétől. A fenntarthatóság elve, a környezeti értékek megóvása, a környezetbiztonság, a klímaváltozás negatív következményeinek csökkentése egyes prioritások esetében megfogalmazódott, de nem minden esetben.

3. számú melléklet

Készült a
Tolna Megyei Önkormányzat
megbízásából

Tolna Megye Területfejlesztési Programja

– TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT -

2014. március

PESTTERV

1085. Budapest, Kőfaragó u.9.
Tel: 267 05 08, 267 70 78 Fax: 266 75 61
E-mail: pestterv@pestterv.hu
www.pestterv.hu

A Tolna megyei Önkormányzat megbízásából készítette:

PESTTERTV

Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft.

Műterem: 1085 Budapest, Kőfaragó u. 9. IV. emelet

Telefon: (+36-1) 2670508, 2677078 Telefax: (+36-1) 2667561

e-mail: pestterv@pestterv.hu;

www.pestterv.hu

**A TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT ELKÉSZÍTÉSÉBEN
KÖZREMŰKÖDŐK NÉVSORA:**

Károlyi János

területrendező vezető tervező

szakképesítés: okl. geográfus,
okl. szociológus,
okl. térinformatikai szakmérnök
építész kamarai névjegyzéki szám: 13-1017
tervezői jogosultság: TR1

Schuchmann Péter

területrendező vezető tervező

szakképesítés: okl. táj- és kertépítész
mérnök, okl. városépítési- városgazdasági
szakmérnök
építész kamarai névjegyzéki szám: 01-5068
tervezői jogosultság: TR1, TK

Szijártó Ágnes

tervező

szakképesítés: tájrendező és kertépítő
mérnök

Ügyvezető igazgató:

Schuchmann Péter

Budapest-Szekszárd, 2014. március

Tartalom

1. A területi (társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése	4
1.1. A területi (társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata.....	4
1.2. A területi (társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálathoz felhasznált információk leírása	4
2. A terv ismertetése és céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival	5
2.1. A területfejlesztési program főbb céljai, tartalmának összefoglaló ismertetése	5
2.2. A Program összevetése azonos szintű releváns tervekkel, koncepciókkal (Tolna megye területrendezési terve).....	9
2.3. A Program rész céljainak társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása	9
2.4. A jelenlegi társadalmi és gazdasági állapothoz a Programmal összefüggésben lévő elemeinek ismertetése	10
2.5. A tervben javasolt térségi területfelhasználási kategóriák kijelölésével és övezetek lehatárolásával kapcsolatos azon társadalmi és gazdasági jellemzők azonosítása, amelyekre a program valószínűleg jelentős befolyással lesz.....	10
2.6. A Program által feltárt társadalmi és gazdasági állapot várható alakulása abban az esetben, ha a javaslatok nem valósulnának meg.....	11
2.7. A Program céljainak megvalósulása esetén a társadalmi és gazdasági szempontból közvetett vagy közvetlen negatív hatást kiváltó tényezők feltárása	11
3. A célok hatásainak tételes elemzése azok megvalósulása és meg nem valósulása esetén	12
4. Javaslat társadalmi, gazdasági szempontú intézkedésre	24
4.1. A területfejlesztési program érvényesülése során fellépő, a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések	24
4.2. Javaslat olyan társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a program által befolyásolt más terveknek figyelembe kell venni	24
5. Összefoglalás	25

1. A területi (társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése

1.1. A területi (társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata

A Tolna Megyei Önkormányzat 2014. február 21-én megtartott ülésén elfogadta Tolna Megye Területfejlesztési Koncepcióját. Az ebben a dokumentumban foglaltakat is figyelembe véve 2013 őszén megkezdődött a Tolna Megyei Területfejlesztési Program kidolgozása is, melynek egyeztetésre bocsátható változata 2014. január 15-én készült el.

A Program egyeztetését megelőzően megkezdődött a javaslattevő fázis 218/2009. (X.6.) Korm. rend szerinti területi (társadalmi, gazdasági, környezeti) hatásvizsgálata, valamint a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendeletben előírt környezeti értékelése. A hatásvizsgálat környezeti részét a 2/2005. (I. 11.) Korm. rend. szerinti környezeti értékelés kiváltja, így a jelen hatásvizsgálat csak társadalmi, gazdasági szempontú. Mind a hatásvizsgálat, mind a környezeti értékelés eredményei beépülnek az elfogadásra kerülő megyei területfejlesztési programba.

Mivel a területfejlesztési programhoz külön helyzetfeltárás nem készült, a koncepciót megalapozó helyzetfeltárás tekinthető kiinduló alapnak a jelenlegi állapot tekintetében. Ezért a hatásvizsgálat készítése során felhasználtuk a területfejlesztési koncepcióhoz készült részletes helyzetfeltáró vizsgálatok dokumentációját, amely „Helyzetelemzés, Helyzetértékelés” 2012. júliusa és novembere között készült.

1.2. A területi (társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálathoz felhasznált információk leírása

A hatásvizsgálat a Tolna Megyei Önkormányzat által rendelkezésre bocsájtott dokumentáció, háttér tanulmányok, vizsgálatok, munkaközi anyagok, és a nyilvános tanulmányok, jelentések, fejlesztési stratégiák alapján készült. A hatásvizsgálatban felhasználtuk továbbá a részletes helyzetfeltáró vizsgálatok dokumentációját.

Felhasznált további tanulmányok, programok, stratégiák:

- Tolna Megye Környezetvédelmi Programja, 2000
- Dél-dunántúli Operatív Program, 2007
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (NFFS), 2007
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS), 2007
- Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP-III, 2009-2014), 2008
- „Nemzeti Fejlesztés 2030”, 2014
- Nemzeti Vidékstratégia (NVT), 2012
- Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója, 2014
- Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciójához készült társadalmi, gazdasági hatásvizsgálat, 2013

A hatásvizsgálat természeténél, korlátainál fogva nem végez újabb adatgyűjtést. A rendelkezésre álló idő és erőforrások arra terjednek ki, hogy a meglévő anyagokat elemezzük. A társadalmi, gazdasági hatásvizsgálat keretében tehát a meglévő adatok vizsgálata, a különböző elfogadott fejlesztési koncepciók, stratégiák szempontrendszerének és a területfejlesztési koncepció céljai megfelelőségének vizsgálata történik, történt meg.

2. A terv ismertetése és céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival

2.1. A területfejlesztési program főbb céljai, tartalmának összefoglaló ismertetése

A helyi önkormányzatokról szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) és a 2011. évi CXCVIII. törvény alapján a megyei szint vált a területfejlesztés legfontosabb szintjévé. A törvények alapján megkezdődött az új tervezési, programozási időszakra (2014-2020) történő felkészülés. A megyei területfejlesztési koncepciók módosítása a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő 1254/2012. (VII. 19.) kormány határozata az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Koncepció kidolgozásáról alapján kezdődött meg. A megyék kivétel nélkül elkészítették a területfejlesztési koncepciójukat megalapozó helyzetértékelést, és erre alapozva kidolgozták Koncepciójukat is. A megyei elképzelések legfontosabb elemei megjelentek az elfogadott OTK-ban is. Az Országgyűlés az 1/2014. (I. 3.) OGY határozattal fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról c. dokumentumot. Ennek megtörténte után vált lehetségessé, hogy a megyei közgyűlések - köztük a Tolna Megyei Közgyűlés is - elfogadják a már 2013-ban jellemzően elkészített megyei területfejlesztési koncepcióikat. A Tolna megyei Közgyűlés 2014. február 21-én megtartott ülésén fogadta el Tolna Megye Területfejlesztési Koncepcióját.

A megyei területfejlesztési koncepció mintegy a tervezés irányítójaként meghatározza azokat a hosszú és középtávú célokat, amelyek elérése érdekében a megyei területfejlesztési program a prioritásokat és a konkrét intézkedéseket, beavatkozásokat, projektsomagokat meg kell, hogy határozza. A Tolna Megyei Területfejlesztési Program a Tolna megyei fejlesztések rendszerét kialakító dokumentum. A Fejlesztési Program első számú célja azt megalapozni, hogy a jövőben - a 2014-20-as fejlesztési ciklus során és azt követően - minél több, és a megye számára minél több haszonnal járó forrás érkezzon Tolna megyébe. Ennek szellemében célul tűzhető ki, hogy a következő hét évben a különböző fejlesztési programokból a megyébe érkező forrás legalább annyi, vagy több legyen, mint amennyi az előző hét évben a megyében rendelkezésre állt.

A Fejlesztési Program célul tűzi ki, hogy Tolna megyében alakuljon ki és erősödjön meg az a tudásbázis, intézményrendszer, közösség és kultúra, amely képes minél több megyei szereplőt mozgósítani a fejlesztési források megszerzésére és hasznosítására. Azaz: jöjjön létre a megyében a fejlesztési központok rendszere és hálózata, jöjjenek létre az önkormányzat és vállalkozások fejlesztési történeteket összeállító és azokat megvalósító együttműködései.

Jövőkép – „Itthon Tolnában”

A Területfejlesztési Program jövőképe szerint a fejlesztési források felhasználásával és az azokhoz kapcsolódó egyéni és közösségi teljesítményeknek köszönhetően a megye az élet számos területén érezhetően otthonosabb hellyé képes válni.

Az erőfeszítések eredményeképpen Tolna megyében megerősödnek annak fundamentumai, hogy a megye élhető, saját erőforrásaira támaszkodó, identitásából erőt merítő vidék legyen. Ezzel összefüggésben, Tolna megyében, a fiatalok számára vonzó perspektíva lesz családot alapítani szülőhelyükön. A Fejlesztési Program olyan Tolna megyét segít építeni, ahol mindenkinek van lehetősége kicsit előre lépni - a településeknek, közösségeknek, vállalkozásoknak megvan a saját története, ahol teljesítménnyel és összefogással mindenki javítani tud helyzetén.

A Fejlesztési Program jövőképe szerint Tolna megye gazdaságában megjelennek új, a helyi adottságokra építő minőségi termékeket előállító vállalatok, és megerősödik az agrártermelés és az ipari termelőbázis. A megyében működő kis- és közepes méretű vállalkozások értékteremtő képességük javításával, új együttműködések indításával és új kihívások keresésével versenyképesebbé

válnak. A megyei nagyüzemek és a helyi gazdaság, társadalom kölcsönösen előnyös együttműködése megerősödik, intenzívebbé válik.

A jövőkép fontos eleme, hogy Tolna megye városai és falvai életerőt mutatnak: elfogadható egzisztenciális perspektívát és biztonságos életkörülményeket nyújtanak, amelyekben erős és színes közösségi élet folyik. Tolna megye városaiban és falvaiban a közszolgáltatások a helyi elvárásoknak megfelelően és gördülékenyen működnek, a szolgáltatások minőségének középpontba állításával.

A Fejlesztési Program olyan Tolna megye irányába szervezi az erőfeszítéseket, amelyben a helyi kultúrát és identitást életben tartó, a praktikus működést támogató világszínvonalú tudást befogadni képes, nyitott és pezsgő a szellemi élet; a természet gazdagságát és háborítatlanságát megőrizve hasznosítani képes a gazdasági, társadalmi működés.

A célul kitűzött jövő akkor valósulhat meg, ha a megyei gazdasági, társadalmi elit együttműködése megerősödik, és a fejlesztésekhez szükséges erőfeszítések mögé áll. Ezzel összefüggésben pedig megerősödnek azok az intézmények, kialakul az a kultúra, amely a megye vállalkozásainak, közösségeinek, településeinek versenyképes együttműködését szervezi.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program célrendszere

Átfogó cél

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program átfogó célja a jövőképpel összhangban:

A megye népességmegtartó képessége a társadalom minden szegmensében javul.

Az átfogó célban megfogalmazott népességmegtartó képességet a lehető legszélesebb értelemben kell érteni: vonatkozik annak gazdasági, társadalmi, környezeti és közügyekkel kapcsolatos aspektusára. A népességmegtartó erő tehát a Fejlesztési Program megközelítésében növekszik, ha:

- a megye képes javítani foglalkoztatási helyzetét, kisvállalkozásai versenyképességét, GDP-termelő képességét az országos átlaghoz képest;
- a szegénység okozta elkeseredettséget csökkentő intézmények, a helyi közösségek és kultúra megerősödése biztosítja az emberek közötti harmonikus együttélést;
- a gazdasági és társadalmi tevékenységek intenzívebben használják, és jobban megőrzik a környezeti erőforrásokat;
- a helyi köztevékenységek (közlekedés, oktatás, egészségügyi ellátás, hatósági működés) állapota és színvonala javul;
- a megye a fejlesztési intézményrendszer megerősítésével megőrzi forrásbevonó képességét.

Specifikus célok

A Fejlesztési Program az átfogó céllal és annak aspektusaival összefüggésben a következő specifikus célokat jelöli ki:

1. Gazdaság - Növekvő jövedelem, foglalkoztatás

A megye gazdaságában a növekvő jövedelem és foglalkoztatás a következőket jelenti: a vállalkozások versenyképessége erősödik, a megyei gazdasági lehetőségeket az érintettek jobban kiaknázzák, és megerősödik a helyi termék- és munkaerőpiac.

2. Fenntarthatóság - Élhető környezet

Tolna megye társadalmi és természeti környezetével kapcsolatban a Fejlesztési Program célja a fenntarthatóság és élhetőség megteremtése. Ez jelenti a társadalmi viszonyok stabilizálását, a helyi

közösségek megtartó erejének és kulturális életének megerősítését, a természeti környezet állapotának megóvását és az energiahatékonyság javítását.

3. Köztevékenységek- Javuló közviszonyok

A megye köztevékenységével kapcsolatban a Fejlesztési Program a közösségi infrastruktúrák állapotának javítását és a közszolgáltatások minőségének javítását tűzi ki célul.

4. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

A Fejlesztési Program célja, hogy a helyi erőforrásokat minél nagyobb eredménnyel kecsegtető módon mozgósító forrásallokációt alakítson ki. Ezzel összefüggésben fontos a megyei hősök, történetek megtalálása és támogatása, megyei fejlesztési központok kialakulásának stimulálása. A célul kitűzött fejlesztési intézményrendszer a szereplőket együttműködésre ösztönzi, a központi döntésekkel kapcsolatban a megyei törekvésekért hatásosan lobbizik, megfelelően megszervezi a tudásátadást, és képes folyamatosan új tudást bevonni.

Az átfogó cél és a specifikus célok elérése érdekében a Fejlesztési Program **öt prioritást** jelöl ki. A prioritások határozzák meg azokat a területeket, amelyekre a fejlesztési forrásokat összpontosítani kell.

1. A Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése

A növekvő jövedelem és foglalkoztatás (a Fejlesztési Program első specifikus célja) akkor érhető el, ha a megyei gazdaság versenyképesebbé válik. A versenyképesség javulása során a megyében erősödik a vállalkozói kultúra, a kis- és közepes méretű vállalkozások fejlődnek, és hálózataik bővülnek, új vállalkozások települnek a megyébe, valamint aktív támogatást kap a munkahelyteremtés.

2. Lehetőségteremtés a Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása

A fenntartható és élhető társadalmi környezet (a Fejlesztési Program második specifikus célja) megteremtésével összefüggésben a fejlesztések prioritása, hogy minél több lehetősége legyen azoknak, akik élethelyzetük révén meg kell küzdenek az élet által eléjük állított szebb vagy keserűbb kihívásokkal. Meg kell teremteni azt a támogató környezetet, amely segíti a Tolna megyei fiatalok érvényesülését, az idősek minőségi életét, a családok gyarapodását, a fogyatékkal élők teljes életét és a szegénységben élők előrelépését.

3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése

Szintén a második specifikus cél teljesüléséhez járul hozzá az élhető és fenntartható társadalmi környezet megteremtése elnevezésű prioritás. E prioritás keretében meg kell erősíteni a helyi közösségeket és kultúrát, támogatni kell a természeti környezet óvását és helyreállítását, valamint javítani kell az energiahatékonyságot.

4. Köztevékenységek minőségének javítása

A rendezett közviszonyok megteremtése (a Fejlesztési Program harmadik specifikus célja) akkor érhető el, ha a köztevékenységek színvonala javul. Ennek keretében van szükség a városok és a falvak életminőségének javítására, a Tolna megyei egészségügy minőségének javítására, valamint a központi infrastrukturális fejlesztésekre való felkészülésre.

5. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása

A fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakításával kapcsolatos prioritás az azonos nevű, negyedik számú specifikus cél megvalósulását szolgálja. A prioritás keretében szükséges a megyei fejlesztési intézményrendszer megerősítése, a megyei fejlesztési központok létrejöttének megerősítése és a fejlesztésekben aktívan résztvevők közösségének építése.

Az operatív program prioritásainak beavatkozásai

1. Első prioritás: Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése

1.1. Vállalkozói kultúra erősítése

1.1.1. Vállalkozói kultúra népszerűsítése és vállalkozásindítást támogató csomagok kialakítása

1.2. Kis- és közepes vállalatok megerősödésének és hálózatosodásának támogatása

1.2.1. Vállalkozói együttműködések támogatása

1.2.2. Kis- és közepes vállalatok értékteremtő képességének erősítése

1.2.3. Kis- és közepes vállalatok fejlesztéseinek támogatása

1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése

1.3.1. Tolna megyei befektetési lehetőségek promóciója

1.3.2. Tolna megyei gazdasági vonzerejének erősítése

1.4. Foglalkoztatás növelése

1.4.1. Foglalkoztatási kapacitás növelése

1.4.2. Foglalkoztathatóság javítása

1.4.3. Foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentése

2. Lehetőségteremtés Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása

2.1. Tolna megyei fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése

2.1.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése

2.1.2. Központi oktatási fejlesztések hasznosításának előkészítése

2.2. Tolna megyei idősök minőségi életét támogató környezet megerősítése

2.2.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése

2.2.2. Központi fejlesztések előkészítése

2.2.3. Települési csomagok kialakítása

2.3. Tolna megyei családok gyarapodását támogató környezet megerősítése

2.3.1. Közösségi kezdeményezések támogatása

2.3.2. Központi fejlesztések előkészítése

2.4. Tolna megyei fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése

2.4.1. Közösségi szerepvállalás erősítése

2.4.2. Központi fejlesztések előkészítése

2.5. Tolna megyei szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése

2.5.1. Komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok

2.5.2. Társadalmi mobilitást támogató közösségi kezdeményezések

3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése

3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése

3.1.1. Helyi kulturális kezdeményezések támogatása

3.1.2. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés

3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása

3.2.1. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés

3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása

3.3.1. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése

3.3.2. Energiahatékonyság javítása a köz- és magánszférában

4. Köztevékenységek minőségének javítása

4.1. Városok életminőségének javítása

4.1.1. Városi terek fejlesztése

4.1.2. Városi terek szociális rehabilitációja

4.1.3. Önkormányzati feladatellátás minőségének javítása

4.2. Falvak életminőségének javítása

4.2.1. Falvak életminőségének javítása

4.3. Tolna megyei egészségügy minőségének javítása

4.3.1. Helyi egészségügyi projektek

4.3.2. Országosan finanszírozott egészségfejlesztési projektek előkészítése

4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális beruházások előkészítése

4.4.1. Beruházások előkészítése

2.2. A Program összevetése azonos szintű releváns tervekkel, koncepciókkal (Tolna megye területrendezési terve)

A megyei területfejlesztési program készítését másfél-két évvel előzte meg a megyei területrendezési terv készítése. A megyei területrendezési terv célját a tervről szóló 1/2005.(II.21.) számú megyei közgyűlési rendelet tartalmazza:

1.§.(1) A rendelet célja, hogy meghatározza a megye egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

A megyei területrendezési terv sem az elfogadott, sem az alátámasztó munkarészeiben nem rögzít a fent idézett - általános, tulajdonképpen a területfejlesztési törvényből következő - célon túl megyei sajátosságokat tükröző további célkitűzéseket.

A területrendezési terv szerkezeti terve a hatályos településszerkezeti tervek alapján települési térség részeként tartalmazza az egyes települések hosszú távú fejlesztési elképzeléseit, a gazdasági, lakó célú, rekreációs, stb. célra hosszú távon igénybe venni kívánt potenciális fejlesztési területeket. A területfejlesztési program négy specifikus céljának egyike a gazdaság versenyképességének javítása, a növekvő jövedelem és javuló foglalkoztatás, amelyhez a területi feltételeket lehetőség szerint a megyei területrendezési tervben lehatárolt települési térség területén belül, a korlátozó megyei szabályozási övezetek lehatárolásai és előírásai figyelembe vételével kívánatos biztosítani. A megyei program élhető környezetet, javuló közviszonyokat, illetve intézményrendszer fejlesztését felölelő további három specifikus célja a területrendezési terv tartalmával nem ellentétes, a társadalmi célok a rendezési terv keretei között megvalósíthatók. Az átfogó és a specifikus célok elérése érdekében kijelölt öt prioritás tartalma az említett 4 specifikus cél elérése érdekében került meghatározásra, tartalmuk a megyei rendezési terv által biztosított keretek között megvalósítható.

2.3. A Program rész céljainak társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása

A társadalmi és a gazdasági specifikus célok valamint a társadalmi és gazdasági fókuszú prioritások egymással összhangban kerültek megfogalmazásra. Az operatív programban az 5 prioritáshoz kijelölt beavatkozások egymással összhangban vannak, sőt, egymást erősítik is. Lényegi ellentmondások nem tükröződnek az egyes célok között. A „Tolna megyei gazdasági versenyképességének erősítése” prioritás elősegíti a megye átfogó céljaként megjelölt népességmegtartó képesség átfogó javításának

elérését. Ugyancsak a gazdaság erősítése teremt alapot a megyei társadalmi környezet fejlesztéséhez, a köztevékenységek illetve az intézményrendszer javításához, amelyet ugyancsak egy-egy prioritás határoz meg. A fenntartható és élhető társadalmi és természeti környezet prioritásának teljesíthetőségére a gazdaságfejlesztés egyes beavatkozásainak konkretizálása során figyelemmel kell lenni. A gazdaságfejlesztés egyes progamelemei környezeti konfliktusokat vetíthetnek előre, ennek elemzése a Környezeti értékelés keretében történik meg.

2.4. A jelenlegi társadalmi és gazdasági állapotnak a Programmal összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

A népességszám alakulásában kistérségenként mutatkoznak különbségek a természetes szaporodás, illetve fogyás, valamint a belföldi vándorlási különbözet függvényében, de összességében a megye mindegyik kistérségében csökkent a népesség. Az elmúlt közel egy évtized során, a 2001.év végi állapothoz képest, a megye kistérségei közül a Tamási kistérségben volt a legnagyobb mértékű a lakónépesség csökkenése. A természetes fogyásból következő veszteségeket a belföldi vándorlási különbözetből származó veszteség tovább növelte a megye egész területén. A Program a fenntartható és élhető társadalmi környezet megteremtésének specifikus céljával és az ehhez kapcsolt prioritás (2. „Lehetőségteremtés a Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása”) tartalmával a népességvesztés megállítására és a folyamat megfordítására nagy hangsúlyt helyez (a Tolna megyei fiatalok érvényesülésén, az idősek minőségi életén, a családok gyarapodásán és a szegénységben élők előrelépésén keresztül), számos ezt elősegítő beavatkozást is meghatároz az Operatív Programban.

Összehasonlítva az ország és a megye gazdasági teljesítményének megoszlását az egyes gazdasági ágak szerint, azt tapasztaljuk, hogy a mezőgazdaság és az ipar súlya nagyobb volt a megye gazdaságában, mint az országban. Az iparon belül a feldolgozóipar 9 százalékkal kisebb arányt képviselt, másrészt az egyéb ipari tevékenység, melybe a villamosenergia-termelés is tartozik 18%-kal magasabb arányban van jelen a megye gazdasági teljesítményében, mint az ország egészében. A szolgáltatások súlya a megyében (48,5%) jóval alacsonyabb, mint az ország egészében (67%). A szakmai, tudományos, adminisztratív tevékenységek csak a 70%-át érik el Tolna esetében az országos arálynak. A Program gazdaságfejlesztési prioritásának alapvető célja, hogy a megyei gazdaság versenyképesebbé váljon. A versenyképesség javulása során a megyében erősödik a vállalkozói kultúra, a kis- és közepes méretű vállalkozások fejlődnek, és hálózataik bővülnek, új vállalkozások települnek a megyébe, valamint aktív támogatást kap a munkahelyteremtés.

2.5. A tervben javasolt térségi területfelhasználási kategóriák kijelölésével és övezetek lehatárolásával kapcsolatos azon társadalmi és gazdasági jellemzők azonosítása, amelyekre a program valószínűleg jelentős befolyással lesz

Tolna megye területfejlesztési programja nem tartalmaz, nem is tartalmazhat sem térségi területfelhasználási kategóriákat, sem övezeteket.

A területfejlesztési program előzményének tekinthető megyei területfejlesztési koncepció csak a területfelhasználás alapelveit lefektető koncepciót rögzíti. Pontosabban a tartalmi követelményekben előírt ilyen fejezetcím alatt a megye stratégiai térstruktúráját mutatja be, összefoglalva a jelenlegi térstruktúrát meghatározó elemeket és jellemzőket, valamint a fejlesztési javaslatokat.

A területfejlesztési program viszont nem tér ki a progamelemek területfelhasználási vonatkozásainak ismertetésére, nem vizsgálja sem a javaslatok területfelhasználási, sem megyei övezeti összefüggéseit.

2.6. A Program által feltárt társadalmi és gazdasági állapot várható alakulása abban az esetben, ha a javaslatok nem valósulnának meg

A 3. fejezet részletesen tartalmazza.

2.7. A Program céljainak megvalósulása esetén a társadalmi és gazdasági szempontból közvetett vagy közvetlen negatív hatást kiváltó tényezők feltárása

A 3. fejezet részletesen tartalmazza.

3. A célok hatásainak tételes elemzése azok megvalósulása és meg nem valósulása esetén

Az alábbi fejezet a társadalmi és gazdasági hatások vizsgálatának eredményét mutatja be. A megyei területfejlesztési programban szereplő javaslatok környezeti szempontú elemzésére ehelyütt nem kerül sor, mivel a Programhoz Környezeti értékelés készült, amely tartalmazza a környezeti hatások elemzését.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
1. A tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése			
1.1. Vállalkozói kultúra erősítése 1.1.1. Vállalkozói kultúra népszerűsítése és vállalkozásindítást támogató csomagok kialakítása	<i>Foglalkoztatás</i> <i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i> <i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i>	A megye innovatív képessége jelentősen növekszik. A beavatkozás nyomán erősödő vállalkozások növelik a gazdaság teljesítményét, a jövedelemtermelő-képességet, ezen keresztül a foglalkoztatottságot. A vállalkozói szemlélet térnyerése a helyi gazdaságfejlesztés számára is további impulzusokat biztosíthat. Az új vállalkozások beindítása növeli a helyi adóbevételeket és új munkahelyeket is biztosít helyben.	A tervezett beavatkozások elmaradása esetén a társadalmilag hátrányos helyzetű, közlekedési árnyékheyzetben lévő települések kitorése késik vagy elmarad a gazdaságélénkítés alacsony színvonalá miatt. Végso soron a területi különbségek növekedésével is számolni kell. A meglévő munkanélküliségi ráta nem javul vagy tovább romlik. A térség eltartó képessége nem nő, stagnál vagy csökken.
1.2. Kis- és közepes vállalatok megerősödésének és hálózatosodásának támogatása 1.2.1. Vállalkozói együttműködések támogatása 1.2.2. Kis- és közepes vállalatok értéktérítő képességének erősítése 1.2.3. Kis- és közepes vállalatok fejlesztéseinek támogatása	<i>A térség versenyképessége</i> <i>Foglalkoztatás</i>	A helyi és térségi potenciálokra épülő, egymáshoz kapcsolódó, egymással együttműködő gazdasági szereplők jelentősen hozzájárulhatnak a megye gazdasága bővüléséhez, területi és társadalmi beágyazottsága növeléséhez. A helyi és térségi gazdaság szereplői együttműködése által is fejlődő gazdaság új munkahelyeket hoz létre, bővíti a térségi települései fejlesztési forrásait, hozzájárul a térségi versenyképesség növeléséhez.	A regionális szintű és a helyi együttműködések elmaradása, a program sikertelensége rontja a térségi gazdaság bővítésének lehetőségét, alkalmazkodó készségét a változó gazdasági és piaci körülményekhez. Az együttműködések elősegítése, az érdekeltség és a hatékonyság növelése meghaladja ugyan egy megyei program kompetenciáját, de erre irányuló projektesomagokat támogathat. A siker ugyanakkor elképzelhetetlen az országos szintű szabályozási és érdekeltségi rendszer változása nélkül.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
1.3. Vállalkozások betelepülésének ösztönzése 1.3.1. Tolna megyei befektetési lehetőségek promóciója 1.3.2. Tolna megyei gazdasági vonzerejének erősítése	<i>Foglalkoztatás</i> <i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i> <i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i>	Ezek a beavatkozások és fejlesztések egyaránt pozitív gazdasági és társadalmi hatásúak, mert hozzájárulnak a gazdaság teljesítményének növekedéséhez, a gazdaság diverzifikációjához, de a térségnek népességmegtartó és népességvonzó képességének erősítéséhez is.	A befektetési lehetőségek megismertetése, népszerűsítése elmaradása esetén folytatódik az a tendencia, hogy az ország leginkább frekvenciált térségeiben jelennek meg elsősorban az új vállalkozások, külföldi tőkebefektetések, és az árnyciklusokban lévő megyébe továbbra is kevés beruházás érkezik.
1.4. Foglalkoztatás növelése 1.4.1. Foglalkoztatási kapacitás növelése 1.4.2. Foglalkoztatathatóság javítása 1.4.3. Foglalkoztatás tranzakciós költségeinek csökkentése	<i>Foglalkoztatás</i> <i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i> <i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i>	A helyben foglalkoztatás növekedhet a programelem eredményeképp. A helyi termék előállításához várhatóan nagyobb létszámú alacsonyán képzett munkaerőre lesz szükség és csak kismértékű magasan képzettre. Egy-egy pontszerűen megjelenő üzem lesz képes nagyobb mennyiség előállítására, néhány új üzem jön létre. Várhatóan családi vállalkozások élnek meg ebből, amik nagyobb létszámú beszállítói hálózattal fognak rendelkezni. A mezőgazdaságból élők számára lesz elsősorban előnyös a helyi termék előállítás. Néhány kézműipari vállalkozás is életképes lesz. Csak a nagyon magas minőséget és egyedi terméket előállítók lesznek versenyképesek. Több foglalkoztatott vagy magasabb bérek várhatóak. A periférián élők körében növekszik a bérrel ill. bevétellel rendelkezők aránya.	A munkanélküliségi ráta nem javul számottevően vagy tovább romlik. A megye eltartó képessége nem nő, stagnál vagy csökken. Csökken a foglalkoztatás. A befektethető tőke csökken, nem várható termékefejlesztés vagy csak nagyon csekély számú terméket állítanak elő, mely drágább, így kevésbé versenyképes lesz. A mezőgazdaságban legfeljebb önfoglalkoztatás lesz, vagy őstermelői státuszban állítják elő a termékeket.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
2. Lehetőségteremtés Tolna megyeiek számára - megtartó közösségek támogatása			
2.1. Tolna megyei fiatalok érvényesülését támogató környezet megerősítése 2.1.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése 2.1.2. Központi oktatási fejlesztések hasznosításának előkészítése	<i>Foglalkoztatás és foglalkoztatás szervezése</i> <i>Népességmegtartó képesség</i> <i>Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás</i> <i>Térség versenyképessége</i>	Az oktatás, a képzés és a továbbképzés átfogó fejlesztése a gazdaság munkaerő szükséglete, illetve a képzett munkaerő kínálata közötti összhang kiemelkedő jelentőségű az itt élők megélhetése és elégedettsége szempontjából. Az erre irányuló fejlesztések a későbbiek során kapcsolódó projektekkel együtt kedvező társadalmi hatásúak, csökkentik a népesség elvándorlását, növelik a megye népességmegtartó és -vonzó képességét. Az oktatás, a képzés és a továbbképzés alapvető gazdaságfejlesztő tényező, amely elősegíti a megye és térségei további fejlődését, biztosítja a térségi és a helyi gazdaság változó elvárásaihoz igazodó munkaerő szükségletét. A képzettség és a tudás gazdasági erőforrás, amelynek bővítése egyértelműen és hosszú távra kihatóan pozitív tényező. A gazdaság versenyképességének növelése, mint stratégiai cél sem képzhetetlen el a humánerőforrás adottságok lényegi és érdemi javítása nélkül.	Az oktatás, képzés minőségi javításának elmaradása oda vezet, hogy a gazdaság nem rendelkezik megfelelő szinten képzett és a helyi gazdaság igényeihez igazított képzési programokon részt vett szakember utánpótlással, ami a gazdaság teljesítőképességének romlásában is megmutatkozik és az újabb megyébe irányuló tőkebefektetések elmaradozását is okozhatja. A fiatal korosztályokra fókuszáló közösségi szerepvállalás olyan programelem, melynek elmaradása nem segít mérsékelni a fiatalok ma is tartós elvándorlását a közép, illetve a felsőfokú tanulmányok befejezését követően.
2.2. Tolna megyei idősek minőségi életét támogató környezet megerősítése 2.2.1. Közösségi szerepvállalás megerősítése 2.2.2. Központi fejlesztések előkészítése 2.2.3. Települési csomagok kialakítása	<i>Népesség életminősége, egészségi állapota</i> <i>Népesség életminősége, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás</i>	A programelem társadalmi, szociális hatásai rendkívül kedvezőek. Az idős korosztályokról történő gondoskodás, a minőségi élet feltételeinek biztosítása, az idősek társadalmi megbecsülése egyaránt hozzájárul az idősek lelki egészségének javításához. A megye egészségügyi, szociális mutatóinak érdemi javulása is bekövetkezik.	Az időskoriak magas arányával együtt jár a rosszabb egészségügyi helyzet, a rosszabb mentális állapot, aminek javulása tovább késik, amennyiben a programelemben előirányzottak nem történnek meg.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
2.3. Tolna megyei családok gyarapodását támogató környezet megerősítése 2.3.1. Közösségi kezdeményezések támogatása 2.3.2. Központi fejlesztések előkészítése	<i>Népesség életminősége, egészségi állapota</i> <i>Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás</i>	A beavatkozások eredményeként várható a családokban a keresők számának növekedése. A nők munkába állásának megkönnyítésével, a családbarát munkahely programnak köszönhetően a ketkeresős családmódel általánossá válása javítja a családok anyagi helyzetét. Ez kedvezően hat az életminőségre, a szociálisan rászorulóknál közül többen kerülnek vissza a munka világába.	A kistélepléseken és a kevés munkalehetőséget nyújtó városokban élő családok számára továbbra is probléma lesz a rendszeres kereset biztosító munkalehetőség megszerzése, vagy ingázásra kényszerülnek, ami mellett, hogy csökkent a szabadidőt, rontja az életminőséget és a végleges elvándorlás egyik veszélyforrása egyben.
2.4. Tolna megyei fogyatékkal élők teljes életét támogató környezet megerősítése 2.4.1. Közösségi szerepvállalás erősítése 2.4.2. Központi fejlesztések előkészítése	<i>Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás</i>	A fogyatékkal élők gondozásának hatékonyabbá tétele, a társadalmi felzárkóztatás elősegítéséhez kapcsolódó későbbi konkrét projektek társadalmi hatása kiemelkedő lehet amennyiben a projekt kiválasztás szempontjai során érvényesülnek a stratégiai célok. A megvalósuló program elem hozzájárul a területi különbségek csökkentéséhez. A szociálpolitika hatékonyságának javítása, illetve a társadalmi felzárkóztatás révén elérhető kedvező társadalmi hatások hozzájárulnak a munkaerő újratemlése feltételei javításához, ami pozitív gazdasági hatású.	A javasolt beavatkozások hiányában a fogyatékkal élők potenciális munkaerőpiaci szerepe kihasználatlan marad. A foglalkoztatásból megszerezhető munkajövedelmek mellett a szociális ráfordítások szintje nem csökken. A fogyatékkal élők mentális egészsége szempontjából is kedvezőbb a megfelelő munkalehetőségek megteremtése.
2.5. Szegénységben élők előrelépését támogató környezet megerősítése 2.5.1. Komplex szociális gazdasági és közösségépítő programok 2.5.2. Társadalmi mobilitást támogató közösségi kezdeményezések	<i>Népesség területi elhelyezkedése (életmód, társadalmi mobilitás)</i> <i>Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás</i> <i>Foglalkoztatás és foglalkoztatás szervezése</i>	A megyei társadalom megújuló képessége javul. A periférikus térségekben is javulnak az egészségi és szociális mutatók. Növekszik a segélyekből élők visszavezetése a munka világába. A gazdaságfejlesztés, mint stratégiai megvalósítási cél sem képzeltető el a humán erőforrás adottságok lényegi és érdemi javítása nélkül. A társadalmi mobilitás lényeges kérdése a 2.5.1. beavatkozás által is támogatott tanulmányi ösztöndíj program és a tanulás, mint az előrelépés lehetséges módja. A valós piaci kereslet alapján képzett szakemberek pályakezdekként is jobb lehetőséggel indulnak a munka világába, és a szegénységből	Az elszegényedésből következő társadalmi feszültségek fokozódnak. A segélyezettek magas aránya miatt a kistéleplések felemelkedési kilátásai rosszabbodnak.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
		való kitörési lehetőségeik is alapvetően javulnak.	
3. Élhető és fenntartható környezet megteremtése			
3.1. Helyi közösségek és kultúra megerősítése 3.1.1. Helyi kulturális kezdeményezések támogatása 3.1.2. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés	Népesség életminősége, egészségi állapota A szabadidő eltöltése Népességmegtartó képesség Helyi kultúra fejlődése	A közösségépítés növeli települési kötődést, a helyi identitástudatot. A közösségépítés fontos elemei lehetnek a növekvő számú rendezvények, a kulturális élet gazdagítás, a sportrendezvények, a szabadidős tevékenységek. A közösségépítő és identitás erősítő beavatkozások közvetlen hatásai a szabadidő eltöltésben, a kulturális élet fejlődésében is megnyilvánul azon túl, hogy mindezek a települések népességmegtartó képességét is erősítik.	A tervezett beavatkozások elmaradása nyomán a falvakban is felerősödik az elidegenedés, a hagyományos közösségi értékek egyre inkább kivésznek a helyi társadalmakból. A helyi kulturális kezdeményezések, a közösségépítő tevékenységek nélkül a települési kötődés a fiatal korosztályokban gyengül, ami végső soron elvándorláshoz vezet.
3.2. Természeti környezet állapotának megóvása és gazdálkodás fenntarthatóságának javítása 3.2.1. Központi finanszírozású támogatásokra való felkészülés	Foglalkoztatás Mezőgazdaság Idegenforgalom Térség versenyképessége	A megye értékes adottsága a tájképi változatossága és természeti környezetének gazdagsága. A 3.2. prioritás részben ennek megőrzésére irányul. A prioritás kiterjed a fenntartható gazdálkodás feltételeinek javítására és fejlesztési források e területre csoportosítására. Ennek köszönhetően a megye természeti környezete - köszönhetően a jogszabályi védelemnek és a civil szervezetek, társadalmi tudatosságnak is - várhatóan nem szenved el jelentősebb károsodást, értékesítkkenést. A természeti környezetet igénybe vevő, nem kellő körültekintéssel megalkapozott fejlesztések a védendő élővilág degradációjához, értékvészítéshez vezet, amely ellentétes a területfejlesztési program alapvető értékvédelmével.	A célkitűzés megvalósulásának elmaradása csökkenti a kiemelkedő természetvédelmi értékek hosszú távú megőrzését, állapotjavítását. A fenntartható gazdálkodás feltételeinek javításának elmaradása magában hordozza a környezetet terhelő gazdasági tevékenységek térségben maradását. Ennek elsősorban környezeti hatásai károsak, társadalmi, gazdasági, foglalkoztatási szempontból a hatása kettős.
A mezőgazdasági, illetve ipari tevékenységek visszaszorítása és a fenntartható gazdálkodás irányába történő elmozdulás a térség ökológiai versenyképességét növeli, ezáltal idegenforgalmi vonzerőt is generál, amellet, hogy a helyi gazdálkodók			

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása és a beavatkozások eredményeképp esetén	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
3.3. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése és energiahatékonyság javítása 3.3.1. Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése 3.3.2. Energhahatékonyság javítása a köz- és magánzférában	<i>Energiaellátás</i> <i>Foglalkoztatás és foglalkoztatási szerkezet</i> <i>Térség versenyképessége</i> <i>Műszaki infrastruktúra hálózat</i>	környezetbarát termelése is előtérbe kerül. Az energiaárak emelkedése az energiahatékonyságot követeli meg a gazdasági szereplőktől és a lakosságtól egyaránt. Az energiaárak emelkedése a gazdasági hatékonyságot növeli, és a környezetminőség szempontjából is kedvező. A programemmel megvalósulás a gazdaságtalan energiatermelő üzemek bezárására is hatással lesz. Az alternatív energiaforrások elterjedése várhatóan felgyorsul. Kiseb energia előállítási költség. Biomassza esetében számolni kell azzal a hatással is, hogy élelmiszertermelő területeket foglal el a bioenergia előállításához szükséges növények termesztése. Ugyanakkor a növényi hulladék hasznosítása többlet bevételi forrásként jelenik meg a termelőnél, vagy a saját energiaellátását oldja meg a közműre csatlakozás helyett. Az energiaárak mérséklődése is előrejelezhető, igaz, csak hosszabb távon. A fosszilis energiahordozókból nyert energia előállítás munkaerő igénye csökken. Helyi, pontosított megújuló energia ellátó rendszerek kiépülése is várható. Előtérbe kerülnek a megújuló energia hasznosításával üzemelő energiaellátó létesítmények is. A prioritás hozzásegít az ország azon EU-s vállalatának teljesítéséhez is, amely a megújuló energiaforrások részarányának növelését irányozza elő. A megye jó adottságainak hasznosításával a megye lakóinak energiabiztonsága javul.	A pazarló felhasználás, vagy a rendelkezésre álló legkorszerűbb technológiák nélküli használata az energiahasznosításban továbbra is növeli a termelés járulékos költségeit, rontva ezzel a versenyképességet. Emellett a környezetkárosítás veszélye is fennáll. Újabb hagyományos energia előállító üzemek épülhetnek. Emelkedő energia előállítási költség várható, ennek nyomán az energiaárak emelkedésére is lehet számítani (itt nem számolunk a kormányzati politika hatásaival). A mezőgazdasági területek továbbra is élelmészeti célt szolgálnak. Hagyományos energiaszektor munkahelyei megmaradnak vagy növekszik a számuk. A megye megújuló energiaforrásainak növekvő mértékű hasznosításának elmaradása a háztartások kiszolgáltatottságát növeli, és új munkahelyek sem létesülnek a megújuló energiahasznosítás kapcsán. A káros kibocsátások, a fosszilis tüzelőanyagok tartós használata okozta levegőtisztaságvesztés mértéke nem csökken. A meglévő rendszerek használata, továbbfejlesztése, korszerűsítése történik meg. A tervezett beavatkozás elmaradása esetében a megye tévőlegesen nem járul hozzá az országos emisszió-csökkentési célok eléréséhez.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
4. Köztevékenységek minőségének javítása			
4.1. Városok életminőségének javítása			
4.1.1. Városi terek fejlesztése	Népesség területi elhelyezkedése	A települési életminőséget az ellátás minősége, választéka, a helyben elérhető szolgáltatások skálája meghatározza.	A megye jövőképében foglaltak, a megyei területfejlesztési koncepció céljai és a megyei fejlesztési program céljai elérése szempontjából egyaránt alapvető az életminőség javítása. Igaz ez a leszakadó aprófalvas térségekre, de a városokra is egyaránt. Ma az elvándorlás, az előregedés és a szociálisan leszakadó rétegek megjelenése jelenti a megye, különösen annak perifériái legfőbb társadalmi problémáját. A helyben elérhető köz- és üzleti szolgáltatások skálájának bővítése, a megújuló városi terek és a szociális városrehabilitációval érintett városrészek megújulása az életminőség javítása szempontjából alapvető. Ezek elmaradása konzerválja a mostani állapotot.
4.1.2. Városi terek szociális rehabilitációja	Népességmegtartó képesség	A beavatkozási terület első elem a városi terek és a fizikai infrastruktúra (épületek, utak) megújulásának. A javasolt intézkedések nyomán a helyben elérhető életminőség, a települési komfortérzet javul, összességében a városok élhetősége javul.	
4.1.3. Önkormányzati feladatellátás minőségének javítása	Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás	A szociális városrehabilitáció megvalósulása nyomán az érintett településeken a szociális, demográfiai problémák javulása várható.	
	Foglalkoztatás	A közterek megújítása, számuk növelése révén javulnak a rekreációs lehetőségek, mint területi bővülés, mind programkínálat tekintetében. Lényeges megjegyezni, hogy a prioritásban meghatározott beavatkozások hatása - különösen a szociális városrehabilitáció esetében - nem azonnal lesz érezhető, ezért a beavatkozások megvalósítása sürgető.	
	Műszaki infrastruktúra	Hatásai lényegében nem különböznek a 4.1. prioritás kapcsán megfogalmazottaktól. A 4.2. prioritás is az infrastruktúra megújulását illetve a közösségi szolgáltatások minőségének javulását elősegítő beavatkozásokat tervez.	Hatásai lényegében nem különböznek a 4.1. prioritás kapcsán megfogalmazottaktól. A 4.2. prioritás is az infrastruktúra megújulását illetve a közösségi szolgáltatások minőségének javulását elősegítő beavatkozásokat tervez.
4.2. Falvak életminőségének javítása			
4.2.1. Falvak életminőségének javítása	Népesség területi elhelyezkedése	A közterek megújítása, számuk növelése révén javulnak a rekreációs lehetőségek, mint területi bővülés, mind programkínálat tekintetében. Lényeges megjegyezni, hogy a prioritásban meghatározott beavatkozások hatása - különösen a szociális városrehabilitáció esetében - nem azonnal lesz érezhető, ezért a beavatkozások megvalósítása sürgető.	
	Népességmegtartó képesség	Hatásai lényegében nem különböznek a 4.1. prioritás kapcsán megfogalmazottaktól. A 4.2. prioritás is az infrastruktúra megújulását illetve a közösségi szolgáltatások minőségének javulását elősegítő beavatkozásokat tervez.	
	Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás		

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
	<i>Foglalkoztatás</i> <i>Műszaki infrastruktúra</i>		
4.3. Tolna megyei egészségügy minőségének javítása 4.3.1. Helyi egészségügyi projektek 4.3.2. Országosan finanszírozott egészségfejlesztési projektek előkészítése	<i>Népesség életminősége, egészségi állapota</i> <i>A térség versenyképessége</i> <i>Idegenforgalom</i>	Az egészségipari fejlesztések hozzájárulnak a megye orvos és szakpolói kapacitásainak megőrzéséhez (helyben, illetve a térségben tartásához), a háziorvosi ellátás informatikai hátterének javításához, gyermekbarátabb ellátóhelyek kialakításához, egyedi ellátási szolgáltatások fejlesztéséhez, közvetve mindezzel a megye lakossága egészségügyi ellátása színvonalának megőrzéséhez (javításához). A helyi egészségprojekt-csomagok a helyi közösségek igényeihez sajátos igényeihez illeszkednek. Az egészségipari fejlesztések bővítik az egészségturisztikai szolgáltatások körét és színvonalát, amely erősíti a gyógyászati központok vonzását úgy hazai, mint nemzetközi vonatkozásban, ezért a program - helyesen - az egészségfejlesztés gazdasági, versenyképességi leágazásaival kapcsolatos projektek előkészítésének nagy jelentőséget szán. A térség kiemelkedően jó környezeti minősége és a térség elérhetősége megfelelő alapot szolgáltat a turizmushoz és az életmódreformhoz egyaránt kapcsolódó egészségipari fejlesztések számára, amelyek megvalósulása hozzájárul a térség vonzereje növekedéséhez, a helyi gazdaságok megerősödéséhez, a foglalkoztatás növekedéséhez, közvetve a térség egésze helyi erőforrásokon alapuló fejlődéséhez.	A betegségmegelőzés, prevenciók fejlesztések, az egészséges életmódra ösztönző projektek elmaradása, az egészségügyi ellátórendszer fejlesztésének hiánya a az ellátási hiányosságok konzerválódását illetve a megyei lakosság életmódja javulásának elmaradását okozza. A program megvalósulásának elmaradása a kiemelkedő jelentőségű termál gyógyító lehetőségek és potenciálok (és helyben meglévő szellemi kapacitások) kihasználásának elmaradásához, az egészségügyi szakemberek helyben tartása lehetőségének romlásához vezethet.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
4.4. Központi finanszírozású infrastrukturális beruházások előkészítése 4.4.1. Beruházások előkészítése	Műszaki infrastruktúra-hálózat	Az infrastruktúra rendszerek fejlesztése gazdaságélénkítő hatású, de az életminőség és az ellátási színvonal javulását is eredményezi. Az ellátás racionalizálásával együtt járó koncentráció gazdaságilag kedvező lehet az össztársadalmi költségek csökkenése szempontjából. Az egymásra épülő fejlesztések mindenképpen pozitív hatással járnak.	Az ellátás racionalizálásával együtt járó koncentráció kedvezőtlen hatása azon települési körben, ahol szolgáltatások szűnnek meg. E településekben a szolgáltatások elérhetőségét javító (közlekedésfejlesztési és informatikai) fejlesztések támogatottak a negatív hatások csökkentése érdekében.
5. Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása			
5.1. Fejlesztési programiroda felállítása és működtetése		Az 5. prioritás esetében közvetlen társadalmi illetve gazdasági hatásokról nem lehet beszélni. A szervezet felállítása és működtetése, a megyei fejlesztési központok és az érintett szereplők aktivitása együttesen biztosíthatja a Program eredményes megvalósítását.	Az 5. prioritás esetében közvetlen társadalmi illetve gazdasági hatásokról nem lehet beszélni. A szervezet felállítása és működtetése, a megyei fejlesztési központok és az érintett szereplők aktivitása együttesen biztosíthatja a Program eredményes megvalósítását.
5.2. Megyei fejlesztési központok létrejöttének ösztönzése		Az 5. prioritás esetében közvetlen társadalmi illetve gazdasági hatásokról nem lehet beszélni. A szervezet felállítása és működtetése, a megyei fejlesztési központok és az érintett szereplők aktivitása együttesen biztosíthatja a Program eredményes megvalósítását.	Az 5. prioritás esetében közvetlen társadalmi illetve gazdasági hatásokról nem lehet beszélni. A szervezet felállítása és működtetése, a megyei fejlesztési központok és az érintett szereplők aktivitása együttesen biztosíthatja a Program eredményes megvalósítását.
5.3. Fejlesztésekben aktívan résztvevők közösségének építése		Az 5. prioritás esetében közvetlen társadalmi illetve gazdasági hatásokról nem lehet beszélni. A szervezet felállítása és működtetése, a megyei fejlesztési központok és az érintett szereplők aktivitása együttesen biztosíthatja a Program eredményes megvalósítását.	Az 5. prioritás esetében közvetlen társadalmi illetve gazdasági hatásokról nem lehet beszélni. A szervezet felállítása és működtetése, a megyei fejlesztési központok és az érintett szereplők aktivitása együttesen biztosíthatja a Program eredményes megvalósítását.
6. Kiemelt jelentőségű projektek			
6.1. Sió revitalizációja	A szabadidő eltöltése, a rekreáció területi feltételei	A Sió és az általa érintett tágabb térség komplex vízgazdálkodási-, gazdasági-, közlekedési (logisztikai-) és turisztikai fejlesztését szolgáló célkitűzés a Tolna megyei területfejlesztési koncepció egyik meghatározó jelentőségű	A folyó revitalizációjának elmaradása esetén kihasználatlan marad egy olyan potenciál, amely a megye városoktól távoli térségeiben jelent reális lehetőséget a területek fejlesztésében, az ott élő népesség megélhetése javításában.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
	<i>Idegenforgalom</i> <i>Vizgazdálkodás</i>	eleme, amely a megyei területfejlesztés részéről szakmai és településközi koordinációt (ezt megalapozandó pedig önálló megyei-, térségi, komplex program megfogalmazását) igényli. A megyei Program ennek a koncepcionális célkitűzésnek az elérése érdekében jelölte ki kulcsprojektként a Sió revitalizációját. A Sió térség fejlesztése pozitív gazdasági hatású lesz az öntözött és az öntözhető területek bővítésével, a térségi agrárpotenciálokat optimalisabban kihasználó intenzív kertészeti és szántóföldi kultúrák termőterületeinek bővítése eredményeként. A turisztikai potenciál a vizitúra és a kerékpáros úthálózat bővítése, a kapcsolódó szálláshelykínálat fejlesztése előirányozásával válhat majd teljessé. A leendő program megvalósulása új logisztikai bázisok fejlesztésével lehetővé teszi majd a Sió, mint viziszállítási útvonal kihasználását, a vízi, a közúti és vasúti szállítás lehetőségeinek kihasználásával az egyes szállítási módok optimalizálásával.	
6.2. Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülés	<i>Foglalkoztatás</i> <i>Energiellátás</i> <i>A térség versenyképessége</i>	A paksi bővítést az energetika térségbeli kiemelkedő súlya és országos alapvető szerepe, a térségi adottságok és potenciálok indokolják. A paksi bővítés az ország legnagyobb beruházása lesz, ezért a megye számára kiemelkedő jelentőségű, hogy a paksi atomerőmű blokkjainak bővítésével kapcsolatos kutatások és fejlesztések nagyobb mértékben alapozódjanak arra a szellemi bázisra, amely az atomerőmű térségében ma is koncentrálódik. Az atomerőmű fejlesztése feltételrendszerének megteremtése olyan országos jelentőségű feladat, amelynek	A Paksi atomerőmű bővítéséről országos szintű döntés született. A beruházás megvalósulása vagy esetleges elmaradása a megyei hatáskörön felül áll.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
		megoldása a technológiai és az üzemeltetési kérdéseken messze túlmutató területfejlesztési feladat is, amely csak az ország, a megye és a város összehangolt együttműködésében oldható meg. Az atomerőmű bővítése nyomán részben a helyi adottságokra és szellemi erőforrásokra épülve növekszik a térség kutató-fejlesztői potenciálja is. Növekszik a térség (elsősorban Paks és közvetlen városkörnyéke) népességvonzó képessége azon speciális szakképzettséggel és szaktudással bírók irányából, akik az atomerőmű fejlesztése kapcsán itt találhatják meg munkájukat és hosszú távú megélhetőségüket. Javul a város és környéke szellemi potenciálja, erősödnek a helyi társadalmak. Feltételezve, hogy a speciális és innovatív tudás erőteljesebb a fiatal és középkorú népességben belül, valószínűsíthető, hogy a bővítés vonzásában ide költöző családok nagyobb részét is a fiatalabb korösszetételű családok teszik majd ki, ezzel javul a város és a várostérség infrastruktúrája. Bővül Paks és várostérségének szerepköre, javulnak fejlődési lehetőségei.	
6.3. Megyei turizmus fejlesztése	<i>Idegenforgalom</i> <i>Térség versenyképessége</i> <i>Foglalkoztatás</i>	Tolna megye gazdag természeti, kulturális és épített öröksége olyan hasznosítást és kezelést igényel, amelynek során egyaránt figyelembevételre kerülnek a hosszú távon is fenntartható hasznosítás, illetve az értékőrzés szempontjai. A turisztika vonzerők illetve a szálláshely- és attrakciófejlesztése hozzájárul a megye egésze átfogó	A turizmusfejlesztési kiemelt projekt elmaradása esetén kiemelkedő megyei turisztikai potenciálok maradnak kihasználatlanok. A turizmus fejlődése nem járul hozzá a helyi gazdaságok erősödéséhez, a munkahelyek bővüléséhez, a megélhetés helyi feltételei javításához.

A Program prioritásai és a tervezett beavatkozások	Tématerületek, melyekre nézve a prioritások és beavatkozások társadalmi és gazdasági hatással rendelkeznek	Várható hatások a program prioritásainak megvalósulása esetén és a beavatkozások eredményeképp	Várható hatások a program prioritásainak meg nem valósulása és a beavatkozások elmaradása esetén
	<i>Természeti erőforrások</i>	fejlesztéséhez. A rekreációs szolgáltatások térségileg összehangolt fejlesztése és bővítése új helyi munkahelyek létrejöttével jár, ami a gazdaság teljességeképének javulását hozza, és általa javul a térség népesség megtartó képessége is.	
6.4. Helyi termékek piacra jutása	<i>Foglalkoztatás és foglalkoztatás szervezete</i> <i>Mezőgazdaság</i>	A térségi és a helyi potenciálok fenntartható kihasználását segítő valamennyi elem - a helyben való megélhetés lehetőségei gazdagításával - kiemelkedő társadalmi jelentőséggel bír. A helyi termékek előállítását, feldolgozását, piacra juttatását, - a helyi lakosság ellátásában való részarány növelését - elősegítő programok, beavatkozások és projektek kiemelkedő jelentőségűek a helyi potenciálok kihasználása, a helyi gazdaságok megerősítése, a népesség megtartása és életminősége javítása szempontjából. Egy-egy speciális helyi termék az adott térség vagy település imázsát és piaci versenyképességét is növeli. Nem elhanyagolható a helyi termékek, brandek közösségépítő, identitás erősítő szerepe sem.	A mezőgazdaságból, kézműiparból megélni képes gazdák és családok száma stagnál, az önfenntartás lehetőségei romlanak a megyében.
6.5. Megyei gazdaságfejlesztési társulás létrehozása		A megyei gazdaságfejlesztési társulás feladata a kiemelt projektsomagok irányítása, megyei tőkealap szervezése és kezelésének fejlesztési együttműködések generálása és működtetése. A társulás eredményes működése a megyei területfejlesztési program sikeres megvalósításához alapvető. Közvetlen hatásokról nem beszélhetünk, de a program mind teljesebb körű megvalósulásán keresztül sokrétű összetett hatással lehet számolni.	A társulás felállításának elmaradása a területfejlesztési program egyes elemeinek koordinálatlan, véletlenszerű megvalósulását teszi csak lehetővé.

4. Javaslat társadalmi, gazdasági szempontú intézkedésre

4.1. A területfejlesztési program érvényesülése során fellépő, a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések

A Tolna Megyei Területfejlesztési Program a Tolna megyei fejlesztések rendszerét kialakító dokumentum. A Fejlesztési Program első számú célja azt megalapozni, hogy a jövőben - a 2014-20-as fejlesztési ciklus során és azt követően - minél több, és a megye számára minél több haszonnal járó forrás érkezzen Tolna megyébe.

A fejlesztési források hasznosságának mércéje az, hogy mennyire erősödik a megyei gazdaság, illetve hogy mennyire képesek a fejlesztések a megye társadalmi-környezeti helyzetén tartósan javítani. A megye gazdaságának erősödése a gazdasági aktivitás és a tökevonzó képesség erősödését, a termelési kapacitások és a piacok bővülését jelenti. A termelés bővülése során növekszik a megye gazdaságában rendelkezésre álló tőke, javul a megyében működő vállalkozások technológiai színvonala, és új munkahelyek jönnek létre. A megyei piac növekedése során bővül a helyi fogyasztás, egyre több turista érkezik Tolna megyébe, továbbá egyre több és jobb szolgáltatás közül választhatnak a Tolna megyeiek. A fejlesztési források gazdasági hatásaikon túl azt is célozzák, hogy

- a megye népességmegtartó ereje növekedjen,
- a települések és más helyi közösségek megerősödjenek,
- a társadalmi béke és a biztonság stabilitása fennmaradjon,
- meg tudjon erősödni a fenntarthatóságra és a környezettel való harmóniára épülő vidéki életmód.

Fentiek alapján világosan látszik, a Program - hasonlóan a megyei koncepcióhoz - a megye által megszerezhető forrásokat a megye társadalmi megújítására, fenntartható fejlesztésére kívánja fordítani. A megyei fejlesztési program nem tartalmaz sem olyan célt, sem olyan prioritást, amely a társadalomra és a gazdaságra káros hatással lenne, alapvető cél a megye gazdasági, társadalmi megújítása. Természetesen a megyei programozás szintjén a koncepcióhoz képest már megjelennek olyan nevesített beavatkozások, amelyek egy-egy jól behatárolható területre vonatkoznak és konkrét tartalmak (kedvezményezett kör, indikátorok, időzítés, forrásigény, stb.) is. A prioritástengelyek és a tervezett beavatkozások struktúrájában egyensúlyban vannak a gazdaságfejlesztésre illetve a társadalom megújítására vonatkozó elemek. A program ebben a tekintetben kiegyensúlyozott, nincs szükség további intézkedések bevezetésére.

4.2. Javaslat olyan társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a program által befolyásolt más terveknel figyelembe kell venni

A megyei területfejlesztési program céljait érvényesíteni kell a megyei területrendezési terv készítése (módosítása) során és a megye településeinek településfejlesztési koncepciói, integrált településfejlesztési stratégiái és településrendezési tervei készítése során. A megyei szinten készülő ágazati koncepciók számára is figyelembe veendő a területfejlesztési program által meghatározott keretek, amit az ágazati operatív programokhoz kapcsolódó Tolna megyei területfejlesztési részdokumentum is elősegít.

Javaslatok Tolna megye területfejlesztési programja továbbfejlesztésére

A társadalmi, gazdasági hatásvizsgálatnak nem feladata a megyei területfejlesztési program módszertani, illetve a tartalmi követelményeknek, iránymutatásoknak történő megfelelésének vizsgálata és értékelése. Ennek ellenére szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy a program - hatásvizsgálatra bocsátott változata - számos olyan hiányosságot tartalmaz, amely a program elfogadásához feltételül szabott, kötelezően előírt minőségbiztosítási megfeleléségi értékelés során várhatóan kimutatásra kerül majd. Emiatt az anyagon már most jelentős átdolgozást, kiegészítést

kellene végrehajtani, de várhatóan a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal által végzett minőségbiztosítási vizsgálatot követően mindenképpen.

A megyei területfejlesztési program a jelenleg ismert szakmai útmutatóknak sem felel meg maradéktalanul. De az is tudvalevő, hogy a megyei programozás következő munkafázisa az ágazati operatív programok és a TOP 4.0 verziójának és az új Tervezési Iránymutatásnak a hiányában nem készíthető el. Ezidáig a 3.0 verziók alapján történt a program tervezése, azonban az már a munkaanyagok tervezetei ismeretében is nyilvánvaló, hogy a 4.0 verziók megjelenését követően szükségessé válik a 3.0 verziók alapján elkészült megyei dokumentum átdolgozása.

Az operatív program prioritásainak és programelemeinek felépítése logikus, problémaorientált, Tolna megye feltárt gyengeségeire, konfliktusaira a tervezett beavatkozások megoldást kínálnak. Véleményünk szerint már ebben a tervezési fázisban is szükséges lenne a kistérségi részdokumentumok első változatának bemutatása annak érdekében, hogy a megyén belüli sajátos helyzetű térségek problémái hatékony kezeléséről meg lehessen bizonyosodni.

Hiányosságként említhető, hogy a területi szempontok csak esetlegesen jelennek meg, de jellemzően a beavatkozások nélkülözik a területiséget mind a stratégia, mind az operatív program szintjén. Javasoljuk, az egyes prioritásokhoz illetve programelemekhez tartozó célterületek differenciáltan kerüljenek meghatározásra. E célterületek kijelölésénél kerüljenek fokozott figyelembevételre a megyei területrendezési terv térségi övezetei, illetve előírásai.

A programban alkalmazott indikátorok meghatározása nem teljes körű. A programelemekhez (beavatkozásokhoz) kapcsolódóan ad meg indikátorokat az operatív program, ahol azonban bázisérték és - a jelenleg rendelkezésre álló információk tükrében - becsülhető célérték megadása is javasolt lenne. A várható értékek körvonalazása nélkül az érdemi hatások nem értékelhetők. Az indikátorok száma ráadásul meglehetősen alacsony. Javasoljuk, hogy olyan indikátorok és azokhoz tartozó célértékek kerüljenek meghatározásra, amelyekhez képest a beavatkozás eredményessége mérhetővé és értékelhetővé válik.

Az egyes prioritások, programelemek tartalmának meghatározása sok esetben túlzottan sematikus és az általánosságok szintjén marad. Javasoljuk, hogy a programelemek konkrétabban és markánsabban kerüljenek megfogalmazásra nemcsak a megvalósulásuk hatásainak azonosíthatósága, a prognosztizálható változások értékelhetőségének elősegítése érdekében, hanem azért is hogy az elősegítse a kistérségi részprogramok, illetve a kulcsprojektek tartalmának megfogalmazását.

Két területet emelünk ki konkrétan, amelyek hangsúlyosabb szerepeltetése a megyei programban - véleményünk szerint - indokolt. A közlekedésfejlesztés kérdésköre, különösen ennek műszaki infrastruktúrahálózati vonatkozásai, közlekedésszervezési aspektusai, az intelligens közlekedési rendszerek igénye, a környezetbarát közlekedési módok, stb. javaslatunk szerint épüljön be a megyei programba. A másik hiányosság a foglalkoztatás témaköréhez kötődik. A program - helyesen - foglalkozik a foglalkoztatás növelésének kérdésével, hiszen ez gazdaságfejlesztési és társadalmi-szociális tekintetben is alapvető, azonban javasoljuk, hogy kapjon nagyobb figyelmet a munkahelyteremtés során a környezetvédelmi iparban, a megújuló energiahasznosításban létrejövő és általában a „zöld munkahelyek” előnyben részesítése.

5. Összefoglalás

A Megyei Területfejlesztési Program a megye gazdasági, társadalmi és politikai szereplői számára készült, az összefogás céljait és eszközeit jelöli ki. A Program célja, hogy Tolna megyében alakuljon ki és erősödjön meg az a tudásbázis, intézményrendszer, közösség és kultúra, amely képes minél több megyei szereplőt mozgósítani a fejlesztési források megszerzésére és hasznosítására. Jöjjenek létre az érdekelt szereplők közötti együttműködések. Ennek az elvárásnak, továbbá a megye jövőképében meghatározottak teljesülésének érdekében a Program 1 összetett átfogó célt, amellyel összefüggésben

4 specifikus célt, és ezek elérése szolgálatában 5 prioritást jelöl ki. A prioritások a gazdasági versenyképességet, a közösségfejlesztést, a fenntartható környezetfejlesztést, a közviszonyok javítását és a fejlesztéseket támogató intézményrendszert ölelik fel. A prioritások határozzák meg azokat a területeket, amelyekre a fejlesztési forrásokat összpontosítani kell. A prioritásokhoz az operatív program beavatkozásokat határoz meg.

A fejlesztési program céljai és prioritásai kevés konkrétumot tartalmaznak. Ez egyaránt igaz a stratégiai és az operatív programra. Az operatív programban az egyes prioritásokhoz rendelt beavatkozások is meglehetősen sematikusak, konkrét földrajzi célterületeket, illetve iparágakat, ágazatokat gyakorlatilag egyáltalán nem nevesítenek. Ebben a tekintetben - sajnálatos módon - a területfejlesztési program visszalépés a területfejlesztési koncepcióhoz képest, mivel a korábbi dokumentum számos célterületet és a jelenlegi programnál konkrétabb beavatkozási javaslatot fogalmaz meg, amelyek megfelelő alapot szolgáltatottak volna a program készítéséhez.

A területfejlesztési program a célokhoz nem rendel célértékeket és az indikátorok meghatározása sem teljeskörű, ami megnehezíti a célok elérésének visszaigazolását. Emiatt a program megvalósulásának nyomon követése, a monitoring is nehézségekbe ütközhet.

A Fejlesztési Program prioritásai - megvalósulásuk esetén - reális eszközei a felvázolt jövőkép elérésének mind a gazdaságfejlesztés, mind a humán erőforrás-fejlesztés vonatkozásában. Az egyes prioritások (és beavatkozások) hatásainak vizsgálata szerint a célok megvalósulása nem jár lényegi káros következményekkel sem a társadalmi megújulásra sem a gazdasági fejlődésre nézve. Amivel számolni kell, az a kijelölt fejlesztési beavatkozások esetleges elmaradása esetén reális, miszerint tovább folytatódnak a meglévő kedvezőtlen trendek (alacsony hozzáadott érték a gazdaságban, népességfogyás, elvándorlás, települési környezet leromlása, stb.) és a megye népességmegtartó képességének erősítése illetve a gazdaság versenyképességének növelése nem, vagy csak részben valósul meg.

Általánosan megállapítható, hogy a program célok teljesülése és az előre jelezhető hatások erőssége attól függ majd, hogy az adott program keretében a prioritásokhoz tartozó programelemek mentén megvalósuló projektek milyen mértékben lesznek hatással a reálfolyamatokra, megvalósulásuk kellő hatékonysággal járul-e hozzá a célértékek eléréséhez, megközelítéséhez. Ezért kiemelkedő jelentősége lesz annak, hogy a továbbtervezés, a program véglegesítése során hogyan történik meg a támogatandó projektelemek kiválasztása, az, hogy a célirányok és - a program jelen változatában még hiányzó - célértékek megközelítését legerőteljesebben és leghatékonyabban szolgáló projektelemek valósulnak-e meg.